

FISA PROIECTULUI

1. Denumirea lucrării : **PLAN URBANISTIC GENERAL
COMUNA SARMASAG - judetul Salaj**
2. Proiect nr./Faza : **311/16.02.2009; Plan Urbanistic General**
3. Beneficiar : **PRIMARIA COMUNEI SARMASAG**
4. Intocmit : **S.C. ART PROIECT S.R.L.
mun. Zalau, str. Parcului nr. 4, jud. Salaj
Tel. 0260/662004**
5. Contine : **Piese scrise
Piese desenate**

LISTA SI SEMNATURILE PROIECTANTILOR

Nr. crt.	Numele si prenumele	Calitatea	Partea din proiect pentru care raspunde	Semnat.
1.	Nejur Mircea	arhitect membru al Registrului Urbanistilor din Romania	reglementari urbanistice	
2.	Nejur Doina	arhitect membru al Registrului Urbanistilor din Romania	reglementari urbanistice	
4.	Matei Adriana	dr. arhitect expert prot. monumentelor	studiul zonelor de protectie monumente ist.	
3.	Savu Ovidiu	inginer	studiu topografic	
4.	Berezky Elisabeta	inginer geolog	studiu geologic	
5.	Prodan Vasile	inginer	reglementari edilitare	
6.	Bogoly Adalbert	s. inginer	reglementari edilitare	
7.	Penea Ionel	profesor	studiu arhivistic	
8.	Muzeul Judetean de Istorie Salaj	istorici, arheologi	studiu istoric	
9.	Nejur V. Minodora	arhitect stagiar	avize si acorduri	

Zalau, dec. 2009

BORDEROU GENERAL

A. PIESE SCRISE

1. FISA PROIECTULUI
2. BORDEROU GENERAL
3. MEMORIU GENERAL
4. ANEXA NR. 1 - LOCALITATEA SARMASAG
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN - EXISTENT
5. ANEXA NR. 2 - LOCALITATEA ILISUA
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN - EXISTENT
6. ANEXA NR. 3 - LOCALITATEA LOMPIRT
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN - EXISTENT
7. ANEXA NR. 4 - LOCALITATEA MOIAD
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN - EXISTENT
8. ANEXA NR. 5 - LOCALITATEA POIANA MAGURA
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN - EXISTENT
9. ANEXA NR. 6 - LOCALITATEA TARMURE
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN – EXISTENT
10. ANEXA NR. 7 - LOCALITATEA SARMASAG
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUS PE TRUPURI
11. ANEXA NR. 8 - LOCALITATEA ILISUA
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUS PE TRUPURI
12. ANEXA NR. 9 - LOCALITATEA LOMPIRT
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUS PE TRUPURI
13. ANEXA NR.10 - LOCALITATEA MOIAD
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUS PE TRUPURI
14. ANEXA NR.11 - LOCALITATEA POIANA MAGURA
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUS PE TRUPURI

15. ANEXA NR.12 - LOCALITATEA TARMURE
BILANT TERITORIAL PE CATEGORII DE FOLOSINTA PENTRU
TERENURILE DIN INTRAVILAN
BILANT AL TERITORIULUI INTRAVILAN PROPUȘ PE TRUPURI
16. ANEXA NR.13 - BILANT TERITORIAL AL FOLOSINTEI SUPRAFETELOR DIN
TERITORIUL ADMINISTRATIV PROPUȘ
17. ANEXA NR. 14 - PRINCIPALELE ZONE DE PROTECTIE
18. REGULAMENT LOCAL DE URBANISM

B. BORDEROU PIESE DESENATE

1. U01 INCADRAREA IN TERITORIUL ADMINISTRATIV
2. U02 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI - LOCALITATEA SARMASAG
3. U03 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI - LOCALITATEA ILISUA
4. U04 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI - LOCALITATEA LOMPIRT
5. U05 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI - LOCALITATEA MOIAD
6. U06 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI – LOCALITATEA POIANA MAGURA
7. U07 SITUATIA EXISTENTA SI PRIORITATI – LOCALITATEA TARMURE
8. U08 REGLEMENTARI URBANISTICE - LOCALITATEA SARMASAG
9. U09 REGLEMENTARI URBANISTICE - LOCALITATEA ILISUA
10. U10 REGLEMENTARI URBANISTICE - LOCALITATEA LOMPIRT
11. U11 REGLEMENTARI URBANISTICE – LOCALITATEA MOIAD
12. U12 REGLEMENTARI URBANISTICE – LOCALITATEA POIANA MAGURA
13. U13 REGLEMENTARI URBANISTICE – LOCALITATEA TARMURE
14. U14 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR - LOCALITATEA SARMASAG
15. U15 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR - LOCALITATEA ILISUA
16. U16 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR - LOCALITATEA LOMPIRT
17. U17 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR – LOCALITATEA MOIAD
18. U18 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR – LOCALITATEA POIANA MAGURA
19. U19 PROPRIETATEA ASUPRA TERENURILOR – LOCALITATEA TARMURE
20. U20 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA - LOCALITATEA SARMASAG
21. U21 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA - LOCALITATEA ILISUA
22. U22 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA - LOCALITATEA LOMPIRT
23. U23 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA - LOCALITATEA MOIAD
24. U24 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA – LOCALITATEA POIANA MAGURA
25. U25 UNITATI TERITORIALE DE REFERINTA – LOCALITATEA TARMURE
26. AC01 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA SARMASAG
27. AC 02 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA ILISUA
28. AC 03 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA LOMPIRT
29. AC 04 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA MOIAD
30. AC 05 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA POIANA MAGURA
31. AC 06 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE APA SI CANALIZARE -
LOCALITATEA TARMURE
32. EL01 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE ENERGIE ELECTRICA SI
TELEFONIE - LOCALITATEA SARMASAG
33. EL02 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE ENERGIE ELECTRICA SI
TELEFONIE - LOCALITATEA ILISUA
34. EL03 REGLEMENTARI EDILITARE - REȚELE DE ENERGIE ELECTRICA SI
TELEFONIE - LOCALITATEA LOMPIRT

- 35. EL04 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ENERGIE ELECTRICA SI TELEFONIE - LOCALITATEA MOIAD
- 36. EL05 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ENERGIE ELECTRICA SI TELEFONIE - LOCALITATEA POIANA MAGURA
- 37. GN01 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ALIMENTARE CU GAZE NATURALE - LOCALITATEA SAR MASAG
- 38. GN02 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ALIMENTARE CU GAZE NATURALE - LOCALITATEA ILISUA
- 39. GN03 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ALIMENTARE CU GAZE NATURALE - LOCALITATEA LOMPIRT
- 40. GN04 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ALIMENTARE CU GAZE NATURALE - LOCALITATEA MOIAD
- 41. GN05 REGLEMENTARI EDILITARE - RETELE DE ALIMENTARE CU GAZE NATURALE – LOCALITATEA POIANA MAGURA

C. STUDII

- 1. STUDIUL GEOTEHNIC
- 2. STUDIUL TOPOGRAFIC
- 3. STUDIUL DE FUNDAMENTARE PENTRU DEFINIREA, INSTITUIREA SI DELIMITAREA ZONELOR PROTEJATE CARE CUPRIND PATRIMONIUL ARHEOLOGIC SI STUDIUL ISTORICO-URBANISTIC
- 4. STUDIUL STATISTIC

MEMORIU GENERAL

1. INTRODUCERE

1.1 Date de recunoastere a documentatiei

Denumirea lucrării:

PLAN URBANISTIC GENERAL AL COMUNEI SARMASAG

Beneficiar:

PRIMĂRIA COMUNEI SARMASAG

Proiectant general:

S.C. ART PROIECT S.R.L. ZALĂU, str. Parcului nr. 4

Subproiectanti, colaboratori:

- **dr. arh. Matei Adriana**
- **S.C. “GLOBAL TOPO” S.R.L. ZALAU**
- **geolog Bereczky Elisabeta**
- **ing. Prodan Vasile**
- **sing. Bogoly Adalbert**
- **Muzeul Judetean de Istorie si Arta Salaj**
- **prof. Penea Ionel**
- **ing. Girda Gabriel**

Data elaborării: **mart.-dec. 2009**

1.2 Obiectul PUG

Solicitari ale temei-program

Sarmasagul este cea mai mare comuna din judetul Salaj, cu o populatie de peste 6500 de locuitori si cu reale sanse de a dobindi intr-un viitor relativ apropiat statutul de oras. Planul Urbanistic General al comunei Sarmasag a fost intocmit in anul 1998 si a fost aprobat prin Hotarirea Consiliului Local Nr.8/2000. Datorita faptului ca potrivit legislatiei de urbanism valabilitatea acestui tip de documentatii este de max.10 ani a aparut necesitatea intocmirii unei noi documentatii.

Totodata a aparut nevoia ca aceasta sa se bazeze pe un suport topografic nou, realizat pe baza zborurilor aeriene intocmite in ultimii ani, de catre Agentia Nationala de Cadastru si Publicitate Imobiliara - Bucuresti. Noul plan urbanistic general trebuie sa reactualizeze baza

de date a comunei tinand cont de directiile de dezvoltare ale acesteia in context judetean si regional. Se va tine cont, in propunerile formulate de acuta nevoie de extindere a localitatilor comunei, de necesitatea modernizarii si infiintarii de noi retele tehnico-edilitare si de transport si de armonizarea nevoilor de extindere a localitatilor cu vasta problematica de protectie a mediului, de protectie a resurselor naturale cat si a celor construite.

Revigorarea potentialului economic, social si cultural al comunei sub aspectul mentinerii si amplificarii importantei acesteia in contextul retelei de localitati, in stransa corelare cu legislatia in vigoare este o alta prioritate de care este necesar a se tine cont.

Se va urmari utilizarea cat mai rationala si echilibrata a terenurilor necesare functiunilor urbanistice. Este necesara precizarea zonelor cu riscuri naturale (alunecari de teren, inundatii, neomogenitati geologice, reducerea vulnerabilitatii fondului construit existent etc.).

Se vor evidentia fondul construit valoros si monumentele istorice cit si modul de valorificare si punere in valoare al acestora in folosul comunitatii.

Cresterea calitatii vietii cu accent pe locuire si calitatea serviciilor cat si fundamentarea unor investitii de utilitate publica vor constitui prioritati in elaborarea PUG.

Aceasta documentatie tehnica va constitui un suport reglementar pentru eliberarea Certificatelor de urbanism, a avizelor si autorizatiilor de construire de pe raza comunei si va urmari corelarea intereselor colective cu cele individuale in ocuparea spatiilor.

Potrivit metodologiei, scara la care se intocmeste aceasta documentatie este de 1:5 000. Propunerile formulate toate avind caracter de reglementare, se vor studia ulterior dupa caz, in detaliu, pe baza unor planuri urbanistice de zona (PUZ) si planuri urbanistice de detaliu (PUD), care potrivit legislatiei de urbanism se intocmesc la scara 1:500 si vor necesita realizarea unor ridicari topografice materializate prin planuri avizate de catre Oficiul Judeten de Cadastru si Publicitate Imobiliara. (Ordinul MLPAT nr. 176/N/16 aug. 2000 pentru aprobarea Ghidului privind metodologia de elaborare si continutul - cadru al Planului Urbanistic Zonal si Ordinul MLPAT nr. 37/N/08.06.2000 pentru aprobarea reglementarii tehnice "Ghid privind metodologia de elaborare si continutul - cadru al Planului Urbanistic de Detaliu").

Realizarea noilor lucrari de investitie se va face deasemenea in Baza Legii 50/1991 privind autorizarea lucrurilor de construire pe baza unor documentatii tehnice (DTAC) avizate si aprobate potrivit legislatiei in vigoare.

1.3 Surse documentare

Lista studiilor si proiectelor elaborate anterior PUG

- Plan de Amenajare a Teritoriului National - Sectiunea I - Retele de Transport (aprobat cu Legea nr. 363/2006)
- Plan de Amenajare a Teritoriului National - Sectiunea II - Apa (aprobat prin Legea nr.171/1997)
- Plan de Amenajare a Teritoriului National - Sectiunea IV - Reteaua de localitati (aprobat prin Legea nr. 351/2001 - republicata)
- Plan de Amenajare a Teritoriului National - Sectiunea V - Zone de risc natural (aprobat prin Legea nr. 375/2001)
- Plan de dezvoltare judetean 2007 - 2013 - elaborat de Consiliul Judetean Salaj

- Ortofotoplanuri - baza cartografica digitala a teritoriului comunei Sarmasag realizata de Agentia Nationala de Cadastru si Publicitate Imobiliara - Bucuresti
- Plan Urbanistic General al comunei Sarmasag - proiect nr. 3034/1998 intocmit de S.C. PROCONSAL S.A. Zalau.
- Monografiile judetului Salaj:
- Localitatile judetului Salaj -1971- de ing. Ion Popa si colaboratorii
- Judetul Salaj - de T. Morariu si N. Sorocovschi - Editura Academiei RSR
- Schita monografica a Salajului intocmita de Dr. Dionisie Stoica si Ioan P. Lazar - Editura Simleu Silvaniei 1908

Lista studiilor de fundamentare intocmite concomitent cu PUG

- Studiul arhivistic al comunei
- Studiu hidrologic si geotehnic al comunei
- Studiul de fundamentare pentru definirea, instituirea si delimitarea zonelor protejate care cuprind patrimoniu arheologic pe teritoriul comunei Sarmasag intocmit de Muzeul Judetean de Istorie si Arta – Zalau **si Studiul istorico-urbanistic**

Date statistice furnizate de Comisia Nationala de Statistica, surse județene sau locale

- Date statistice - Recensământul populatiei si al locuintelor 2002
- Date statistice - Recensământul general agricol 2002
- Fisa statistica a localitatilor - 2007
- Situația fondului funciar agricol la data de 01.01.2009 - furnizata de Oficiul de Cadastru si Publicitate Imobiliara – Salaj

Bibliografie:

- Istoria Românilor, Ed. Enciclopedică, Buc.2001 Vol.III.,p.348-379; ..IV.,p.571~*
- Ioan Aurel Pop, Instituții medievale românești ,Ed.Dacia,1991,Cluj ,Cap.I-III*
- Gheorghe Bichicean, Adunări de stări...Congregațiile generale în Transilvania Voievodală, Ed.Tribuna, Sibiu, 1998,Cap.V. p.124~*
- I.M.Țiplic, Graniță,hotar și/sau frontieră în Evul Mediu, în Acta Terrae septemcastrensis, II, 2003 p. 155~*
- www.startblatt.net, Bruder Grimm Etymologisches Wörterbuch*
- Gheorghe Chende – Roman, Dicționar etimologic al localităților din Sălaj, Ed.Silvania, 2006.*
- Petri Mór, Szilágy vármegye Monographiája, 1901 , Vol III - IV*
- Szilágysági Magyarok, (Maghiarii din Sălaj)Ed. Kriterion, Buc., Cluj,1999*
- Vasile Cosma, Monografia comunei Sărmășag ms.)*
- Az 1850. és 1857. évi népszámlálás. Budapest, 1993, Központi Statisztikai Hivatal. 17. p. Az Országisme tabellák, román nyelvű újrakiadása révén – Recensământul din 1857. Transilvania. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Catedra și Laboratorul de Sociologie.*
- Recensământul din 1910. Transilvania. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca*
- Băcueț-Crișan S, Băcueț-Crișan D 2008 - Șantierul arheologic Lompirt, com. Sărmășag, jud. Sălaj, punctul „Kövicses”, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2007, Iași 2008, p. 184-185.*
- Glodariu 1968 – Tezaurul dacic de la Sărmășag, în Acta Musei Napocensis, V, 1968, p. 409-418.*

Popescu 1956 – Prelucrarea aurului în Transilvania înainte de cucerirea romană, în Materiale și cercetări arheologice, II, p.196-250.

Roska 1942 - Erdély régészeti repertoriuma. I Óskor, Koloszvár, 1942.

Rusu 1972 – Considerații asupra metalurgiei aurului din Transilvania în Bronz D și Hallstatt A, în Acta Mvsei Napocensis, IX, 1972, p.29-64.

Suportul topografic al PUG

Ortofotoplanurile - baza topografică digitală a teritoriului comunei Sarmasag, au fost furnizate de către Direcția Fondul Național Geodezic din cadrul Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară – București, prin Oficiul Județean de Cadastru și Publicitate Imobiliară Salaj. Deasemenea au fost achiziționate și hărțile tip Gauss scară 1:5000 și 1:25000 care au fost reambulată prin deplasarea la fața locului a unor echipe de proiectanți din partea elaboratorului lucrării. Au fost parcurse toate strazile din cele șase localități rurale, deplasarea făcându-se și la construcțiile izolate din extravilanul acestora.

2. STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII

2.1 Evoluție și scurt istoric

Localitatea Sărmășag, reședința comunei, este așezată în Nord-Vestul teritoriului județului Sălaj, la confluența râului Crasna cu Valea Zălăului, în Platforma Sălăjeană Marginală, în apropiere de poalele Măgurii Șimleului. Drumul N1F (E81) străbate satul la Km 28, făcând legătura cu orașul Zălau, reședința județului și cu orașele Satu Mare și Carei.

Din Sarmasag se ramifică DJ108F spre comuna Chieșd la Nord-Est și Măeriște la Vest, spre Șimleu-Sivaniei și Oradea, iar cu aproximativ 2 km la Sud, ramificația DJ110B este spre satele Lompirt, Ilișua și Poiana Măgura. În prezent, în fruntea Consiliului local Sărmășag se află d-l primar **Attila Janos Dombi**.

Sărmășagul este și nod de cale ferată cu legături spre Zălau, Carei și respectiv Oradea prin Șimleu-Silvaniei. Este cea mai mare comună din județul Salaj cu 6547 de locuitori (din care 4710 loc. în Sărmășag), 3198 bărbați și 3349 femei. Din acest total aferent Recensământului populației din anul 2002, 1156 erau români, 5168 maghiari, 217 țigani, 4 ucraineni, 1 german și 1 rus-lipovean. Sub aspect confesional, la recensământ, populația s-a declarat astfel: 4635 reformați, 1164 ortodocși, 426 romano-catolici, 25 greco-catolici, 9 unitarieni, 1 evanghelic luteran, 232 bapțiști, 13 pentecostali, 37 alte religii, 5 fără religie. (*Rec. Pop. 2002*)

Elemente geografice

Platforma marginală sălăjeană, în care se încadrează comuna Sărmășag, s-a format în urma unor procese geomorfologice cu impact direct asupra terenurilor. Regiunea este rezultatul prefacerilor de la contactul a două unități majore, Carpații Occidentali la Sud și Blocul Pannonic la Nord, care au cunoscut începând cu Badenianul, continuând cu Sarmatianul și Pannonianul puternice fragmentări și lăsări pe verticală. Așadar, evoluția acestui spațiu al bazinului Crasnei, este legată de un fundament format din șisturi cristaline ale Blocului Pannonic și cristalino-mezozoice de tip carpatic, sau chiar paleogene, peste care s-au depus succesiv formațiuni sedimentare.

S-au conturat două faze de evoluție ale bazinului: ciclul precontinental și ciclul continental, ce apare odată cu eroziunea subaeriană și formarea suprafețelor de eroziune, schițarea teraselor, perioadă ce a continuat cu formarea rețelei hidrografice, în forma sa actuală. Alunecările de teren și eroziunea torențială au constituit principalele procese modelatoare generatoare de relief. Aceste procese însă nu au avut o evoluție general – liniară. Intensitatea și/sau predominanța unuia sau altuia dintre procese, productivitatea morfologică, intensitatea gradului de risc, etc., sunt condiționate de corelarea acestor procese cu litologia, structura, panta și vegetația.

Geologic platforma reprezintă o alternanță de strate permeabile nisipoase cu marne și argile impermeabile.

Organizarea administrativă

În general teritoriul Sărmășagului de azi a rămas în afara granițelor provinciei romane Dacia Porolissensis, fiind locuit de populația dacică liberă, dar în legătură cu lumea daco-romană, atât de aproape de Poarta Meseșului.

Ca și alte așezări ale acestei zone geografice, Sărmășagul a cunoscut o evoluție asemănătoare, determinată fiind de existența cursurilor de apă și a pădurilor, care erau și un bun adăpost în caz de primejdie. Descoperirile arheologice de aici stau drept mărturie concludentă a locuirii acestor meleaguri încă înainte de epoca bronzului, unde arheologii iau în considerare urmele unei cetăți, întărituri de pământ cu scop de apărare. Considerând apropierea de limesul roman al Daciei, existența dacilor liberi este confirmată de tezaurul dacic descoperit la Sărmășag, din care o parte (cerceii de aur) se păstrează la Muzeul de Istorie din Budapesta și alta la Muzeul de Istorie din Cluj-Napoca. La aceasta se mai adaugă și urmele materiale și de locuire din celelalte localități ale comunei, monedele (drahme) de la Moiad ș.a.

Organizarea administrativă predominantă era de natură rurală cu obști teritoriale de diferite dimensiuni și cu recunoașterea unei ierarhizări cu responsabilități, respectiv calitatea de juzi, cneji, oameni buni și bătrâni. (homines boni et veterani), deveniți cu timpul elita economică din administrația locală; criteriul unic fiind pământul – mărimea posesiei, cu denumiri cnezate, țări, codri. Ei, juzii aveau atribuții administrative, fiscale, judecătorești și militare.

Cronicarul Anonim al regelui Bela al III-lea amintea că: “dincoace de Tisa”, la venirea maghiarilor, aceștia au întâlnit aceste structuri administrative bine organizate ca centre de putere, în cazul nostru: Biharea, Zălau și Sătmar.

O situație specială și deosebit de complexă s-a manifestat în Voivodatul Transilvaniei, de-a lungul secolelor XI – XIII, când prin succesiuni, atributele statale au fost acordate la început prin înțelegere capilor români. Prima unitate administrativă constituită dintr-o cetate și o garnizoană, dar mai ales dintr-un mare domeniu al Crișanei, ajunsese în mâna puterii centrale maghiare, a devenit comitat în anul 1111; el fiind condus cu decenii în urmă de Menumorut.

Cucerirea teritoriului intracarpatic de către regalitatea maghiară la sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea a adus cu sine și modelul de administrare teritorială preluat din Apus, având la bază interesele politice și economico - sociale de întărire și apărare a teritoriului, adică înființarea de noi comitate peste vechile țări, voivodate și cnezate românești.

Constituirea în jurul unei cetăți sau a unui castru a comitatului o explică chiar numele: *vármegye*, care este format din termenii *vár* (= cetate) și *megye* (= hotar, ținut), ultimul fiind întâlnit în documentele medievale sub forma *mega*, după cum reiese din actul de hotărnicire a Abației Tihany, emis în 1055 de regele Andrei I (1046-1060). (*Acta terrae septemcastrensis II. 2003. pag.155*)

Comitatul Crasna s-a constituit în jurul cetății Crasna în sec. al XI-lea. Conducerea comitatului o forma: “*Curialis comes, maior exercitus, maior civitas și iobagi, jeleri*”. Cetatea era o instituție economică, administrativă, militară și judecătorească. Crasna avea 10 moșii: Boghiș, Ban, Cizer, Bădăcin și altele. Șimleul, întărindu-se va prelua aceste atribuții comitatense de care foarte multă vreme va aparține și **Sărmășagul**. Trecerea peste “Țara lui Menumorut” și împărțirea ei în comitatele Zotmar, Solnocul Interior, Exterior și Mijlociu sunt amintite în documentele de la cumpăna secolelor 12 și 13. Se atestă astfel faptul că ele existau în jurul anilor 1200.

Edificatoare este în acest sens Harta regatului maghiar la 1875 (lasarus.elte.hu/mihaly)

Comitatele maghiare au suferit numeroase modificări, atât în perioada Regatului Ungariei de până la Bătălia de la Mohacs, cât și în perioada vasalității față de Turcia a principatului Transilvania, dar și în perioada apartenenței directe la Austria, de până în 1867. Ultimele modificări administrative ale comitatelor au avut loc după instaurarea monarhiei dualiste în Imperiu și includerea Transilvaniei în noul regat al Ungariei.

Noul comitat Sălaj avea să fie compus din fostele comitate Crasna și Solnocul de Mijloc plus Plasa Unguraș din Comitatul Dăbâca. Centrul de reședință era orașul Zălau și avea în subordine 10 plase. Plasa Șimleu avea în componență 11 comune între care și Sărmășagul.

Apartenența de plasa Șimleului a comunei Sărmășag, cu toate schimbările administrative din perioada interbelică și anii 1940, 1949, când aparținea de raionul Șimleu, Regiunea Crișana a continuat până în 1968, când s-a revenit la organizarea teritorială a țării și s-a reînființat județul Sălaj. După această dată satul Ilișua aparține comunei Sărmășag alături de Lompirt, Moidad, Poiana Măgurii și Țărmure.

Considerații istorice

SARMASAG

Apariția documentelor de atestare a localităților începând cu sec. al XII-lea ca și ale altora de acest fel confirmă existența stăpânirii maghiare și totodată a apariției noii puteri nobiliare prin donațiile de pământuri din domeniile coroanei obținute din perioada de cucerire a Transilvaniei.

Primul document ce atestă numele locului datează din 1355; *Sarmasagh*, 1475 *Sarmassagh*, 1487 *Sármáság* (Petri IV,306), 1850 *Sermaság*, 1854 *Sármáság*, *Șarmășag* (Bul. 84), 1930 *Șarmășag*, 1966 *Sármășag*. (*Dic. Etm. jud. Sălaj, Gh.Chende Roman*)

Toponimul este greu de explicat întrucât nu poate fi apropiat de vreun apelativ decât cel actual din slavă, maghiară sau română. Variantele cunoscute care despart cuvântul în „**sarma**” și – „**sag**”, despre care se pretinde a nu fi sufix, cu înțelesul de „**Loc**” pentru că intră frecvent în nume de localitate (Ipolsag), motivându-se cu exemplul lui **Sag-Hegy Sagod** etc. nu explică de fapt numele. (*Petri,IV:307*) Alcătuirea din două cuvinte a numelui satului este prezentată și în volumul „*Szilágysági Magyarok*” (p. 451), unde, în plus, se explică termenul de „**sarma**” (*muscaris* = *gyöngyke*, *kígyóhagyma*, *mărgăritărel*, *ceapa șarpelui*). Supunem atenției și alte variante etimologice.

Cunoscând invaziile tătarilor și pustiirile lor, oamenii multor așezări și-au părăsit locurile inițiale, refugiindu-se în locuri mai ferite, cum a fost și cazul Sărmășagului, care era așezat pe malul stâng al râului Crasna, pe hotarul cunoscut cu numele de Braniște, la întretăierea cu locul unde este astăzi Moiadul. Puține nume au rămas în urma invadatorilor. **Sarimsak** este un etimon altaic adus de tătari și e numele unei plante, care are rădăcina tot un bulb, (*Allium ursinum*). În limba turcă veche găsim forma **Sarmisak**, iar găgăuzii (Republica Moldova) a căror dialect e înrudit cu turca pronunță **Sarmusaq**. Pe baza alternanțelor fonetice ; **d >t >z** ; **k >g**; **L >m >n >r** și șuierătoarele **s** și **ș** se explică și numele **Sarmasaq** – **Sărmășag** **Șarmășag**. Menționăm că „**S**” în maghiară se pronunță „**Ș**” influențând și pronunția în românește. (*Dörfer, G. Türkische und mongolische elemente. 1967; A.M. Scherbak; Early Turko-Mongolian Language contacts (VIII – XIV) centuries; WWW: altaica.ru*)

O altă variantă cu explicații indubitabile (nu prea departe de cele amintite mai sus) este rădăcina **Salm** – **salma** un derivat arab din **salima**, în latină **salm** – **salmo**, care, pe deoparte a dat numele peștelui somon cu sensul de **salm** (mic) și Lat.**lassus**- germ. **Lachs** (somon mare), iar pe de altă parte explicând forma **SALM**, *m. psalmus*, *ψαλμος* de – **psalm**, avem una din cele mai fericite soluții. Față de forma scrisă „psalm”, poporul pronunță mai ușor „**salm - salmi**” de unde prin alternanța fonetică ajungen la **sarm** – **sarmas-** **sărmaș** – **sărmașu**. „**S**” final cu vocala de legătură amintește de vechea formă de plural. (Jacob und Wilhelm Grimm, *Etymologisches Wörterbuch*; *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch* (Pokorny))

În sprijinul afirmațiilor de mai sus avem numeroase exemple de toponime și antroponime formate fie pe terenul lingvistic maghiar, fie pe cel românesc, asemănările fiind izbitoare datorita istoriei comune. Amintim mai întâi apariția numelui satului într-o veche lucrare privind pe Kemény János: *Régi erdélyi főnemesi családból származik...*(vechi familii nobiliare din Ardeal ...) (*Erdély a fejedelemség korában;1541 - 1690*), Comuna **Sărmaș**, jud. Harghita, menționată la 1787, cu denumirea **Moroslako** (localitatea de peste Mureș) în limba maghiară, cunoaște forma scrisă de **Salamas**, satul **Sărămaș**, (CV.), orașul **Sărmașu** (MS), valea, dealul **Sărmașului**, (SJ), Valea **Sărașului** (HD), **Sărașu** (MS). Antroponimele: **Sărmășan**,**Sărmășagan** **Sărășan**, **Sarmi**, **Sarmisa** sau **Sarmiza** sunt de asemenea foarte răspândite. Pe alte meleaguri toponimul este cunoscut: **Sármellék**,localitate balneară la sud-vestul lacului Balaton, din Ungaria; **Salmas** în Oberstaufen, Bavaria și multe antroponime turcești cum este: Oguz **Sarmas**.

Documentul din 1355 este un act de donație la ordinul Capitlului din Oradea, pe care prefectul comitatului Nicolae Coț l-a pus în valoare pe seama ficei lui Moys, Erzsebert.

Administrativ Sărmășagul aparținea de Solnocul de Mijloc, iar dintr-un document din 1475 aflăm de moșia unui anume Alexa din sat; **Sarmasagi Elek**, așa dar numele locului

a devenit antroponim. (Alexa de Sărmășag – Alexa Sărmășan sau Sărmășagan(ul)). Din numeroasele documente ale epocii, amintite și în Szilágy Vármegye Monographiája, a lui Petri Mór, aflăm de înregistrările de proprietăți, de mișcarea acestora prin moșteniri, vânzări, ipoteci, atacurile și procesele pentru pământul cel mai bun, care s-au ținut lanț până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Intre numele multor proprietari sunt menționate câteva ale familiilor nobiliare: Kusalyi Jakcsi, Bathori Istvan, Losonczy Bánfi Miklós, gr. Kemeny Farkas, br. Kemeny Miklos și br. Kemeny Farkas, familie căreia i-a aparținut în cele din urmă Sărmășagul și împrejurimile sale. În anul **1745** este construit **conacul Kemeny**, cea mai veche clădire din sat. A fost renovată și întreținută de-a lungul timpului. În anul 2005 a fost ridicat ca semn de amintire și prețuire bustul principelui Kemeny Janos.

Kemény Janos, din Bichiș, județul Mureș, fiul nobilului Boldiszar Kemény a fost ales principe al Transilvaniei la 1 ianuarie 1661, după ce Acatiu Barcsai a fost înlăturat. A domnit doar pentru o foarte scurtă perioadă. Poarta Otomană a trimis o armată să-l impună ca principe pe Mihai Apafi, iar Ioan Kemeny a murit în bătălia de la Seleușul Mare în 22 ianuarie 1662. De numele lui se leagă hotărârile din Dieta Transilvană și faptele de vitejie împotriva tătarilor și turcilor.

(atti.info/transylvanian-num.com)

În 1549 au fost înregistrate 19 porți ale iobagilor aparținând lui Sarmasagi Andras și Mihai și familiei lui Perneszi. În afară de aceste 19 porți au mai fost înregistrați încă 28 de săraci, 9 servitori, 8 case noi și 3 curți boierești ale lui Andrei Sarmasagi. Iobagii din acest domeniu feudal aveau obligații față de nobilimea locală cu peste 100 zile de clacă pe an, 6 saci de cereale, 6 pui, 100 l. de vin ș.a. (Petri ; IV,306)

În 1561 cetele pașei din Buda au prădat și pustiit locurile de –a lungul râului Crasna, astfel că nici Sărmășagul, nu a scăpat. Începând cu anul **1611 Sărmășagul** figurează ca și **oraș** într-un document de donație a voievodului transilvan Bathory Gabor, care îi cedează lui Bogdandi Ferenc toate veniturile (dijmelor, zeciuelilor) proprietăților orașului Sărmășag, și satelor Chieșd și Lompirt pentru serviciile lui pline de loialitate. (Szilágysági Magyarok;451)

În vederea realizării proiectelor militare din 1797 înregistrările din comunitate încep cu marii proprietari; gr. Kemeny Farkas, br. Kemeny Miklos, familia br. Kemeny Farkas; ofițerul domnesc, ispravnicul Incze Eliezer, preotul ref. Batori Gyorgy; cantorul ref. (învățător) Bodnar Daniel; arendașul și negustorul armean Murza Mihaly; evreii de la turnătorie Spitz Solomon și meșterul Lebi; și morarul Molnar Togyer. (rom.Toader) (O.c;452)

Inregistrările din 1847 numărau la Sărmășag 783 de persoane, din care 5 romano-cat., 18 greco-cat., 758, ref., 2 izraeliți. “Este cunoscut faptul că înainte de 1848 dreptul de judecată al supușilor îl avea nobilimea. Locul de execuție prin spânzurare era pe un deal numit “**Fesztö** ” și mult timp i-a rămas numele de Dealul “Spânzuraților”.

Datele de la Recensământul din anul 1850 pentru comuna Sărmășag sunt edificatoare:

Localitatea Obiective	Sărmășag	Lompirt	Ilișua	Moiad	Total
Case	171	144	150	23	486
Locuințe	239	158	181	33	611
Populație prezentă	945	757	778	113	2593
Bărbați	472	377	378	56	1283
Femei	473	380	400	57	1310
Maghiari	916	469	641	7	2033
Români	12	272	104	96	484
Germani					
Țigani	17	9	28	5	59
Evrei		7	5	12	24
Ortodocși					
Greco-cat	12	272	104	96	484
Rom-cat.	3	7	29	2	41
Reformați	930	471	640	7	2048
Evrei		7	5	8	20
Cai	16	7	19	4	46
Bovine	215	163	68	44	490

(., Az 1850. és 1857. évi népszámlálás. Budapest, 1993, Központi Statisztikai Hivatal. 17. p. Az Országismeitabellák, román nyelvű újrakiadása révén – Recensământul din 1857. Transilvania. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Catedra și Laboratorul de Sociologie.)

În anii **1848-1849** se construiește **drumul între Hereclean și Sărmășag**, iar după ce moșia satului ajunge în posesia lui Artur Flörich, austriac și a cehului Wersebe se face prima canalizare a Crasnei, respectiv se mută Valea Zălăului la Vest de sat. Faptul a adus după sine apariția primelor mori de apă. În anul **1885 un mare incendiu** cuprinde tot satul, casele fiind aproape în totalitate acoperite cu paie. Existau trei străzi: strada Mică, strada Mare și Csergeték, restul străzilor fiind construite după anul 1900”. După Revoluția de la 1848 și datorită reglementărilor intervenite pe plan social-economic, populația va cunoaște o creștere semnificativă la **1329** locuitori în anul **1869**, **1150 în 1880**, **1402 în 1890**; după limbă erau: 1268 maghiari, 6 germani, 126 români și 3 alții; după confesiune: rom-cat. 50, greco-cat. 129, 2 ev.aug. 1181 ref. și 40 de izraeliți. Existau 250 de case.

În anul **1887 s-a construit linia de cale ferată și gara**. Un rol important pentru economia satului l-au avut târgurile organizate inițial de două ori pe an, iar după 1919 săptămânal, negustorii plătind comunei taxele de rigoare. (V. Cosma, *Monografia Sărmășag; ms.*)

Terenul cultivat a fost înregistrat în vederea impozitării astfel: pământ arabil din anul 1715 de 31,5 câble în 1720 de 356,5 câble, fânaș în anul 1720 de 224 de coase și teren de vii de 137 de săpători. Existau în 1895, 465 de gospodării și o suprafață de 7088 h cad., din

care 3195 păduri, 2026 pământ arabil, 732 fânaș, 575 pășuni, 192 vii (paragina), 96 grădini, 272 necultivat. Valoarea estimativă a averii comunității în 1900 era de 3882 K 20 f., cu un impozit direct de 7451 K 90 f

Biserica reformată actuală a fost construită în **1806**, în spatele căreia se văd rămășițele vechii biserici catolice, iar turnul a fost ridicat în 1831. Prima mențiune privitoare la biserică se află în registrul de protocol și datează din 9 decembrie **1769**. În 1885 flăcările unui incendiu au deteriorat biserica, ea a fost refăcută de organistul Kolonics Istvan din Târgu Secuiesc, lucrare ce a durat până în anul 1892. În apropierea bisericii a fost ridicat spre amintire și cinstire, monumentul eroilor căzuți în primul și al doilea război mondial.

În biserică sunt păstrate mai multe obiecte de valoare, printre care cele mai vechi sunt: o cană de cositor din anul 1698 și un potir de argint din 1752 donat de contesa Teleki Susana. Cusăturile ornamentale au ca motiv floral preponderent lalele. Printre primii preoți se numără, începând cu anul 1689 Sári Sámuel urmat de Zilahi Janos ș.a.

Registrele stării civile încep din 1875. Existența Bisericii Unitariene este menționată încă din prima jumătate a sec. al XVII-lea iar Biserica Romano-Catolică este construită în anul 1993.

Apariția cultului baptist și a casei de rugăciune datează din anul 1949, clădirea actuală a cultului a fost construită într-un stil modern în anul 1992.

Sărmășagul se afla inițial în “hotarul Moiadului, de unde ca urmare a năvălirii tătarilor s-a mutat dincolo de Crasna și de Valea Zălăului. Apoi au venit încoace, pe locul pădurii, numită acum **Toklen**, unde s-au așezat și abia mai târziu au ajuns pe actuala vatră a satului” (Petri O.c.). În Moiad, pe locul vechii așezări se mai văd încă urmele bisericii. Se zicea (în 1900), că într-o fântână, s-au aflat urmele clopotului scufundat. Se mai “povestea” și de beciul plin de comori aflat sub biserică. S-au transmis prin grai viu și faptele “vitejilor Kovacs Balazs și Forgacs Ferko, din cătunul lor, “Poiana Uscată”, care i-au atacat pe tătari în timp ce aceștia ațipiseră și visau frumos.” Eroii noștri i-au lovit, le-au luat caii și i-au adus înapoi acasă. Povestirea se referă la refugiu în spre pădurea Toklen și de loviturile pe care dușmanul le primea pe măsura puterii locuitorilor. Moiadul fiind pustiit a rămas nelocuit pe toată perioada de răstriașe, motiv pentru care unele date statistice ale vremii au fost notate la Sărmășag.

Existența școlii confesionale e consemnată în documente la 1796 împreună cu numele docentului, **Bodnar Daniel**. De-a lungul anilor s-au adăugat clase noi și s-au îmbunătățit condițiile învățătorilor și cantorilor.

Datorită legii etatizării învățământului biserica predă în anul 1898, în baza unui contract terenul școlii împreună cu toate înzestrările, cu condiția existenței cel puțin a unui cadru didactic reformat, care să se ocupe și de sarcinile cantorilor. În 1963 și mai apoi în 1970 s-au mai construit alte 7 săli de clasă pentru școala generală.

Liceul a fost înființat la început cu clase teoretice în anul 1963, dar beneficiind de patronajul instituției miniere și-a schimbat profilul în industrial minier și școală profesională.

Alături de liceu, sunt trei grădinițe și două școli generale, dotate la nivel corespunzător având un corp didactic de specialitate bine pregătit.

Dispensarul medical avea după război, doi medici care se ocupau și de școlari, iar din 1972 la castel se amenajează spitalul rural, ce depindea de cel din Șimleu - Silvaniei .(O.c. 452)

Numărul gospodăriilor în 1895 era de 465. Suprafața era de 7088 hc. (holde cadastrale, 1 ha = 1738 h.c). din care 3195 păduri, 2026 pământ arabil, 732 fânețe, 575 pășuni, 192 vii, 96 grădini, 272 teren necultivat.

Valoarea estimativă a averii comunității în 1900 era de 3882 K 20 f., impozitul direct era de 7451 K 90 f.

Recensământ 1910

Localitate		Sărmășag	Ilișua	Lompirt	Total
Suprafață (jug.)		7304	3062	1861	12227
Case		335	165	156	656
Militari		4			4
L I M B A	Română	152	102	232	486
	Maghiară	1703	717	530	2950
	Germană		1		1
	Alții			15(țigani)	15
Ortodocși/Evang.			3 (Ev)	2(Ev)	5
Greco-catolici		178	162	255	595
Rom-catolici		57	152	35	244
Reformați		1588	487	480	2555
Evrei		32	16	5	53
Scriu și citesc		895	357	316	1568
Știu ungurește		1743	768	703	3214
Bărbați		941	436	372	1749
Femei		914	384	405	1703
C A S E	Piatră	19	11		30
	Pământ	17	24	19	60
	Chirpici	148	97	93	338
	Lemn(altele)	151	33	44	228
A C O P.	Țiglă	55	31	18	104
	Șindrilă	27	13	5	45
	Trestie (paie)	253	121	133	507

Recensământul din 1910. Transilvania. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Catedra și Laboratorul de Sociologie.)

Imprejurimi: Câmpia, Piciorul Ciorii, Pustiul, Ruptura (Gat), Lente, Poiana Uscată, Poiana Pustie, Întrelacuri, Poiana Szeti Mihai, Șoareci, Poiana cu Plopi, Josul Grădinii, Lacul Iadului, Lunka.

Paduri: Fântâna Mică, Blidărița, Mitrez, Blidar, Pustnic, Partea Lacul Mierlei, Romocsa Mică și Mare. Toate aceste părți de pădure au denumirea generală de Balványos; Purcăreț, Ramuri Uscate și Toklen.

Dealuri cu vii: Dealul Mic, Dealul Lupului, Dealul-Pocsik, Popas, Movila Miski (Miske), Bajza, Dealul cu Capre, Dealul Mare, Coarne (fructe).

În anul 1809, în înscrisurile despre bunurile urbariale și fermele ocupate de baronul și contele din familia Kemeny, la hotarele Sărmășagului apar următoarele

Denumiri: Josul Dealului, Vârful Pustiu, Valea Erge, Dealul Mic, Bercz Sarmasag, Erge cu Hamei, Lunca, Poiana de Jos, Dealul Pocsik, Palanca de Vie, Fândika, Spatele Albiei, Poiana de Sus, Poiana Uscata.

Apele : Crasna, Valea Zălaului, Lente și Sărmășag-arka.

Fântâni : Fântâna Gleznei, Fântâna Mică, Fântâna Preotului, Fântâna Benko;

Economia

Din suprafața de 6838 ha, zona de construcții existente cuprinde cca 301 ha. Zonele joase de teren de-a lungul apelor ca și expunerea versanților dealurilor a favorizat dintotdeauna dezvoltarea agriculturii; viticultura, pomicultura, creșterea animalelor și cultura plantelor. Platourile întinse oferă păstoritului condiții bune de dezvoltare a zootehniei (Sărmășag și Lompirt). Dealurile cu expunere sudică sunt prielnice pomiculturii și culturii viței de vie, una din îndeletnicirile foarte vechi ale localnicilor, care cultiva viță nobilă; (cca 211 ha), în timp ce pe întinderile joase și luncile apelor se practică cu rezultate bune cultura plantelor cerealiere.

Pădurile caracteristice vegetației de silvostepă, altădată bogate în speciile de stejar și gorun întinse pe mari suprafețe, s-au restrâns prin defrișări, ocupând acum cca 1051 Ha. Ele se găsesc la Poalele Măgurii, pe dealul Laz și Ciomor ca și în nord – estul comunei.

La suprafețele actuale de teren exploatate în ramura agricolă s-a ajuns în dauna pădurilor care acopereau cândva „Țara Silvaniei”

Defrișarea de pe terase și versanți continuând până în zilele noastre poate avea efecte dezastruoase pentru locuitori, suprafețele cu regim silvic ajungând astăzi la cca 893 de ha. Prin asanarea luncilor râurilor ocupate cu sălcii și stuf și prin canalizarea Văii Zălaului s-au redat terenuri bune pentru agricultură. Ilișua a fost grâнарul acestei zone, vânzând bine grânele la bâlciurile și târgurile organizate la Sărmășag încă din Evul Mediu, în lunile aprilie și august. După 1918 se țineau târguri în fiecare săptămână, miercurea. Ele se țin și în prezent.

Drumul comercial, ce trecea prin Lompirt „Drumul sării”, spre „cămara” de la Șimleul Silvaniei, aducea venituri importante, mai ales ținând seama că în apropiere de Moiad exista un punct de vamă pe apa Crasnei.

După anii 1960 alături de cooperativele „Furnica” și „Victoria” s-au mai dezvoltat încă 17 unități comerciale toate cu fonduri sociale importante, alături de două unități de mașini agricole, mori și baze de recepție, acestea contribuind la semnificative schimbări în viața socială a locuitorilor, a dezvoltării comunei ajunsă în cele din urmă în fruntea comunelor județului nu numai ca număr de locuitori ci și pe plan economic. (V.Cosma, O.c.)

Sărmășagul se bucură și de un subsol bogat în zăcăminte de cărbune – lignit, a cărui numeroase straturi trec de-a lungul Văii Zălăului. Exploatarea cărbunelui până nu demult a contribuit la extinderea localității spre zona minieră, prin noile construcții de blocuri, școli, dispensare medicale și ameliorarea drumurilor, comuna fiind cunoscută în țară datorită acestui fapt. În anul 1990 existau 4200 mineri, care extrăgeau cca 870 de mii de tone de cărbune pentru 52 de unitati consumatoare, iar în 2005 mai rămăseseră 400 de oameni, și urmau să fie disponibilizati alți 195. (**Sălăjeanul 24.11.05**)

Stația CFR Sărmășag, ca nod feroviar era în plină activitate privind transportul de cărbune, dar și cel al personalului navetist din cele trei direcții de legătură: Zălau, Șimleu-Silvaniei și Carei.

Dacă prin anii '90, în "perioada de glorie" a industriei mineritului din România, la Exploatarea Miniera Sărmășag – actuala SC Sălajul Sărmășag – lucrau 4.000 de persoane, după 18 ani, societatea a mai rămas cu doar patru angajați. Exploatarea cărbunelui este făcută de către firmele de prestări servicii, care au încheiat contracte cu firma de stat într-un singur sector minier: cariera Bobota 2 Nord. Aceasta este, de altfel, singura care a fost ocolită de programul național de închidere a minelor nerentabile. Toate celelalte șase exploatare miniere de suprafață și șase sectoare subterane aflate în administrarea SC Sălajul SA Sărmășag vor fi închise până cel târziu în anul 2011. Acest lucru înseamnă umplerea cu nisip și pământ a circa cinci kilometri de galerii și ecologizarea a 80 de hectare de teren ocupate, în prezent, de cariere, spune directorul societății, Teodor Ardelean. (**România Liberă 9.10.08**)

„ Strategia elaborată de Guvernul României de refacere a sectorului său minier pe perioada 2004-2010. Strategia se concentrează pe patru mari obiective principale: (i) facilitarea abordării comerciale în industria mineritului, (ii) reducerea implicării directe a Guvernului și atragerea de capital privat, atât local cât și străin, pentru industria mineritului, (iii) estimarea și atenuarea impactului provocat de schimbările din sectorului minier.

Strategia aplicată urmărea, de asemenea, îndeplinirea cerințelor Uniunii Europene ca subvențiile operaționale pentru minele de „metal” să fie eliminate până în 2007, iar subvențiile operaționale pentru minele de cărbune să fie eliminate până în 2010.

Proiectul „Inchiderea Minelor, Regenerarea Socio-Economică și a Mediului” (MCERSERP) a susținut implementarea Strategiei pentru industria miniera pe perioada 2004-2010. Obiectivul proiectului îl reprezenta consolidarea capacității Guvernului de a prelua reforma din sectorul minier prin consolidarea capacității MEC de închidere a întreprinderilor miniere nerentabile și a întreprinderilor auxiliare într-un mod durabil din punctul de vedere al mediului și asigurarea de sprijin Agenției Naționale pentru Dezvoltarea și Implementarea Programelor de Reconstrucție a Zonelor Miniere, comunităților locale și altor agenții care se ocupa de regenerarea socio-economică a zonelor miniere.” (Info, Ag.DDZI)

Regretabil este însă faptul că pentru Mina Sărmășag nu se întrezăresc deocamdata șansele reluării activităților ce figurează pe lista proiectelor de dezvoltare.

Comuna Sărmășag este în prezent una din cele mai dezvoltate localități rurale din județ, care pe lângă moștenirea datorată existenței minei, a mai adăugat, după cum era și firesc, numeroase firme particulare. Conform înregistrărilor actuale comuna are 234 firme. Profilul acestora acoperă paleta largă a cerințelor locale și nu numai. Valorificarea potențialului agricol, viticol și parțial zootehnic a făcut din piața Sărmășagului una din cele mai cunoscute piețe interjudețene dar și internaționale. Din numeroasele firme care se găsesc în topul afacerilor se situează European S.R.L., cea mai mare firmă de industrie alimentară și panificație din zona. Este vorba despre o moară la nivelul standardelor europene în

domeniu, aproape complet computerizată, realizată în localitatea Sărmășag, ca urmare a unei investiții de peste 4,7 milioane de euro a firmei SC European SRL, în cadrul unui proiect SAPARD. “Moara este deservită doar de două persoane, din care una este o laborantă, pentru că există și un laborator, și câte un morar pentru fiecare schimb. Întreaga moară, ce ocupă o clădire de opt etaje, este controlată prin intermediul unui computer”, a declarat Iosif Agoston, administrator al firmei European. (*Adevărul, marți 28 aprilie 2009*) . (Precizăm că redactorul a confundat denumirea județului cu cea a capitalei de județ n.n.)

Alte firme importante din satul Sarmasag sunt: Antonia Prest, Arpitech, Hidroproof, Ebe Co, Prelasti Ro. Central Comimpex, Kelemen Art Metal, Mag Iuliu Construct, Plaster, Kadarka, Mondster Trans, Mativet, Zoltan S.R.L., Termovin, Sălajul Sărmășag, Eurofor-Auto, A+M , Impex, Pompom, Levi Mora, M.A.R. SA, Mega Electro, Tunde Com, Nicomp ș.a. Pentru celelalte sate amintim:

Din Ilișua - Agrohorticola, Agro Bio Product, Apiconet, Csoka Alex. PF, Lukacs SNC, Discount Holding, Ovine, Poiana Măgurii, Luky Trans.

Din Lompirt - DHN Trans, Seralex, Valcsi Smoking, Piramis și Valmis SRL.

Din Moiad - Ferma Helfin Group, Miere Bio, Mirghis SRL, Herant Construct și Dani Han.

Multe din inițiativele Consiliului Local privitoare la planul de dezvoltare au fost puse în practică, altele sunt încă în faza de proiect. Reabilitarea și modernizarea arterelor rutiere a înregistrat și succese, drumul la Ilișua fiind reabilitat. Reabilitarea școlilor, modernizarea sistemului de termoficare, construcția noului sediu al Primăriei cit și modernizarea Bazei Pompierilor sunt realizări semnificative. În faza de proiect sunt: un Centru de zi pentru persoanele în vârstă și cumpărarea cu ajutorul Consiliului Județean a două localuri ale minei, unul pentru îngrijirea persoanelor cu handicap grav și celălalt pentru sediu administrativ al “Institutului regional pentru Educație, Cercetare și Transfer Tehnologic”, deci un complex social – administrativ și o cantină. (*Magazin sălăjean.ro*)

Numeroase sunt activitățile de reprezentare pe plan cultural ale comunei: întreceri și parteneriate școlare, acțiuni de cunoaștere și turism, spectacole de cântece și dansuri tradiționale, manifestări la sărbătorile religioase. Parteneriatele comunei cu localitatea Soltvadkert din Ungaria, renumită prin prelucrarea vinului și Bodelshausen din Germania au prilejuit cunoașterea reciprocă și împrietenirea participanților. Atât la Sărmășag cât și la Bodelshausen festivitățile au fost deosebite. Inițiativa din acest an a d-lui primar Dombi Attila de a iniția prima ediție a Festivalului vinului din luna septembrie 2009 este bun început și un prilej de a sărbători roadele muncii de peste an, mai ales că ambele parteneri ale Sărmășagului se întrec și ele în vinuri. De aici porțile sunt deschise artei culinare, dar și cântecului, dansului și petrecerii comune. Despre acestea ziarul Sălăjeanul din 21 septembrie 2009 scria “ *Prima editie a Festivalului vinului din comuna Sarmasag a inceput sambata dimineata. Din program nu au lipsit prezentarile de vinuri, struguri, parada populara, recitaluri de muzica usoara si populara si un concurs de bogracsos, care a atras privirile tuturor celor prezenti. Deschiderea oficiala a festivalului a avut loc la caminul cultural din centrul de comuna. Au participat primarul Dombi Attila, Tiberiu Marc, presedintele Consiliului Judetean Salaj si alti invitati, atat din tara, cat si din strainatate. A urmat apoi un simpozion despre struguri si vinuri in cadrul caruia s-a discutat despre problemele viticultorilor salajeni. Intre timp, pe terenul din spatele caminului cultural au fost amplasate*

mese, care s-au umplut cu sticle cu vin rosu, alb, rose, sec, demisec, dupa placul fiecaruia, iar in jurul amiezii, bogracsos-ul a inceput sa clocoteasca. (*Sălăjeanul 21 sept. 2009*)

LOMPIRT

Satul Lompirt se află la 3 Km. distanță de Sărmășag, prin DN F1 și DJ 110B, ce traversează calea ferată Zălau – Carei și urcă colina pe care e așezată localitatea. În anul 2002 avea 877 locuitori, respectiv 453 bărbați și 424 femei, din aceștia 651 erau maghiari, 112 români și 114 țigani.

Satul este **atestat documentar** din anul **1321** *poss. Lomperth* (*Doc.Rom.C.,b II:1*), 1416 *Lampert*, 1479 *Lamperth* (*Petri IV: 23*), 1750 Loper (*c A*), 1854 *Lompert, Lumperd* (*Bul.84*), 1930 *Lompirt*. (**Gh. Chende Roman, Dic. Etm. Loc. Sălaj, 198**)

Toponimul trebuie raportat la un nume de persoană, de origine germanică și nu este un cuvânt compus, ci un nume adus din Lombardia, în forma sa verbală "*lampern*" sinonim cu *schwätzen*, și înseamnă a pălăvrăgi, flecări, tăifăsu. Substantivul de aceeași proveniență "*Lamperter*", în germana veche a suferit schimbări devenind un apelativ cu sensul actual de Wucherer; cel care schimbă banii, mănuiitor de bani, cămătar, speculant. (Ei pălăvrăgesc mult pentru a atrage și eventual înșela clienții) Aminteam mai sus că drumul sării trecea prin Lompirt și vama nu era departe, existența unui "**Lamperter**" se explică de la sine. Un alt sens al cuvântului *Lampert* este numele unei flori "*Cheirathus cheiri*", **Goldlack**, adică micsandră, micșuneaua (ruginie), (pop. Viorea) o plantă cu flori galbene, foarte otrăvitoare din clasa cruciferelor. Armonia vocalică a limbii maghiare prin care „a” din prima silabă a devenit „o” și „e” > é, iar în română „i” explică simplu forma finală a numelui localității, **Lompért, Lompirt**. (**J.u.W.Grimm,O.c.vol.12; 90-98**)

Lompirtul aparținea de comitatul Crasnei, dar în 1611 a trecut la Comitatul Solnocul de Mijloc. Istoria evului mediu abundă în evenimente mai ales în privința posesiunilor și moștenirilor. După un document datat din 16 mai 1416 proprietatea Lompirt a fost împărțită între fiii lui Bathory Gyorgy și Ilosvai Istvan. Înainte de 1446 proprietatea era deja în stăpânirea lui Jakcs Laszlo din Coșei. În 1446 proprietatea se poate asocia cu numele lui Iancu de Hunedoara, ca apoi la porunca fiului său, regele Matei Corvin, în 1475 prin sentință juridică ajunge în proprietatea familiei Szakacs Istvan. De-a lungul anilor conflictele și procesele privind proprietățile se țin lanț. Se consemnează dreptul de a lua vamă al familiilor Ilosvai, Majadi și Dobai, apoi privilegiile și donațiile din partea regelui Ludovic al II-lea, a principelui Bathory Istvan și Bethlen Gabor referitoare la terenuri, la cultivarea și scutirea de taxe pentru vița de vie de dincolo de Valea Zălăului. Cei mai mari proprietari de pământ începând cu sec. al XVI-lea au fost: Borzasi Laszlo, Ilosvai Mihaly, Dragffy Janos și Guthi Ferenc.

Biserica reformată a luat ființă la **1739** și a fost timp de 10 ani filia bisericii din Ilișua. Există aici o veche biserică încă din sec. al XV-lea, care a ars alături de zidurile celei noi în jurul anilor **1770**, când **tătarii au pustii** o parte a satului. Construcția s-a terminat în **1777** pe terenul oferit de familia **Gencsi Istvan din Ilișua**.

Clopotele au fost turnate în 1769 și 1809. Printre obiectele de pret ale bisericii se află un potir și un talger de argint cu inscripții din 1774 donate bisericii în anul 1807.

Tavanul bisericii este casetat fiind una dintre bisericile cele mai frumoase datorită lucrărilor de acest gen. Cele 172 de casete sunt decorate cu motive florale, garoafe și lalele, reprezentări de animale și păsări, dar în cea mai mare parte casetele cuprind scene biblice ale

Vechiului Testament: pământul sub forma unei sfere, Adam și Eva, Arca lui Noe, Iosif și întoarcerea iscoadelor la Ierihon, scara lui Iacob, Goliat ș.a.

Ca o adevărată comoară a bisericii este prezent șirul casetelor privind viața în respectul credinței poporului: “roata bună sau rea a norocului”, dar mai ales epigrafele după care se cunosc datele construcției, numele preotului, a realizatorului și pictorului. .” *Il iubesc pe Dumnezeu și Parohia Reformata din Lompirt*”. “*Să-ți amintești de mine, de Parohia Reformată din Lompirt, Dumnezeul meu pentru acest lucru pe care L-am înfaptuit...*”. “... am reconstruit pereții din ziduri pe cheltuială proprie în anul MDCCLXXVII. Mie XIII W. 14. (era n.n.) în timpul peoțmii Reverendului **Porsolt Samuel Junior. Samuel II. 18.** Pe o altă casetă se poate citi: “Realizată de **Czehes Asztalos Budai Samuel** din Cluj pentru tavan, iar pictura anvonului în anul 1778 de fratele **Andras**. Casetele aveau inițial un fond albastru deschis, cum e cerul senin, pe care s-au făcut picturile. Factorii de mediu neprielnici de peste 230 de ani au dus la deteriorarea casetelor, albastru devenind acum gri. În anii 2002-2003 s-a aplicat un strat protector pe lemnul casetelor, întrucât restaurarea picturii ar fi însemnat o intervenție absolut de nerecomandat. Au fost scoase și protejate doar 20 de casete pe timp de aproape un an, restul de 152 din lipsa fondurilor riscă deteriorarea completă și compromiterea unui asemenea edificu monumental al comunei, care ar putea atrage pe vizitatorii amatori de istorie și turism religios. Comunitatea religioasă este păstorită cu multă dăruire și interes de preotul **Szony Levente**.

Școala exista încă din **1775**, din timpul preotului **Bathori Porzsolt Samuel**, ca școală confesională reformată. Ea a funcționat cu sprijinul bisericii și a locuitorilor până în anul 1903, când a preluat-o statul. Frecventau în clasele I-IV un număr de 56 copii, din care doar 16 au terminat anul școlar. În **1920** s-a înființat și **sectia română** cu copii de diferite vârste. Numărul de copii în creștere (150 în medie) a determinat **înființarea claselor V-VII**, funcționând până în anul 1950. Din 1962 și până în 1967 s-a revenit la ciclul gimnazial cu secțiile de predare română și maghiară, doar că școala se confrunta cu lipsa acută de cadre didactice calificate. După anul 1990 populația școlară scade mult și școala a rămas la nivelul claselor I-IV. Elevii de gimnaziu și liceu frecventeză școlile din Sărmășag și chiar din Zălau cu mijloace de transport destinate lor. În prezent școala din Lompirt este una gimnazială având clasele I-VIII. Se predă în limba maghiară cu cadre didactice calificate. În anul 2007 clasele V-VIII din satul învecinat Ilișua au fost desființate, iar de atunci elevii sunt aduși cu mijloace de transport la școala din Lompirt.

Numărul total al elevilor școlii este de 232 iar directorul școlii gimnaziale “Ady Endre” din Lompirt este domnul **Kupás Tibor**.

Locuitorii din Lompirt sunt mândri că poetul **Ady Endre** își are obârșia aici, unde în copilărie, venea adesea la bunici. Aici a copilărit și tatăl lui, a cărui părinți erau Ady Daniel și soția Julianna și tot aici a trăit și Ady Julianna, matușa iubită, pe care poetul o vizita des. “Acest fapt este dovedit și de fotografia cu dedicație, revenită aici: “O trimit la Lompirt, a doua mea casă, rudelor mele iubite. Erindszent. 2 iun. 1914. Ady Endre.” În cimitirul din Lompirt se pot găsi ușor mormintele familiei bine îngrijite de Sera Julianna, verișoara de gradul doi a poetului. Casa lui Ady a fost pe locul școlii actuale, terenul obținut prin moștenire, fiind oferit de Ady Julianna.” (O.Cit.:512)

Existența unei **biserici românești de lemn**, este semnalată în jurul anului **1750**. Ea a durat până în anul **1947**, când credincioșii hotărâsc să zidească pe acel loc o **biserică nouă**, punând tot atunci și piatra de temelie. Numărul credincioșilor era de cca 290 și aparțineau Parohiei Greco-Catolice din Giurtelecul Șimleului, Protopopiatului din Șimleu și Episcopiei Greco-Catolice de Oradea. Inițiativa zidirii se datorează preotului **Gheorghe Zaha** și

fostului episcop **Alexandru Chiejdán**. Este construită în formă de corabie pe o fundație de piatră și ziduri de cărămidă. Nava și turnul sunt acoperite cu tablă. Cheltuielile construcției s-au suportat din vinderea a două grădini, proprietatea bisericii cât și din contribuția benevolă a enoriașilor. Din lipsa mijloacelor materiale construcția a durat până în anul **1957**, când a fost sfințită ca biserică ortodoxă. Din vechea biserică mai sunt păstrate 13 icoane reprezentând pe Isus și apostolii și un frumos candelabru, toate datând din anul 1829. Biserica a fost pictată în frescă de pictorul **D-tru Popel** din Oradea între anii 1998-1999, iar iconostasul nou a fost sfințit în anul 2000. Este filie a Moiadului și are în prezent cca 90 de credincioși.

În **1920** Lompirtul aparținea de Simleu - Silvaniei, iar cu notariatul, poșta și jandarmeria de Ilișua și avea 817 locuitori, din care 574 erau maghiari, 234 români și 9 evrei. Existau **156 de case**. Suprafața arabilă se întindea pe 1861 de jug.cad. (cca 5755 m²) Percepția avea sediul la Sărmășag.

După al doilea război mondial **colectivizarea obligatorie** nu a ocolit nici Lompirtul. Gospodăria colectivă s-a înființat la sfârșitul anului **1961**, apoi s-a unit cu cea din Ilișua și până în 1990 au functionat împreună. După această dată localnicii și-au dat relativ repede seama că viitorul constă în inițiativa proprie. În prezent există patru magazine mixte, un centru comercial de materiale de construcții, o antrepriză de furnizare a mașinilor agricole (tractoare, combine). Pământul se cultivă individual, dar este important de reținut că într-un sat cu 912 de locuitori sunt 30 tractoare și 8 mașini de arat-treierat moderne.

Viața culturală are valente mai mult ocazionale, determinate de sărbătorile religioase, de cele familiale, dar și de câteva tradiții cum este culesul viilor, când la bal, la defilare sau la biserică costumul popular este scos din dulap la purtare. Momentele acestea de reîntâlnire sunt un prilej de bucurie și mândrie în păstrarea tradițiilor și transmiterea lor generațiilor tinere.

În fiecare an se sărbătoresc Zilele Literar-culturale Ady Endre. Sunt organizate spectacole de poezie, expoziții de arte plastice, programe culturale. Participă mulți copii și tineri, îmbrăcați în porturi populare, și vin mulți musafiri din țară și din străinătate.

Portul popular al femeilor este constituit din: fustă largă, bluză și batic "zsali". Fetele purtau cununa virginală cu șorțul brodat cu cute și cu ciucuri. Portul bărbaților are următoarele obiecte de îmbracaminte: strâmțari (ițari) negri din postav, cizme, vestă brodată, șorț albastru brodat. Până la sfârșitul secolului trecut erau izmene încrețite, șorț alb brodat. Iarna se purta o haină scurtă, neagră. Elementele etnografice ale satului sunt relativ bogate. Pe lângă casele vechi țărănești, care se mai păstrează încă, au apărut un număr mare de case noi, moderne, în a căror construcție sunt incluse și elemente tradiționale.

Fiecare confesiune își are cimitirul propriu în parte. Demn de reținut este faptul că sunt tot mai rare monumentele funerare din lemn sculptate în forma de « gombfa »: ale femeilor sunt în formă dreptunghiulară, gotică, ale bărbaților pătrate și în capăt sculptate în formă de romb. În cimitirul reformat în anul 2009 s-a construit o capelă pentru serviciile funerare.

În comunitate se folosesc denumirile vechi ale strazilor: strada Mare, strada Mica, strada Română de Jos, Română de Sus, Canei, Dealul cu Vânt și Nova. Părți de hotar mai cunoscute amintim: Campul Mare, Poiana de Sus, Poiana Incârligată, Lunca, Parcela Mica, Râturi, Lazuri, Pășune, Pământurile Lungi. (Op.Cit.p.513)

ILISUA

Satul este așezat în partea de nord-vest a județului, la poalele nordice ale Măgurii Șimleului, în sud-vestul centrului de comună, la o distanță de cca. 5 km de acesta. Accesul se realizează prin intermediul DN 1F și DJ 110 B, care traversează calea ferată Zălau – Carei și urcă colina dincolo de Lompirt. Drumul de la Ilișua duce ramificându-se spre dreapta la Poiana Măgura iar spre stânga, ca drum județean peste deal la Șimleul Silvaniei.

În anul 2002 satul avea 722 locuitori din care 348 bărbați și 374 femei. Localitatea este **atestată din anul 1321, poss. Illswa, 1338 Ishva, <=Ilsua > Doc.Rom. C.,b II.1, 58,b IV:594) 1503 Ilosva, 1583 Illossva, 1688 Ilozsva(Petri III: 551), 1854 Ilosva, Ilișuva (Bul.84), 1930 Ilișua.**În limba maghiară **Ilosva – (Selymesilosva).**

Cu privire la proveniența numelui sunt două variante studiate, care fiecare au câte un apelativ. Primul ar fi numele slav **jel'cha** care înseamnă **arin**, mai apropiat este sârbocroatul **jelša** și slovenul: **jolša.**(*N. Drăganu, 1928:35*)

Al doilea, mai plauzibil este un antroponim foarte vechi: **Ilie**, nume care a străbătut un drum lung din ebraică, greacă, latină și slavă cu forma inițială de **Elijáh(u)** Este numele profetului biblic format din **El** de la Elohim – vechi zeu unic la arabi - și **Iah** prescurtare de la Iahve > Iehova. **“El”** stă așadar la baza majorității antroponimelor multor limbi. În română ca și în maghiară este foarte productiv. Pe sol românesc are o familie foarte bogată: Elie, Elieș, Elișor, Elia și > Ilie, Lia, Ilia, Iliăș, Ilieș > **Ilieșu**, Ilă > Ilaș > **Iliuș** ș.a. Forma **Ilișua** se explică simplu de la diminutivul **Ilieș** (u), unde prin disimilație - e- dispăre iar finalul în **a** este caracteristica femininelor. Limba maghiară a parcurs un drum asemănător până la forma cunoscută de **“Iles”** Determinativul **“Selymes”** care însoțește numele actual în limba maghiară a satului provine de la prenumele poetului Ilosvai Selymes Peter. Este un semn de cinstită a poetului din partea consătenilor săi, dar care n-a intrat ca denumire oficială.

Acest antroponim – Ilie stă și la baza altor toponime din țară: Ilia (HD), Ilieni (CV,MS) Ilișeni(BT), Ilișești (SV;2loc.) **Ilișua (BN,SJ)** Aleuș (Sj), Aleșd (BH) (**Gh. Chende Roman, Dic.Etim. Sălaj;187**)

Ilișua a aparținut dintotdeauna de Comitatul Crasnei, și doar aleatoriu, datorită unor proprietăți, de Solnocul de Mijloc, sau alteori și atunci doar parțial, de Satu-Mare, iar după 1867 de Comitatul Sălajului.

Chiar în documentul, care o atestă datat 1321, se amintește că Tamás, fiul lui Farkás “înapoiază proprietatea lor din **Iloswa** (Ilișua), **din Comitatul Crasnei** fiilor lui Dráhi Tamás, Albert și Pető.” Un important număr de documente ilustrează de-a lungul secolelor mișcările proprietăților în care sunt implicate, din diferite interese, familii cunoscute, cărora le-au fost donate terenuri sau au fost câștigate prin procese juridice, iar altele obținute prin căsătorie.

În perioada Regatului angevin, regii au dispus primii peste tot, cele mai mari mișcări de moșii în favoarea celor care le erau fideli. În anul 1404 regele Sigismund a luat toate proprietățile atât din Ilișua cât și din comitatele Crasnei și Solnocului de Mijloc ale lui Ilosvai Gyorgy, din cauza răzvrătirii proprietarilor și le-a donat celor care îi erau loiali, respectiv lui Ilosvai Janos și Gilbert, Istvan, apoi lui Jakab.(*Petri III : 552*)

Terenul bun, pădurile din culmea Măgurii, valea din apropiere au făcut dintotdeauna din Ilișua un loc extrem de atractiv. Așa se explică posesiile ce cădeau în hotarul Sătmarului și interesul posesorilor de aici de a atrage satul la Comitatul Sătmar. Din acest motiv documentele familiale ale locului sunt mereu însoțite de cuvintele “...satul Ilosva din

Comitatul Crasnei,“ ca în documentul: “Averea Ilișuei aparținând comitatului Crasnei înainte de 1446 era în mâinile lui Kusalyi Jakcsi Laszlo, pentru că el era tutorele fiicelor lui Ilosvai Gyorgy, Dorottya și Margit. Acesta o predă în 1446 lui Hunyadi Janos, voievodului din Ardeal și prefectului comitatului Solnocului de Mijloc., care le lasă în mâna proprietarilor legali încă din acest an și urmașilor acestora ca stăpâni ereditari.” (O.c.)

În 1478 Ilisua era deja proprietatea lui Domahidi Laszlo, apoi a lui Domahidi Istvan. În 1586 moșia satului a fost dată lui Gencsi Janos, care și-a ridicat conacul în centrul satului, nu departe de biserică. Ereditar, familia Gencsi avea să stăpânească satul până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Clădirea a avut de-a lungul anilor tot felul de întrebuințări; până în 1954 a fost sediu de primărie, apoi a servit utilităților cu caracter tradițional și cultural. Actualmente clădirea aparține unei persoane private care a și efectuat lucrări de conservare.

Referitor la iobagii din Ilisua, în 1609 adunarea obstească (legiuitoare) din Cluj a dispus că aceștia să aparțină de Comitatul Crasnei și nu de Satu-Mare. Încă din anul 1809, 19 proprietăți aparțineau de Satu-Mare, celelalte de Solnocul de Mijloc și Crasna. În 1526 s-a stabilit hotarul de aici și din împrejurul Șimleului.

În **1624**, în timpul principelui Bethlen Gabor, Ilișua este amintită **ca oraș** cu înscrisul unui clopot de la Biserică pe care se poate citi : « **Oppidi Ilosva Anno MDCXXIV** »

După o hotărâre a Comitatului Crasna din 24 iunie 1694, iobagii din Ilișua dădeau din toate produsele, cantitatea măsurată în obroace (un obroc mic =cca 33 L capacitate). Din 11, cu unul erau datori drept dijmă (zeciuala), în schimb, nobilii nu dădeau nimic din ferma lor proprie. Rolul important al comunității obștești care hotăra după tradiția de secole, asupra treburilor comune poate fi subliniat prin câteva documente ale căror hotărâri se cerea a fi respectate de toată obștea:

La 6 martie 1613 proprietarii din Ilișua aduc o hotărâre de a-i pedepsi cu amendă sau alte mijloace de constrângere fie ei nobili sau țărani, pe cei care fură de pe hotar sau comit alte abateri sau contravenții în dauna proprietarilor. Hotărârea a fost semnată de: Kun Istvan, Borbely Mihaly și Gencsi Istvan.

În 15 decembrie 1749 comunitatea din Ilișua îi citează pe proprietarii de aici în procesul împărțirii pădurilor, iar la 22 mai 1758 comunitatea din Ilișua ia hotărâri privind crâșmăritul în sat.

În anul 1715 existau: un nobil, 12 iobagi, în total 13 gospodării care plăteau impozit, toate erau maghiare. În 1720 sunt menționați 8 iobagi, 10 răzeși, 2 taxaliști, în total 20 de gospodării, 19 maghiare, una română, iar populația de 180 de suflete, din care 9 erau români.

În vederea impozitării au fost înregistrate următoarele pământuri: în 1715 pământ arabil de 138 câble, în 1720 doar de 61 câble; livezi în 1715, 55, în 1720 de 41 de coase; vii în 1715 de 24 de săpători, iar în 1720 doar de 19 săpători.

În **1847** populația crescuse la **1126 persoane** și anume: romano-catolici 67, reformați 1051, izraeliți 8.

În 1890 se constată o scădere a numărului locuitorilor datorită Revoluției de la 1848 – 1849. După limbă erau 540 maghiari, 9 germani, 322 români, 39 de alte limbi; după confesiune: erau 140 romano-catolici, 171 greco-catolici, 407 reformați, 17 izraeliteni. Existau 135 de case.

Numele celor mai cunoscute familii din anii 1715 - 1720 erau: Csóka, Borbély, Szentkirályi și Demjén. Bântuirea pestei din 1735 a avut ca efect pustiirea aproape a întregului sat, iar pentru refacerea populației a fost necesară prezența pe aceste locuri bogate a coloniștilor. În 1808 în Ilisua au fost înregistrați din familiile nobile de proprietari:

Gencsi, Keczei, Makrai, Felszegi, Modi, Balog, Szenas, Kerekes, Zoltan, Borbely, Arvai, Szentkiralyi, Csogi, Preksa, Agoston, Kanyo, Verebei, Guti, Cziko, br. Huszar, Csatari, Mohai, Makai, Sebes, Szilagyi, Szikszai Jakab, Osvat, Almasi, Goris, Kovacs, Geczi, Rakosi, Kolcsar, Ujvarosi, Hiri, Szolosi, Birtalan si Zabolai, in total 57 de membri. In mâna acestora au fost in total 7 curii (curți), 10.5 mosii locuite, scutite de impozit și 5.3 moșii locuite, scutite, și 5.3 moșii supuse impozitării ; apoi 47 antiqua și 7 nova moșii de iobagi. Cele mai multe moșii de iobagi le-a avut Gencsi Gyorgy (6 1/2 antiqua și 1 nova), pe acesta urmandu-l : neamurile lui Gencsi Klara (5 antiqua), Gencsi Imre (1 antiqua si 4 nova) s.a. In afară de acestea in mâna familiilor nenobile Varga, Szilagyi, Kerei, Pentek, Geczi, Nemeti si Demjen au fost o moșie locuită impozitată și 4 antiqua moșii de iobagi, dar cei mai mari proprietari erau : Gencsi Jozsef, Sandor si Imre, Kettszeri Istvan, Szikszai Ferencz.

În 1895 numărul gospodăriilor era de 179, iar suprafața 3014 h.cad., din care pământ arabil 1380, pășuni 948, păduri 328, livezi 147, vii (paragina) 118, plantat (sădit) 6, necultivat 43. Valoarea estimativă a averii comunității in 1900 era de 4596 coroane 90 f., impozitul direct fiind de 3886 C 10 f.

In Ilișua credinciosii reformați și romano -catolici aveau biserica lor, iar românii greco – catolici mergeau la biserică în Bădăcini.

Biserica reformată este o construcție în stilul neogotic, sanctuarul octogonal se închide în trei laturi, pereții sunt întăriți cu stâlpi de susținere. Cele două uși sunt prevăzute cu un arc ascuțit (gotic). « Are un altar frumos și o orgă minunată. » Însemnarea de pe tavanul bisericii stă mărturie asupra anului și condițiilor ridicării acestui frumos monument de cult :« *Din strângerea sânguincioasă a predicatorului Reverend **Boloni Pal**, din bunăvoința cuvioasă a lui Gencsi Gyorgy și a soției lui, doamna Dobay Banga Erzsebet, în timpul preoției Reverendului **Visky Marton** a fost terminat (acest lăcaș nn.) la **6 iulie 1711** ».*

În anii **1871 – 1872** cu ocazia renovării și modernizării bisericii **a fost ridicat și turnul din piatră**, care adăpostește trei clopote, iar săpăturile de întărire a fundației au dus la descoperirea unei catacombe, urma vechii biserici. O notă din însemnările istorice atestă de fapt vechea biserică, monument datat **Anno Domini 1500**, una din cele mai vechi biserici romano – catolice din zonă.

Biserica monument istoric, devine ,o atracție pentru turistul care are de văzut aici un monument impozant cu o istorie demnă de trecutul locuitorilor și de frumusețea peisajului.

De la sfințire, Ilișua mai poartă și denumirea de **Selymesilosva**, dar documentele istorice nu amintesc despre aceasta. Arhiva bisericii a ars în incendiul din 1700, în acest caz este clar că biserica exista, după cum s-au fondat și altele, pe la mijlocul secolului al XVII-lea .

Cândva, în Ilișua a existat și o biserică unitariană, în apropierea celei reformate, clopotul dovedește cel mai bine acest fapt ; pe el stă scris: *Concav. Soli Deo Gloria Anno D. MDCXXIII. (1624, rândul al doilea, n.n.) : “Joan. Horvat Cura. Et Judex Gene: Ac Nob. Stph. Redeg.”* Chiar jos: *Sup: Nobil. Civium 93 Oppidi Ilosva.*

Poetul și scriitorul Ilosvai Selymes Peter este menționat în volumul scos de Academia Maghiară de Științe in **1883** la Budapesta intitulat **“Operele poetilor maghiari din secolul al XVI-lea”**

Anul nașterii nu se cunoaște. Este amintit prima dată în **1548** ca dascăl în Viile Tecii (?) Szilady Aron a editat în sec. al XIX-lea operele lui Ilosvai în volumul IV, din *Colectia Poetilor Maghiari Vechi*. Numele apare la sfârșitul operei scrise în 1548 **Historia Alexandri Magni** sub forma Ilosvai Peter. Alte poezii sunt semnate: Petrus Ilosvanus sau Sericeus Ilosvanus. Așadar asemănarea Selymes – Sericeus e indubitabilă, lat. sericea-sericeus = (de) mătase, mătăsos.

După opinia cercetătorului vieții și operei acestuia, Szilady Aron, scriitorului i-au plăcut mult călătoriile. Operele și le-a scris în locuri diferite. La Satu-Mare: *Historia Alexandri Magni (1548)*; *Istoria reală și frumoasă despre viața și moartea Marelui apostol, Sfântul Paul din Sfânta Scriptură (1564)*; Coșei: *Istoria regelui Ptolemeus (1570)*; Santău (?): *Explicatia diferitelor nume (1568)*.

Despre **prima construcție a școlii** se amintește într-un document bisericesc datat din **1793**. A fost construită lângă biserica reformată și a funcționat ca **școală confesională**.

Dintre obiectele de preț ale bisericii, donații ale familiei **Gentsy**, așa cum sunt inscripționate, din anii 1713, 1769, cele două potire și tava de pâine. Ele sunt din argint și argint aurit cu scrisuri și intarsii și dovedesc arta orfrevărilor din sec. al XVIII-lea. După obicei ele serveau la cuminecătură, la botez și la împărțitul pâinii după mesă. (Liturghie)

Au mai fost și alte donații pentru parohie: o jumătate de moșie din partea lui Filep Borbala (1784), apoi multe fețe de masă și cusături cu modele tradiționale dar și lucrări cu voaluri și broderii din fir de aur și argint, toate piese valoroase din prima jumătate a secolului al XVIII –lea. Hotărârile parohiale din jurul anului 1630 stabileau datoriile credincioșilor pentru preot, preferința generală era plata în bani, pentru cei mai avuți, ceilalți plăteau în natură, grâne, vin, pânză ș.a.

Registrele amintesc un număr mare de preoți vrednici și bine pregătiți, care au funcționat la Ilișua, având mai ales în vedere apropierea de Șimleu-Silvaniei și prezenta cetății Bathoreștilor, un mare focar al reformei. După ucenicia la Ilișua mulți au plecat să predice în localități mari: la Csenger în 1604 Szentegyedi Istvan, la Baia Mare 1657, Samsodi Marton, la Kolcsen 1688, Szalontai Istvan, la Crasna 1699, Varaljai Marton, care după consistoriu s-a întors la Ilișua, apoi la 1729 Bocskai Janos care a fost și judecător, precum și mulți alții. Preotul actual este **Fehervary Ernest**.

În vara anului 1995 în curtea bisericii reformate s-a ridicat un monument din marmură în amintirea celor 48 de ostași dispăruți în cel de-al doilea război mondial.

În anul **1868, episcopul romano – catolic** ridică aici o capelă, ca filie a parohiei din Șimleu, care peste doi ani avea să devină parohie. **Biserica Sf. Iosif a fost construită în 1881** și sfințită în anul următor de către arhidiaconul de Crasna **Zajnai Janos**. E o clădire de piatră cu turn la intrare care adăpostește trei clopote, are un altar și o orgă. **Registrul stării civile începe la anul 1868**

Școala confesională romano –catolică a fost construită în jurul anului **1860** și avea o sală de clasă, care după scrierile preotului din Șimleu, Kolosi Antal ar fi ars în incendiul din 1862. **Școala elementară de stat** tot cu o sală s-a organizat în **1896**. Școlile au funcționat în paralel până în anul 1904. Brinder Ignac a stat în slujba școlii catolice de pe langa parohie până în anii 1930, după care a urmat învățătorul Nagy Janos. După Diktatul de la Wiena din 1940 Szocs Zoltan s-a ocupat de copiii din Ilișua.

În **1951** învățătorul și directorul de atunci, Szilagyi Laszlo s-a preocupat de dezvoltarea școlii și a claselor **V-VIII**. Școala din Ilișua s-a confruntat cu multe greutăți organizatorice și materiale, dar mai ales cu lipsa de cadre didactice calificate. Învățătorii și profesorii tineri noi veniți plecau după stagiul obligatoriu în localități mai ușor accesibile. Dintre numeroasele cadre didactice meritoase din școală, amintim pe vrednica învățătoare Borbely Berta (1948-1966) și directorul-învățător Balogh Dezso (1951-1957), care a format și a dirijat corurile de elevi și adulți ajungând pe primul loc la faza pe regiune. Din 1967 învățământul în limba maghiară la clasele V-VIII a fost intrerupt iar din 1990 a fost reluat. Elevii claselor V – VIII frecventază școala la Lompirt

În anul școlar 2009, cei 32 de elevi din clasele I –IV învață în clase simultane conduse de învățătoarele Csoka Elisabeta și Torh Timea. Grădinița funcționează în aceeași clădire cu două grupe de copii conduse de educatoarele Molnar Iudit și Toth Emese. Elevii claselor V-VIII, 34 la număr fac naveta la școala din Lompirt.

Ilișua a fost dintotdeauna o comunitate bine organizată. Până a nu aparține de Sărmășag avea propriile organe administrative: primărie, jandarmerie, cabinet medical chiar dacă medicul venea săptămânal la consultații, doar poșta și percepția erau la Sărmășag. În jurul anului 1997 împreună cu Lompirtul s-au întocmit documente prin care sătenii cereau înființarea comunei lor proprii și prin urmare desprinderea de Sărmășag, dar nu s-a reușit.

Curentul electric a pătruns în sat în 1967, când Ilișua aparținea de Sărmășag, la puțin timp după colectivizare, a cărei efecte avea să schimbe modul de conviețuire și comportament al sătenilor. Simțindu-se izolați, fără perspectivă, mulți tineri și nu numai ei, au pornit pe alte căi în speranța unei vieți mai bune. Industria din orașele mai apropiate, ca și mina de la Sărmășag, i-au atras pe săteni. Migrarea a lăsat satul fără forță de muncă, dar condițiile grele i-au îndârjit pe locuitori. Tenacitatea și voința lor i-a pus în mișcare după 1990. S-au înmulțit mașinile agricole, s-au schimbat condițiile de muncă și viață prin apariția firmelor, prin investiții în potențialul agro-economic al acestor locuri. Respectul reciproc la mare cinste în sat, i-a apropiat pe intelectuali, mulți care au absolvit aici școala și și-au desăvârșit studiile universitare s-au întors în sat. Mijloacele de transport nu mai sunt azi o problemă și izolarea a dispărut. Mijloacele media și internetul sunt tot mai mult folosite. S-au ridicat multe case noi, confortabile și bine dotate, iar banda de asfalt și pe alocuri trotuarul și florile ce împodobesc împrejur locurile au schimbat fața satului Ilișua.

La sărbători se scot la lumină costumele frumoase ale fetelor și băieților compuse din: fusta plisată roșie cu buline, șorț alb cu buline roșii, bluză albă, vestă roșie, ghete înalte și batic înflorat, bărbații au strâmțari negri și cămașa albă, vesta neagră și pălărie împodobită cu buchete de flori. Dintre obiceiuri au ramas ; balul culesului viilor și curățirea penelor. Fiecare confesiune are cimitir separat iar monumentele funerare conform tradiției se fac din lemn, satul ocrotindu-și până azi obiceiurile și propriile sale tradiții.

Strazile au și aici câteva nume: Felszeg, Alszeg si Bokin.

Imprejurimi: Intre Spini, Dealul Mic, Mlaștina, Lunca, Batinnya, Fânaț, Dealul Nou, Casa Pakular, Ramura lui Peter, Eleșteu, Pârâul de Jos, Felios, Intersecția Țiganilor, Partea cu Agrise, Mere Salbatice.

Păduri: Roata de Fag, Pădurea de Stejar și Szoldob.

Dealuri cu vii: Roata de Fag, Brumat, Curgător, Erje, Lukamis, Dealul cu Comori.

MOIAD

Satul Moiad este așezat în imediata apropiere a intersecției DN 1F (E81) cu DJ 108F la 2 km vest de Sărmășag și avea în anul 2002 un număr de 223 de locuitori, din care 112 bărbați și 111 femei.

Primul document în care apare numele de **Mayad** este datat la **1246** (Doc.ROM.C. a I:328), (Petri IV:78), 1850 **Mojad** (st.Tr.), 1854 **Mojad, Moiad** (Bul.84), 1900 și 1930 **Moiad**, 1966 **Moiad**.

“ Oiconimul Moiad s-a format de la antroponimul **Moise**. Acesta a circulat la noi sub forme ca. Moisi, Moisei, Moisa, Moisin, Moiş, Moico etc. La baza numelui topic Moiad stă hipocoristicul **Moi-** la care s-a adăugat formantul toponimic maghiar “-d”, iar cu ajutorul

vocalei –“a” s-a făcut legătura celor două elemente, a fiind și în concordanță cu armonia vocalică, specifică limbii maghiare. Numele este de origine egipteană și este cunoscut, datorită Vechiului Testament în toată lumea, adică cel “scos din apă”. (Ionescu 1975:214) In toponimie se mai întâlnesc: Moi (GJ), Moiad (SJ), Moişa MS;SV) Moisei (MM), Moişeni (SM), Moiseşti (MH), Moistica (BZ). (Gh.Cende-Roman;Dic.Etim. Sălaj:213)

Cea mai veche însemnare apare în Registrul de la Oradea, al Scaunului de judecată, unde Ereos, iobagul administratorului Egyed al vilei (satului) **Moiota** îi acuză pe frații Pal și Bethlen, că i-au omorât fratele. Cei doi “**au purtat fierul**” dovedindu-se că Bethlen ar fi fost vinovat, iar Pal nevinovat. (fierul înroșit în foc se purta 7 sau 9 pași în palmele mâinilor întinse, în văzul întregului scaun de judecată, după care palmele închise alătura se bandajau și dacă după 7 sau 9 zile rana dădea semne de vindecare, inculpatul era socotit de juzi, după cum și pronia cerească a hotărât, nevinovat. Erau câteva feluri de pedepse pentru atunci: omor, adulter, incest fiind socotite din cele mai grave și se pedepseau cu “punerea în furci”, cu moartea. n.n.)

Denumirea “**Villa Moiota**” probabilă între anii 1205 – 1235 (**Petri IV**) din descrierea de mai sus, alături de însemnările din același registru din anul 1220 cu privire la localitatea Zălau și altele din Comitatele Solnocului din aceeași perioadă, ne îndreptătesc să socotim Moiadul atestat încă din primul deceniu al secolului al XIII-lea.

Documentul din 1246 este o scrisoare a Capitlului din Alba Iulia, privind recuperarea unei proprietăți din **Mayad**, proprietate care va ajunge în mâinile lui Ilosvai Gyorgy. După anul 1427 cel mai mare proprietar al Moiadului și Ilișuei va fi familia Jakcsi. Impozitele percepute iobagilor în anul 1475 erau în jur de 3 f. iar în 1549 se inregistrează o poartă a iobagilor, trei săraci și alte trei case noi.

Datorită răscoalelor țărănești satul s-a prăpădit, proprietățile au fost pustiite și pierdute pentru că regele Ludovic la 1526 îl donează familiei Mayadi. De asemenea este confirmată la 1520 existența unei mori pe râul Crasna, “din hotarul Moiadului” recuperată de Guthi Ferencz cu ajutorul subprefectului Comitatului Solnocul de Mijloc.

Moiadul a fost împărțit de fapt în ceea ce privea proprietățile între Ilișua și Sărmășag, Sarmasagi Mihai fiind unul din proprietari. Datorită acestui fapt documentele amintesc cu privire la apartenența Moiadului când la Comitatul Solnocul de Mijloc, când la Sătmar și din 1427 la Comitatul Crasnei.

În 1570 soția lui Kemeny Janos, Anna Sarmasagi și-a împărțit cu frații moștenirile și din Moiad și din Chieșd, în urma unui ordin judecătoresc al Capitlului de Alba Iulia, faptul dovedește apartenența Sălajului de Alba.

Documente de la 1641, când praediumul din Moiad (locul deșert, chiar parte din sat) a intrat în posesia Lui Janos Kemeny, sau împărțirile ce s-au făcut, prezentate de multe alte documente care duc la concluzia că terenurile Moiadului, multe nelucrate erau vândute de familiile avute pentru că atunci unul din criteriile obținerii titlului, a demnității pe plan politic și administrativ era pământul. S-au luptat Sarmasagi Gyorgy, Gencsi Gyorgy, Szecsi Gyorgy, Torok Mihaly, Guthi Denes și alții prin procese privind abuzuri, moșteniri și vânzări de terenuri legate mai ales de Sărmășag și Ilișua privind Moiadul. (Petri;O.c.)

Locul deschis de luncă de la Poalele Măgurii a căzut pradă ușoară năvălirilor tătare și mai târziu celor ale turcilor, fapt care a produs masive mutări ale populației în zone mai ferite și propice apărării. Este una din cauzele dezvoltării târzii a satului, care a rămas cu populație redusă și în general dependent de Sărmășag. În această situație Moiadul n-a intrat multă vreme în documentele statistice.(1910).

Statistica din **1850** îl amintește ca fiind locuit de cca **120 de suflete**, din care 96 români, 7 maghiari, 12 evrei și 5 țigani; pe confesii erau 96 greco – catolici, 2 romano – catolici, 7 reformați și un număr de cca 33 de case.

Moiadul nu a putut să-și conserve bisericuța de lemn, chiar dacă s-a încercat de câteva ori refacerea după pustiirile prin care a trecut. Apoi populația, puțină în secolele de răstriașe, nu avea mijloacele materiale de a ridica mai mult decât o **biserică de lemn greco – catolică, în prima jumătate a secolului al XVII-lea**. În locul aceleia s-a zidit în anii **1935 – 1936 o nouă biserică greco – catolică din cărămidă**, pe o fundație de piatră cu o lungime de 20m, o lățime de 9m și un turn cu două clopote înalt de 20m.

Prefectul Județului Sălaj de atunci, **Mihail Gurzău** a alocat pentru construcție suma de 400.000 lei. Și atunci ca și în vremurile mai îndepărtate la Moiad venea preotul din altă localitate. În anul 1936 era preot Emil Ostate urmat de Leontin Silaghi, Emil Pop, Petre Crăciunescu și alții. Biserica a fost între timp renovată, în anul 1995 a fost pictată în frescă, având deja preot pe Ciurean Ioan, care s-a îngrijit de noul iconostas (2000), pictat în anul 2005. Casa parohială a fost construită în anul 1996 în timpul preotului Gorgan Stelian. La sfârșitul anului 2009 a fost numit în sat tânărul preot Iulian Sabău. Parohia Moiad are ca filie biserica ortodoxă din Lompirt.

Străzile: Strada. Șimleului și Zălăului.

Părțile de hotar: Eleșteul Țiganilor, Piciorul Tripa, Piciorul Mare, Pământul Nou la Cruce, Dealul cu Vii, Valea Berbecului, Cimorul de Jos, Tăietura, Pădurea de Jos, Tufiș, Braniște, Locul bisericii, Cenușerii (locuri de ardere a cenușii), Partea de Jos a Tăieturii, Dealul Mezsa, Pădurea Ciomor.

Apele: Râul Crasna, Valea Ciomor și Valea Județului, Pârâul Natului, (numele Nat vine de la Ignat, Pârâiașul lui Ignat), Paraul Meji (Pârâiașul Mesa) și Valea Perilor.

Moiadul aparținea încă din 1750 de comunitatea Sărmășagului, iar în prezent prin dezvoltarea spre vest, de-a lungul cailor de acces spre Sărmășag, cu mari șanse să devină o localitate urbană, în mod sigur inclusă în viitorul oraș.

Situația fondului funciar al comunei la 1 ianuarie 2009 înregistrează următoarele valori: 6838 ha total teritoriu administrativ, 4940 ha teren agricol, adică 72,24% din total iar 3049 ha teren arabil (44,59%).

Alte folosințe ale terenului administrativ sunt după cum urmează: 18,82% pasuni (1287 ha), 2,78% fânețe (190 ha), 2,97% livezi (203 ha), 3,08% vii (211 ha), 15,37% păduri (1051 ha), 1,87% drumuri (128 ha), 4,40% curți construcții (301 ha) și 5,35 % neproductiv (366 ha).

Serviciile medicale, în comuna Sarmasag privesc în principal serviciile în asistența medicală primară - medici de familie care au intrat în relație contractuală cu Casa de Asigurări de Sănătate Sălaj. În loc. Sarmasag sunt 2 medici de familie deserviti de către 2 asistente medicale. Menționez că o zi pe săptămână, aici se deplasează de la Zalău și un medic internist. Activitatea medicală se completează cu prezenta a două cabinete stomatologice, un laborator de tehnică dentară și a două farmacii, deschise câte 8 ore /zi, unde lucrează 5 farmacisti și 2 asistente. Specificăm că medicii de familie asigură servicii medicale și pentru satele aparținătoare comunei.

In comuna Sarmasag in anul scolar 2008 – 2009 invatamantul prescolar este concretizat prin prezenta a trei gradinite in satul Sarmasag avand un total de 9 grupe de copii (gradinitile 1 si 2 avand cate patru grupe cu 89 si respectiv 68 de copii iar gradinita nr. 3 cu o grupa de 21 de copii).

In satele Ilisua si Lompirt regasim cate o gradinita avand doua respectiv trei grupe de copii (29 copii pentru Ilisua si 34 copii la gradinita din Lompirt).

Copiii de varsta prescolara inregistreaza un total de 241 copii, adica 3,68% din populatie. Invatamantul pentru clasele I – VIII mai functioneaza doar in satele Sarmasag si Lompirt iar cel din clasele I – IV se mai gaseste in loc. Ilisua.

Numarul de elevi inscrisi la scoala in com. Sarmasag este de 271 elevi ciclu I si 317 elevi in ciclu II. Totalul celor 588 de elevi de scoala generala indica un procent de 8,99% din totalul populatiei comunei inregistrat potrivit ultimelor date statistice.

Grupul scolar industrial Sarmasag asigura scolarizarea pentru un numar total de 307 elevi (4,69% din populatie) la zi si seral (invatamant teoretic, tehnologic tehnic).

Totalul personalului didactic din comuna este de 98 persoane iar cel al salariatilor din invatamint 124.

In domeniul cultelor remarcam in principal prezenta bisericilor reformata, ortodoxa, romano-catolica si baptista.

Situatia populatiei dupa religie la **Recensamantul Populatiei si al Locuintelor 2002** era urmatoarea:

Localitatea	Total pop.	Orto-doxa	Roma-no catolica	Greco catolica	Refor-mata	Evan-ghelic a lute-rana	Unita-riana	Bap-tista	Penti costa la	Cres-tina dupa evang.	Alta reli-gie	Fara reli-gie	Nede-clarata
Sarmasag	4710	821	199	21	3504	1	7	0	3	2	8	3	1
Ilisua	722	3	211	2	464	0	0	0	6	0	0	1	0
Lompirt	876	127	11	0	648	0	2	2	4	0	26	1	0
Moiad	223	213	4	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Poiana Magura	15	0	0	0	15	0	0	2	0	0	0	0	0
Tarmure	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total comuna	6547	1164	426	25	4635	1	9	232	13	2	34	5	1

Comuna Sarmasag totalizeaza un numar de 2371 locuinte ceea ce conduce la o medie de 2,74 locuitori/locuinta fata de 2,9 cat este media pe judet.

Populatia comunei la 1 iulie 2008 era de 6519 locuitori (cu 28 locuitori mai putin decat la recensamantul 2002) .

Actualmente locuitorii comunei detin 1001 autoturisme ceea ce conduce la un indice de motorizare de 1 autoturism la aprox. 6,5 locuitori, indice de motorizare mult mai mare decat mediile inregistrate la nivelul altor comune. Parcul auto al comunei este completat de prezenta a 43 autoutilitare, 102 camioane peste 12 tone (din care 8 ale unor persoane fizice si 94 ale unor persoane juridice), 234 moped si peste 189 tractoare si remorci.

Judetul Salaj in ierarhia nationala, se situeaza pe locul 7 ca suprafata locuabila pe o persoana. Media judeteana a acestui indicator este de 15,30 mp/persoana cu 2,7 mp mai mult fata de recensamantul anului 1992 iar cea aferenta mediului rural din Salaj este de 16,42 mp/locuitor.

La recensamantul 2002 comuna Sarmasag inregistra o medie de 14,0 mp. suprafata locuabila/persoana, sub indicele mediu judetean. Din totalul locuintelor, la data recensamintului 2002, 38,24% beneficiau de alimentare cu apa curenta, 29,73% aveau canalizare, 94,69% beneficiau de bucatarii iar 47,46% aveau bai amenajate.

Intre cele 2 recensaminte ale populatiei si locuintelor situatia locativa a comunei s-a imbunatatit foarte mult aparand 71 de gospodarii noi si un numar de 237 camere de locuit in plus fata de recensamintul 1992. Cele mai multe constructii noi sunt case individuale de locuit. In intervalul 1998-2007, potrivit datelor statistice s-au terminat 116 noi locuinte. In anul 2007 se ajunsese la valoarea de 14,62 mp. S locuabila/persoana.

Numarul autorizatiilor de construire aferente anului 2009 este si el edificator. Astfel au fost eliberate 42 de autorizatii pentru constructii noi, 153 autorizatii de bransare apa potabila si canalizare, 98 certificate de urbanism si 10 autorizatii de demolare.

Trebuie remarcata si prezenta comunitatii rrome, care este localizata in special in satul Ilisua. Potrivit datelor furnizate de Prefectura Salaj in comuna sunt in prezent un numar de 217 persoane, localizate in principal in Lompirt, Ilisua si Sarmasag, din care lucreaza un numar de 59 persoane iar 111 reprezentanti ai acestei etnii au absolvit 4 clase primare. Potrivit datelor sintetizate la nivel judetean, cresterea populatiei in aceste comunitati in intervalul 1992-2002 a inregistrat valori semnificative +36,4%, cu diferente mari intre mediul rural +41,5% fata de +23,2% in mediul urban. In comuna Sarmasag nu se inregistreaza la acest nivel cresteri atat de pronuntate in sinul acestei etnii.

2.2 Elemente ale cadrului natural

Elemente geomorfologice

Din punct de vedere geomorfologic comuna Sărmășag se găsește pe Platforma Sălăjană, la contactul Colinelor Toglaciului cu Piemontul Salajan (V. Mihăilescu 1966), într-o zonă în care procesele tectonice au dus la fragmentarea cristalinului și apariția sa insulară în câteva masive (măguri), cu altitudini ce nu trec de 600 m (Măgura Șimleului 569 m, Măgura Chilioarei 347 m și Culmea Codrului 579 m).

Literatura geografică oferă puține date despre această regiune și destul de disparate, neexistând un studiu de sinteză.

Dealurile Silvaniei (Piemontul Sălăjan, sau Codrului) au altitudini joase (150 – 300 m) și energie de relief redusă (60 – 150m), ceea ce nu exclude ca, pe alocuri contrastele de relief și de peisaj să fie pregnante. Față de nivelul general al dealurilor domoale se detașează prin forma rotunjită și peisajul dominant de pădure, măgurile cristaline, considerate ca resturi ale unei catene muntoase sfărâmate (Șt. Mateescu, 1929; C. Martiniuc și P. Coteț, 1960), dar care și astăzi limitează – morfogenetic – spre vest, o depresiune tectonică importantă.

Între măgurile cristaline se desfășoară largi depresiuni colinare, alungite după pâraurile mari care străbat regiunea, cu lunci și versanți ocupate de așezări și culturi, în contrast cu versanții și interfluviile din nivelul general. Ca urmare, morfologia de ansamblu se înfățișează ca o alternanță de culmi deluroase și culoare largi de vale. Pe acest relief

ondulat se întindeau odinioară păduri de foioase și poieni cu fânețe. Locul lor, pe cea mai mare întindere, a fost luat de culturi agricole cerealiere, de livezi și de podgorii renumite.

Localitățile comunei sunt situate în luncă și la contactul acesteia cu dealurile:

- *Sărmășag*: se găsește în zona de confluență a cursurilor de apă Crasna și Zalău, pe malul drept al pârâului Zalău, parțial în lunca majoră și parțial pe versantul vestic al Dealului Viilor ;
- *Lompirt și Moiad*: se întind pe terasa a II-a a văii Crasnei și Zalăului și pe fruntea acestuia .
- *Ilișua*: se găsește în lunca și pe versanții văii Leșenț și parțial pe terasa a II-a a pârâului Zalău;
- *Poiana Măgura*: în lunca și pe versanții pârâului Măgura, la piciorul nordic al Măgurii Șimleului.

Panta terenului este în funcție de poziția ocupată, astfel în zonele de luncă și terasă terenul este plan, aproape orizontal, iar în zonele străzilor de pe versanți se prezintă în pantă, uneori foarte accentuată, cu suprafață caracteristică în valuri.

Geologia regiunii

Din punct de vedere geologic regiunea aparține Bazinului Șimleului, golf neogen în a cărui alcătuire geologică participă pe de o parte, formațiunile de bordură și fundament, alcătuite din șisturi cristaline și depozite permo-triasice și cretacee (care apar numai pe bordura Bazinului în petice izolate), iar pe de altă parte sedimentele de umplutură ale bazinului, reprezentate prin paleocen și eocen (la bordura estică) care prezintă al treilea ciclu de sedimentare marină după o foarte îndelungată perioadă de exondare.

Ciclul cel mai important de sedimentare este cel neogen, care a început în regiune în tortonianul inferior, odată cu reactivarea liniilor de falie, care au produs o intensificare a procesului de scufundare și a activității vulcanice în regiune. Depozite tortoniene calcaroase-marnoase apar la est, lângă Sărmășag, iar marne și tufuri zeolitice și bentonitice apar la est de Valea Pomilor.

Ultimul ciclu de sedimentare este reprezentat prin depozite lacustre ale pannonianului (din ponțian până în levantin), care la început au dat naștere depozitelor marnoase, iar spre sfârșitul perioadei s-au depus pietrișurile de piemont.

Peste aceste roci, care formează „roca de bază” din punct de vedere geotehnic, s-au depus în cuaternar aluviunile pârâurilor Crasna și Zalău, depozitele conurilor de dejecție ale torenților care coboară din Măgura Șimleului, iar în zonele de versant apar depozite deluviale, argiloase.

În zonele de luncă și terasa de luncă depozitele aluvionare uneori au grosimi apreciabile și conțin foarte frecvent lentile de măr sau de nisip și praf cu grad de îndesare mic (de exemplu în zona pătulelor și morii din Sărmășag). Aceste strate apar la adâncimi foarte variabile.

În zonele de versanți, datorită pantei foarte mari sau altor cauze, pot apare alunecări, unele active și în prezent (Sărmășag și Poiana Măgura).

Alternanța de roci permeabile (nisipuri și pietrișuri), cu roci impermeabile (argile, marne) și tectonica în anticlinale și sinclinale oferă posibilitatea formării orizonturilor acvifere arteziene, caracteristice în raza comunei.

Gradul de seismicitate

Caracteristicile geofizice ale terenului de pe amplasament, conform normativului P100/2006 sunt:

-valoarea de vârf a accelerației terenului pentru proiectare $a_g = 0,08g$, cu interval mediu de recurență a cutremurului $IMR = 100$ ani

-perioada de control (colț) a spectrului de răspuns $T_c = 0,7s$ pentru componentele orizontale ale mișcării seismice, corespunzând conform echivalenței după coeficientul seismic cu gradul VI al intensității cutremurelor, scara MSK (SR -11100-93).

Adâncimea de îngheț

Adâncimea de îngheț, conform STAS 6054 – 77 în raza comunei Sărmășag este de 80 cm.

Clima

Clima regiunii este caracterizată printr-un climat transcarpatic, continental, care este influențat evident de relief (topoclimate de adăpostire ori expoziție favorabilă).

Temperatura aerului:

- media anuală: $+8 +9$ °C
- variația medie lunară -3 °C $+18$ °C = 21 °C

Precipitații atmosferice:

- media multianuală = $700 - 800$ mm
- maxima în 24 ore = 70 mm

Faptul că cea mai mare parte a precipitațiilor cade în perioada de primăvară, scurgerea de primăvară este predominantă: $40 - 45$ % din scurgerea anuală, față de cea din timpul verii (20%) și din timpul toamnei ($5 - 10\%$).

Hidrografia regiunii

Cursurile principale de apă în zona studiată sunt pârâul Crasna și Zalău, care au confluența în zona haltei Sărmășag.

Pârâul Crasna are luncă largă, parte mlăștinoasă și primește afluent de stânga: pârâul Măjii care vine dinspre partea sudică localității Moiad.

Pârâul Zalău este însoțit de luncă relativ îngustă, parte mlăștinoasă și dezvoltată asimetric, mai mult pe malul stâng. Formațiunile fiind predominant monoclinale, versanții sunt asimetrici, versantul drept mai abrupt (ocupat de viile Sărmășagului), afectat de ravene și torenți, iar malul stâng mai domol.

Apa subterană

Zona de luncă și de terasă

Apa subterană apare sub formă de pânză acviferă în depozitele aluvionare în lungul luncilor, găsindu-se la adâncimi variabile între $-1,00 - 6,00m$ sub cota terenului natural. Aceste diferențe se datorează neuniformității depozitelor din punct de vedere litologic, formate din alternanțe de roci permeabile și impermeabile.

Zona de versanți

Configurația morfologică și litologică a versanților (lentile de nisip și praf, diaclazarea, sau depozitele grosiere din conurile de dejecție a torenților) permit infiltrarea și circulația apelor în teren, dar nu se formează o pânză freatică continuă, astfel nivelul apei în aceste zone este foarte variabil: 2,00 – 7,00m, sau lipsește.

Din punct de vedere chimic apa subterană prezintă agresivitate foarte variabilă: carbonică, sulfatică sau acidă, de la agresivitate slabă până la foarte intensă. Acest fapt impune luarea unor măsuri pentru a preveni agresivitatea conform NE 012-99.

Fenomene de instabilitate ale versanților din comuna Sărmășag

Versanții din localitățile comunei Sărmășag au structură și caracteristici litologice și morfologice diferite.

În urma mișcărilor epirogenetice suprafața inițială a complexului argilos-marnos a fost erodată prin sistemul hidrografic, ajungându – se la nivelul actual. Pe toată suprafața acestui relief s-a format un strat de deluviu, din alterarea în loc sau prin spălare pe versant, cu grosime variabilă de 2 – 10m (mai subțire în partea superioară și mai gros în partea inferioară a versantului).

Îngroșarea stratului alterat în partea inferioară a versantului se datorează mișcărilor de formare a reliefului, care duce la o acumulare a deluviului la partea inferioară a taluzurilor. Aceste mișcări au un caracter lent și cu activități diferite în funcție de intensitatea eroziunii bazale.

Eroziunea datorată sistemului hidrografic a condus la o descărcare în regiunea văilor de până la 200m, ceea ce corespunde cu îndepărtarea unei sarcini de 30 – 40daN/cm². Astfel, în masa de argilă supraconsolidată, raportul dintre efortul vertical și cel orizontal a scăzut foarte mult. Valoarea efortului orizontal a rămas constant în timp ce efortul vertical a scăzut la valori foarte mici. Astfel starea de eforturi din masiv este caracterizată printr-un efort deviator foarte mare.

Aproape de suprafața terenului efortul deviator depășește rezistența la forfecare și se produc fenomene de curgere lentă, iar local, în funcție de alte cauze se produc ruperi locale sub forma de alunecări.

Astfel de zone în raza comunei Poiana Blenchii nu sunt însă frecvente, și depind foarte mult de proprietățile locale ale materialului și de activitatea umană.

Cauzele alunecărilor sunt următoarele:

- alcătuirea geologică complexă al pachetului argilos (alternanță de argile, prafuri și nisipuri), existența fisurilor și oglinzilor de fricțiune. Acest complex alterat de deluviu prezintă o permeabilitate relativ ridicată față de roca de bază practic impermeabilă;
- apele din precipitații, din topirea zăpezilor și din infiltrații, care ridică umiditatea stratelor la limita de contact dintre stratele alterate (deluviu) și stratul de bază;
- panta accentuată între 10 – 20°;
- existența unor excavații, atât naturale (prin eroziunea bazală exercitată de sistemul hidrografic), cât și artificiale, nesprijinite (executate de om în urma lucrărilor de exploatare în cariere, la construcții, șanțuri etc.);
- supraîncărcarea locală a taluzurilor.

Dintre aceste cauze, cele mai importante, în raza localității Sărmășag, sunt: apele de infiltrație, pantele accentuate, care au provocat majoritatea alunecărilor. Acest fenomen s-a

manifestat cel mai pregnant în partea dinspre amonte a străzii Sălajului, pe DJ 108F între localitatea Sărmășag și Chiejd și în localitatea Poiana Măgura.

Situația geologică a versanților din raza comunei Sărmășag este aproape identică, diferența de activitate este în funcție de pantă, de procesele de eroziune și de infiltrația apelor în terenuri. Procese relativ rapide de alunecare se pot greșa peste mișcări lente, de foarte lungă durată.

Aspecte critice privind construibilitatea, condiționări și disfuncții

Criteriile după care s-au împărțit disfuncțiile sunt: geomorfologice, geotehnice și hidrogeologice.

- Din punct de vedere *geomorfologic* panta mare favorizează alunecările de teren, iar formațiunile deluviale au nivel freatic foarte variat sau sunt lipsite de apă subterană.

- Din punct de vedere *geotehnic* argilele și lentilele de mîl și stratele nisipoase – prăfoase slab consolidate pot genera tasări absolute și diferențiale foarte mari, iar caracterul contractil ale argilelor și grosimea mare a stratului de umpluturi în unele locuri impun măsuri destul de costisitoare.

Alunecările de teren și curgerile lente se datorează unui complex de cauze. Un motiv antropoc de alunecări de teren este executarea unor umpluturi (ramblee) fără susținere suficientă și neexecutarea unor șanțuri de gardă, permițând infiltrarea apelor în pământ, sau executarea unor excavații (săpături) cu taluz și front nepermis de mari.

- Din punct de vedere *hidrogeologic* disfuncțiile sunt create de ridicarea nivelului hidrostatic din motive naturale sau antropice. Agresivitatea apelor freatice constituie de asemenea un motiv de disfuncții.

Condiționări

Aspectele arătate condiționează recomandările din zonarea geotehnică și anume: fundarea, POT, CUT, tip de trafic și obligă la studii geotehnice, expertize și studii de stabilitate locale sau generale.

Propuneri de zonificare din punct de vedere al construibilității

Având în vedere că în Anexa 5. și 7. din Legea 575/22.10.2001. privind : „Planul de amenajare a teritoriului național – Secțiunea 5: Zonele de risc natural” comuna Sărmășag apare printre unitățile administrativ-teritoriale afectate de inundații (pe cursuri de ape și pe torenți) și de alunecări de teren (primară și reactivată), este necesară zonificarea teritoriului, fiind necesare anumite măsuri pentru prevenirea lor.

Zonificarea s-a făcut în funcție de necesitatea luării de măsuri și amenajări geotehnice, constructive sau hidrogeologice, impuse de situația existentă și utilizarea viitoare a zonei.

a. Zone fără riscuri

În cadrul acestei zone se incadrează o parte din lunca pârâurilor Crasna (localitatea Moiad), Valea Zalău (localitatea Lompirt și Sărmășag), Leșenț (Ilișua), terasele (Moiad, Lompirt, Ilișua) și parțial versanții cu pantă redusă.

Această zonă, conform normativului NP 074/2006, se încadrează în general în categoria geotehnică 1, cu risc geotehnic redus.

Condițiile de fundare recomandate în această zonă sunt următoarele:

- adâncimea de fundare este variabilă în funcție de grosimea stratului de sol vegetal și umplutură și de caracterul contractil al stratului de fundare și anume:

$$D_{\min} = -1,00 - 2,00 \text{ m}$$

față de cota terenului natural.

- În calculul terenului de fundare se va lua presiunea convențională de bază:

$$p_{\text{conv}} = 200 - 300 \text{ kPa}$$

Se vor respecta prevederile normativului NP 112 – 04 „Normativ privind proiectarea și executarea lucrărilor de fundații la construcții”

Caracteristica principală a terenului de fundare de pe teritoriul comunei Sărmășag **este contracilitatea foarte mare**. Se vor respecta prevederile constructive din „Cod de proiectare și execuție pentru construcții fundate pe pământuri cu umflări și contracții mari (PUCM) indicativ NE 0001- 96 „ care înlocuiește P 70 – 79.

În această zonă nu există limitare în ceea ce privește regimul de înălțime, sau de trafic.

Pentru această zonă se impune executarea de studii geotehnice pentru toate construcțiile importante și pentru amplasamente limitrofe cu zonele descrise la punctele **b.**, **c.** și **d.**

În perioadele cu precipitații foarte bogate în aceste zone sunt posibile și inundații pe cursuri de apă și pe torenți, conform Legii 575/22.10.2001, privind Planul de amenajare a teritoriului național, anexa 5.

b. Zone cu riscuri de tasare diferențială

Asemenea probleme sunt puțin caracteristice în zona de luncă din localitatea Sărmășag (de exemplu în zona pătulelor de porumb din zona gării și moara nouă).

În lunca pâraurilor sunt zone, unde se găsesc strate nisipoase, prăfoase cu grad de îndesare mic și lentile de mâl. Grosimea acestor strate este din fericire mică, precum și adâncimea la care apar acestea este mică, în general pot fi depășite cu adâncimi de fundare relativ mici (1,50 – 2,00m).

Caracteristic acestor zone este și nivelul destul de ridicat al apelor freatice precum și agresivitatea lor.

Pentru construcțiile din această zonă se recomandă studii aprofundate înaintea începerii proiectării. Nu se impun restricții în ceea ce privește regimul de înălțime al viitoarelor construcții.

Condițiile de fundare recomandate sunt următoarele:

Adâncimea de fundare poate varia în funcție de metoda de fundare aleasă și în funcție de grosimea stratului de umplutură.

În cazul fundării pe **radier general** sau **pe teren îmbunătățit** (pe pat de balast cilindrat sau piatră spartă compactată cu maiul greu)

$$D_{\min} = - 1,20 \text{ m}$$

față de cota terenului amenajat. În cazul fundării pe teren îmbunătățit, grosimea minimă a patului de balast sau piatră spartă va fi de 1,20 – 1,50 m.

Pentru predimensionarea fundațiilor se va lua presiunea convențională de bază:

$$p_{\text{conv}} = 200 \text{ kPa}$$

Pentru definitivarea capacității portante a terenului îmbunătățit se vor efectua încercări de probă pe placă executate conform STAS 8942/3 – 89 „Determinarea modulului de deformare liniară prin încercări pe teren cu placă”.

Se vor respecta prevederile normativelor: C 251 – 94 „Instrucțiuni tehnice pentru proiectarea, executarea și recepționarea lucrărilor de îmbunătățire a terenurilor slabe de fundare prin metoda îmbunătățirii cu materiale locale de aport, pe cale mecanică” și C 29 – 95 „Normativ privind îmbunătățirea terenurilor de fundare slabe prin procedee mecanice (Caietele I – VI).

Pentru construcțiile foarte importante (și cele industriale) se recomandă fundarea de adâncime, pe piloți, în stratul de bază sau de pietriș cu grad de îndesare mare. În acest caz se vor respecta prescripțiile STAS 2561/3 –90 ”Teren de fundare. Fundații pe piloți. Prescripții generale de proiectare”, STAS 2561/2 – 81 ”Teren de fundare. Fundații pe piloți. Încercarea în teren a piloților de probă”, STAS 2561/1 –83 ”Teren de fundare. Piloți. Clasificare și terminologie” și a normativului C 160 – 75 „Normativ privind alcătuirea și executarea piloților pentru fundații”.

Datorită nivelului ridicat al apei subterane, în cazul subsolurilor, în această zonă se vor lua măsuri speciale de hidroizolații.

În perioadele cu precipitații foarte bogate în aceste zone sunt posibile și inundații (de exemplu în 2008 la Sărmășag un podet de cale ferata - aflat în curs de execuție - a fost afectat de ploi, fiind slăbit terasamentul caii ferate).

c. Zone cu riscuri de alunecare

Această zonă cuprinde versanți cu pantă peste 9 - 12⁰, care prezintă alunecări vechi, sau stabilizate, fenomene de curgere plastică, lentă, cu coeficient de stabilitate mic, pericolul de alunecare fiind iminent în cazul executării unor lucrări sau intervenții neadecvate (excavații mai adânci de 1,50 m, front de săpături mai lungi de 10 – 15 m, supraîncărcarea taluzelor, etc.).

Astfel de situație se găsesc pe versanți cu relief vălurit sau în trepte. Prezența oglinzilor de fricțiune în masa deluviului argilos, prăfos denotă tensiuni care se descarcă în prezent prin mișcări de curgere plastică, lentă.

Astfel de zone cu versanți cu pantă peste 9 - 12⁰, există în localitatea Sărmășag, pe toți versanții din localitate, în special pe versantul din amonte a străzii Sălajului (versantul de la biserica reformată spre nord-vest), versanții din partea sudică a localității Lompirt, versanții din partea vestică a localității Ilișua și Poiana Măgura. Aceste zone prezintă alunecări vechi, sau stabilizate, fenomene de curgere lentă, plastică, cu coeficient de stabilitate mic.

Pericolul de alunecare fiind iminent în cazul executării unor lucrări sau intervenții neadecvate (excavații sau taluzări mai înalte de 1,50 m, front de săpături mai lung de 10 – 15 m, supraîncărcarea taluzelor, etc.).

Din această cauză clădirile cu structură slabă (fundații din zidărie de piatră, beton simplu, fără centuri în fundații și în suprastructură) în general construcțiile vechi, construite înaintea anilor 70 au suferit degradări.

În aceste zone nu s-au luat măsuri de consolidare generale. Pentru remedierea degradărilor au fost luate măsuri improvizate, fără o expertiză sau proiect prealabil și mai ales în funcție de puterea materială a proprietarilor.

Construcțiile noi, executate în baza proiectelor, cu fundații și structură adecvate, la care s-au luat în considerare caracteristicile geotehnice ale terenului, nu prezintă semne de degradare.

În zone cu riscuri de alunecare apare deluviu argilos provenit din alterarea în loc a argilei marnoase de bază, în zonele cu pantă mare, unde apare un relief vălurit, în trepte. Prezența oglinzilor de fricțiune în masa de deluviu argilos – prăfos denotă tensiuni, care se descarcă în prezent prin mișcări de curgere lentă. Aceste suprafețe sunt ocupate de obicei de livezi. Străzile de pe versanți sunt lipsite de obicei de șanțuri de scurgere a apelor pluviale, astfel este favorizată infiltrarea.

Din această cauză construcțiile, amplasate în această zonă, cu structură slabă (fundații din zidărie de piatră, beton simplu, fără centuri în fundație și în suprastructură) au suferit degradări. Pentru remedierea degradărilor au fost luate măsuri improvizate, fără o expertiză sau proiect prealabil și mai ales în funcție de puterea materială a proprietarului.

Construcțiile executate pe baza proiectelor, cu fundații și structură adecvate, la care s-au luat în considerare caracteristicile geotehnice ale terenului, nu prezintă semne de degradare.

Măsuri și recomandări

Această zonă, conform normativului NP 074/2006, se încadrează în categoria geotehnică 3, cu risc geotehnic major.

- adâncimea de fundare este variabilă în funcție de grosimea stratului de sol vegetal și umplutură și de caracterul contractil al stratului de fundare și anume:

$$D_{\min} = -1,50 - 2,00 \text{ m}$$

față de cota terenului natural.

- În calculul terenului de fundare se va lua presiunea convențională de bază:

$$p_{\text{conv}} = 200 - 300 \text{ kPa}$$

Caracteristica principală a terenului de fundare de pe teritoriul comunei este **contracilitatea foarte mare**. Se vor respecta prevederile din „Cod de proiectare și execuție pentru construcții fundate pe pământuri cu umflări și contracții mari (PUCM) indicativ NE 0001- 96 „,

În aceste zone, pentru a preveni declanșarea alunecărilor, sunt necesare luarea unor măsuri speciale, atât în ce privește amenajarea suprafeței terenului (nivelarea, ziduri de sprijin, amenajarea de șanțuri de gardă pentru scurgerea apelor de suprafață), cât și constructive (fundații cu centuri armate sus-jos, subsol monolit casetat, realizarea unor stâlpișori, planșee monolite), drenarea apei subterane și de infiltrație.

Fiecare amplasament din zonă trebuie studiat în parte, *nu se vor elibera certificate de urbanism, decit pe baza studiilor de risc natural la alunecare* și ridicări topografice, care vor indica măsurile de consolidare generale și locale (drenarea apelor subterane, susțineri în forță, înălțimea maximă a taluzelor libere, măsurile constructive, plantări de protecție, etc.), pentru fiecare construcție în parte, în funcție de natura și gradul de instabilitate.

Se impune, de asemenea, oprirea infiltrațiilor naturale și antropice, prin realizare sistemului de canalizare .

Loturile neconstruite vor fi dotate cu locuințe de până la P+2.

Se va interzice în zonă traficul greu.

Proprietarii de case din zonă vor fi informați de către serviciul de urbanism și amenajare a teritoriului din cadrul Primăriei, asupra modului de utilizare a terenului (de

preferință livezi sau vii, se vor evita culturile irigate), despre obligativitatea întreținerii șanțurilor, a rețelei edilitare din gospodăriile lor (dacă există). De asemenea nu se vor autoriza efectuarea unor săpături sau umpluturi, fără un studiu prealabil.

d. Zone cu alunecări active

Astfel de zone se găsesc în trei locuri în raza comunei:

- în localitatea Sărmășag, pe str Sălajului, de la intersecția cu str. Tuberozelor până la biserica reformată mai multe gospodării sunt în pericol din cauza unei alunecări de teren. Alunecarea a început în anul 2008, însă în 2009 din cauza vremii, s-a reactivat, versantul.
- drumul județean DJ 108F între Sărmășag și Chiejd, imediat în amonte de str. Sălajului, la ieșire din localitate – datorită pantei mari, suprafața de teren vălurit, compoziția litologică favorabilă infiltrației apelor de suprafață s-au produs alunecări masive care au antrenat o parte și din drum. Porțiunea de drum a fost stabilizată prin construirea unui zid de sprijin de greutate și sistematizarea suprafeței terenului.
- în localitatea Poiana Măgura – drumul de pe malul drept al pârâului Valea Măgura – datorită pantei mari, suprafața de teren vălurit, compoziția litologică favorabilă infiltrației apelor de suprafață și puternica eroziune bazală a pârâului – s-au produs alunecări active.

Se impune luarea unor măsuri imediate pentru oprirea fenomenelor, care prezintă pericol pentru zonele din apropiere.

Se impune studierea fenomenului și în urma expertizei se pot lua măsuri de consolidare adecvate.

2.3. Relatii in teritoriu

Comuna Sarmasag se invecineaza dupa cum urmeaza:

NORD

Comuna Bobota

EST

Comunele Chiesd si Bocsa

SUD

Comuna Pericei si orasul Simleu Silvaniei

VEST

Comuna Maeriste

Situata la aproximativ 20 km de orasul Jibou si 27 km de municipiul Zalau, resedinta de judet, comuna Sarmasag are o pozitionare foarte importanta din punct de vedere al retelei de localitati.

Sub aspectul relatiilor rutiere, legaturile spre resedinta de comuna din zona municipiului Zalau se stabilesc prin intermediul drumului national DN1F care duce si spre mun. Satu Mare. Localitatile Lompirt si Ilisua sunt legate de resedinta de comuna prin intermediul DN 1F si a drumului judetean DJ 110 B. Tot prin intermediul DN 1F se leaga si

satul Moiad si respectiv satul Tarmure care se leaga de DN 1F prin intermediul DC 107 pe o distanta de 3,5 km. Satul Poiana Magura se leaga de satul Ilisua prin intermediul DC105 care face legatura acestui sat si cu localitatea vecina Giurtelecu Simleului si apoi cu DJ 108 F.

Comuna Sarmasag se bucura si de prezenta transportului feroviar, atat marfa cit si calatori. Satul resedinta de comuna este traversat de linii CF cu legaturi spre Zalau si Carei.

In Planul de dezvoltare judetean 2007 - 2013 comuna Sarmasag figureaza ca facind parte din Unitatea Teritoriala de Planificare "Zona Tara Silvaniei" alaturi de orasul Simleu Silvaniei si alte 16 comune vecine.

Potrivit Legii nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului national - Sectiunea a III-a - zone protejate, pe teritoriul comunei Sarmasag nu sunt nominalizate zone naturale dar sunt mentionate zone construite protejate.

In conformitate cu LISTA MONUMENTELOR ISTORICE 2004 aprobata prin Ordinul Ministrului Culturii si Cultelor nr. 2314/2004 aparuta in M. Of. nr. 646 bis/16 iulie 2004 comuna Sarmasag are 7 pozitii dupa cum urmeaza:

Nr. crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresa	Datare
152	SJ-I-s-B-04914	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kóvices" si "Nova"	Epoca bronzului cultura Wietenberg
153	SJ-I-s-B-04915	Situl arheologic de la Lompirt, punct "Kertek alja"	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kertek alja"	sec. II-III p. Chr.
154	SJ-I-m-B-04915.01	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kertek alja"	sec. II-III p. Chr. Epoca romana
155	SJ-I-m-B-04915.02	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kertek alja"	Latène
401	SJ-II-m-B-05067	Cladire, fost notariat	sat ILISUA com. SARMASAG	245	sec. XVIII
402	SJ-II-m-B-05068	Biserica reformata	sat ILISUA com. SARMASAG	255	inc. sec. XVII
421	SJ-II-m-B-05077	Casa	sat LOMPIRT com. SARMASAG	44	sec. XIX

Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului national - Sectiunea a IV-a Reteaua de localitati - republicata in iulie 2006 - stipuleaza conditiile minime obligatorii care trebuie sa le indeplineasca localitatile de rang IV resedinta de comuna cat si satele de rang V avand peste 200 de locuitori.

Satul Sarmasag indeplineste toate conditiile din acest punct de vedere mentionam insa necesitatea amenajarii in satele apartinatoare Ilisua si Lompirtsi Moiad a unor puncte sanitare.

2.4. Activitati economice

In anul 2009 la nivelul comunei sunt inregistrate principalele institutii, servicii si agenti economici specifici mediului rural. In cadrul institutiilor si serviciilor amintim primaria, perceptia rurala, politia, dispensare medicale umane, dispensar veterinar, farmacii, biblioteca comunala, oficiul postal, etc.

Pe teritoriul comunei in anul 2009 au desfasurat activitati economice un numar total de 281 firme cu un numar de angajati de 698 persoane. Dintre aceste firme, 133 au statut SRL, un numar de 115 sunt persoane fizice autorizate, 19 sunt asociatii familiale, etc.. Mentionam insa ca din totalul acestor firme, un procent de 27,35 % (64 firme) din ele aveau probleme de ordin economic, in sensul ca inregistrau pierderi, functionarea lor era doar formala sau nu aveau bilantul economic depus inca din 2007. Domeniul de activitate al firmelor este destul de vast acoperind sectorul comercial, cel al constructiilor, al serviciilor, etc.

Cum era si de asteptat din totalul de 281 firme in Sarmasag isi desfasoara activitatea majoritatea firmelor si anume un numar de 234 (83,28%), cu 623 angajati (89,26%). Din acestea, in Sarmasag, 110 sunt SRL -uri, 97 PF restul avind alte statute SC, SA, AF, etc.

In domeniul cresterii animalelor in ultimul timp, alaturi de efectivele care se regasesc in mod curent in gospodariile populatiei, mentionam si prezenta unor fermieri axati pe cresterea oilor si vacilor (2000 oi si 100 vaci in satul Ilisua). Semnalam deasemenea prezenta a 2 distilarii autorizate, in satele Ilisua si Lompirt, pentru producerea palincii, o alta activitate locala specifica

In cadrul comunei Sarmasag, din totalul populatiei in virsta de munca, la Recensamantul din 2002, 1747 persoane erau ocupate, 1471 erau salariati, 38 erau patroni iar lucratori pe cont propriu erau 106; 124 erau lucrator familial in gospodaria proprie iar 369 erau someri.

Ultimele date statistice privind suprafetele cultivate cu principalele culturi sunt cele de la Recensamantul General Agricol 2002. Situatiia era urmatoarea:

-ha-

Cultura	Sarmasag
Cereale pt. boabe	1587,57
Plante leguminoase pt. boabe	12,44
Plante industriale	182,06
Cartofi	50,37
Radacinoase nutret	10,99
Legume proaspete, pepeni, capsuni	10,84
Flori, plante ornamentale	0,05
Plante nutret	135,0
Plantatii pomicole	222,86
Vii	165,17
Alte culturi permanente	0,82
Gradini familiale	102,06
Sfecla de zahar	21,33
Pasuni finite naturale	1673,46

Efectivele de animale pe localitati inregistrate la acelasi recensamant sunt:

- capete-

	Sarmasag
Bovine - total	846
Porcine - total	5353
Ovine - total	2430

Caprine - total	108
Cabaline - total	215
Pasari - total	28328
Albine- familii	425

2.5. Populatia

Populatia comunei la Recensamantul Populatiei si al Locuintelor din anul 2002 era de 6547 locuitori. Sarmasagul avea 4710 locuitori reprezentand 71,94% din populatia comunei iar satele apartinatoare figurau: Ilisua cu 722 loc. (11,02%,), Lompirt cu 876 loc. (13,38%) Moiad cu 223 locuitori (3,40%), Poiana Magura cu 15 locuitori si Tarmure cu 1 locuitor.

Situatia privind populatia judetului Salaj si a comunei Sarmasag la Recensamantul Populatiei si al Locuintelor din anii 1966, 1977, 1992, 2002 si populatia stabila la 1 iulie 2008 a comunei este data de urmatorul tabel:

	1966	1977	1992	2002	1 iulie 2008
Total judet -persoane-	263103	264569	266797	248015	244952
% fata de 1966	-	100,6	101,4	94,3	93,1
Comuna Sarmasag -persoane-	7046	6615	6853	6547	6519
% fata de 1966	-	93,88	97,26	92,91	92,52

In intervalul 1992-2002 populatia comunei a scazut, asa dupa cum reiese si din tabelul de mai jos:

	1992 persoane	2002 persoane	2002 fata de 1992 %
Total comuna	6853	6547	95,53
Sarmasag	4933	4710	95,47
Ilisua	783	722	92,20
Lompirt	877	876	99,88
Moiad	224	223	99,55
Poiana Magura	33	15	45,45
Tarmure	5	1	20,00

La 1 iulie 2008 populatia stabila a comunei inregistra valoarea de 6519 locuitori cu 28 locuitori mai putin decat la Recensamantul 2002.

Media pe grupe de varsta la Recensamantul din 2002 inregistra urmatoarele valori:

Grupa de varsta	Situatia pe comuna
0 - 14 ani	17,10% din total
15 - 59 ani	64,30% din total
60 ani si peste	18,60% din total

Din totalul populatiei, procentul celei active inregistra valoarea de 32,32% iar cea ocupata un procent de 82,56% din populatia activa, indici mai buni decit majoritatea comunelor.

Principalele directii de orientare a fortei de munca se cer dirijate spre sectoare noi, cel minier situindu-se actualmente in zona celor nerentabile care au supravietuit in ultimii ani doar datorita subventiilor. Sectorul turistic este slab dezvoltat, asemenea comunelor invecinate, se resimte actualmente o acuta lipsa de personal specializat in acest domeniu si o infrastructura existenta insuficienta. Domeniul ofera insa un potential deosebit, insuficient explorat si pus in valoare.

Datorita zonelor viticole deosebite si resurselor naturale exstente cit si a traditiilor incetatenite in zona, agricultura ecologica, viticultura, serviciile si agro-turismul constituie domenii de mare actualitate a caror raze de actiune s-ar intrepatrunde in mod fericit cu specificul comunei si potentialul acesteia.

2.6. Circulatia

Circulatia in comuna Sarmasag este realizata prin intermediul retelei rutiere si a celei feroviare. Principala cale rutiera este reprezentata de DN 1F care strabate satele Sarmasag si Moiad stabilind legaturi rapide spre mun. resedinta de judet Zalau cit si spre mun. Satu Mare. Drumul a fost modernizat, are imbracaminte asfaltica si se afla in stare relativ buna.

In ceea ce priveste drumurile judetene, comuna este strabatuta de DJ 108 F care face legaturile spre localitatile Chiejd si spre Maeriste si de DJ 110 B care leaga satele Lompirt si Ilisua de orasul Simleu Silvaniei stabilind legaturi si spre com. Bobota prin satul Dersida.

Daca portiunea de drum dinspre satele Ilisua si Lompirt este asfaltata de curind fiind in stare buna, nu putem spune aceleasi lucruri si despre restul sectoarelor de drum amintite.

Drumurile comunale sunt DC 107 care leaga satul Tarmure de DN 1F respectiv satul Moiad pe o lungime de 3,5 km, (drum practic inaccesibil auto aproape tot cursul anului), si DC105 care leaga satul Poiana Magura de DJ 108 F si respectiv satul Giurtelecu Simleului, (sector de drum aflat deasemenea in stare rea).

Drumul national 1F strabate satele Sarmasag si Moiad. Intrarea pe teritoriul administrativ al comunei se face la Km 108+156 m iar iesirea la limita cu comuna Bobota este la Km. 117+310 m. Actualmente pentru localitatea Sarmasag limita perimetrului constructibil este la Km 111+15 m. iar pozitia Km. 111+140 m, corespunde pentru indicatorul rutier F47 de intrare in resedinta de comuna. Iesirea din limita constructibila actuala a Sarmasagului se produce in dreptul indicatorului rutier F49 la pozitia Km.113+250 m.

2.7. Intravilan existent. Zone functionale. Bilant teritorial

Intravilanul existent este cel aprobat prin Hotarirea Consiliului Local Nr. 8/2000, in baza unui plan urbanistic general intocmit in anul 1998 de catre firma S.C. Proconsal S.A.- proiect nr. 3034/1998.

Valorile inregistrate pentru intravilanele celor 6 sate, Sarmasag, resedinta de comuna si Ilisua, Lompirt, Moiad, Poiana Magura si Tarmure sate apartinatoare, includ localitatile propriu-zise si o serie de trupuri reprezentand functiuni si unitati izolate. Acestea sunt reprezentate pe plansele cuprinzind Situatiile existente si in bilantul teritorial anexat prezentului memoriu general.

Bilantul teritorial al categoriilor de folosinta pe intreaga suprafata a teritoriului administrativ este prezentat in tabelul anexat.

Se constata ca cele sase localitati au structuri ale tesutului construit, dictate de evolutia in timp a localitatii respective raportata la spatiul geografic aferent. Majoritatea satelor au structura actuala compacta desi initial era de tip ramificat, de-a lungul vailor. Majoritatea constructiilor mai vechi sunt de tip parter, in general din materiale durabile, cu mici exceptii inregistrate la nivelul unor case de locuit sau mai des la nivelul anexelor gospodaresti care sunt din lemn sau caramida nearsa. Noile constructii sunt moderne, in general cu mai multe niveluri, demisol, parter si mansarda sau etaj, sunt din materiale durabile si de buna calitate.

Terenurile prezinta in general valori de vanzare ridicate in comparatie cu alte sate si se inregistreaza o lipsa acuta de terenuri libere in zonele intravilan existente.

Primaria a sintetizat propuneri privind extinderea limitei intravilan ca urmare a solicitarilor formulate de cetateni in vederea construirii de locuinte. O alta categorie de cereri se refera la oferirea de spatii de productie si servicii pentru intreprinzatorii particulari.

S-a tinut cont ca parcelele de teren sa fie cuprinse integral in intravilan potrivit solicitarilor venite din partea oficiului de cadastru si publicitate imobiliara judetean.

Au fost cuprinse in intravilan toate constructiile existente si s-au rezervat amplasamente cu acest statut si pentru serviciile si dotarile tehnico-edilitare pe care le va avea in viitor comuna in cele sase sate apartinatoare (statii de alimentare cu apa, rezervoare de apa, statii de epurare, etc.)

2.8. Zone cu riscuri naturale

Cutremure de pamant

Caracteristicile geofizice ale terenului de pe amplasament, conform normativului P100/2006 sunt:

- valoarea de vârf a accelerației terenului pentru proiectare $a_g = 0,08g$, cu interval mediu de recurență a cutremurului $IMR = 100$ ani

- perioada de control (colț) a spectrului de răspuns $T_c = 0,7s$ pentru componentele orizontale ale mișcării seismice, coresponzând conform echivalenței după coeficientul seismic cu gradul VI al intensității cutremurelor, scara MSK (SR -11100-93).

Inundatii

Teritoriul comunei Sărmășag se încadrează în bazinul hidrografic al râului Crasna care este o adevărată axă hidrografică spre care se îndreaptă o parte din apele izvorâte din Meseș și Măgura Șimleului.

Cursurile principale de apă în zona studiată sunt pârâul Crasna și Zalău, care au confluența în zona haltei Sărmășag.

Pârâul Crasna are luncă largă, parte mlăștinoasă și primește afluent de stânga: pârâul Măjii care vine dinspre partea sudică localității Moiad. Pârâul Zalău este însoțit de luncă relativ îngustă, parte mlăștinoasă și dezvoltată asimetric, mai mult pe malul stâng. Formațiunile fiind predominant monoclinale, versanții sunt asimetrici, versantul drept mai abrupt (ocupat de viile Sărmășagului), afectat de ravene și torenți, iar malul stâng mai domol. Raportat în timp, activitatea rețelei hidrografice poate fi încadrată în cuaternarul mijlociu, cu toate că eroziunea văilor pare deosebit de avansată,

fiind moștenitoarea unui relief deja nivelat, format din roci moi, într-o regiune ce a suferit scufundări recente. Așa se explică că în decursul unei evoluții relativ scurte de timp, cursurile de apă și-au croit un profil de echilibru prezentând văi cu profil transversal larg deschis, având bazine de alimentare largi și o pantă în profil longitudinal slab înclinată, determinând apariția meandrelor.

Pe teritoriul comunei, Crasna primește ca afluent principal, pe dreapta, Valea Zălăului. De-a lungul timpului Valea Zălăului a fost mutată de mai multe ori. În anul 1860, înaintea construirii liniei ferate valea a fost scoasă din vatra satului și condusă pe la Vest de sat în Crasna. Apoi, pentru că prin inundațiile dese provoca mari pagube, în 1978 s-a săpat un nou canal, punctul de confluență cu Valea Crasnei fiind mutat mai în aval cu cca 2 Km. Densitatea rețelei hidrografice variază între 0,4 – 0,5 Km/km². Modul de alimentare a râurilor provine din ploi, zăpezi și ape subterane.

Analizând datele la P.H. Sărmășag pe o perioadă de cca 25 de ani se constată că Q-mediu anual variază între 0,222 m³/s și 2,11 m³, iar debitul mediu al Văii Zălăului la P.H. Sărmășag este de 0,888 m³; iar la confluența cu Valea Crasnei de 2,0 m³/s. Scurgerea medie multianuală specifică nu este repartizată uniform, valoarea cea mai ridicată depășind 7,80 m³/s., iar cea minimă de 1,57m³/s. Peste an în lunile februarie-martie volumul crește cu 15-26%, iar în octombrie – noiembrie volumul este minim (0,3 – 2,7%), când din cauza secetei alimentarea rămâne pe seama apelor subterane. În anii prea secetoși seacă chiar și apele pârâului Leșența, ce izvorăsc din Măgura Șimleului.

Datorită lipsei lucrărilor de decolmatare a santurilor în zona caselor învecinate cu vechiul traseu al Văii Zălăului din zona limitrofa CF, localitatea Sarmasag, în cursul anului 2008 au avut loc mici inundații care se spera a nu se mai repeta pe viitor, printr-o corectă luare de măsuri preventive.

Alunecări de teren

Această zonă cuprinde versanți cu pantă peste 9 - 12⁰, care prezintă alunecări vechi, sau stabilizate, fenomene de curgere plastică, lentă, cu coeficient de stabilitate mic, pericolul de alunecare fiind iminent în cazul executării unor lucrări sau intervenții neadecvate (excavații mai adânci de 1,50 m, front de săpături mai lungi de 10 – 15 m, supraîncărcarea taluzelor, etc.).

Astfel de situație se găsesc pe versanți cu relief vălurit sau în trepte. Prezența oglinzilor de fricțiune în masa deluviului argilos, prăfos denotă tensiuni care se descarcă în prezent prin mișcări de curgere plastică, lentă.

Astfel de zone cu versanți cu pantă peste 9 - 12⁰, există în localitatea Sărmășag, pe toți versanții din localitate, în special pe versantul din amonte a străzii Sălajului (versantul de la biserica reformată spre nord-vest), versanții din partea sudică a localității Lompirt, versanții din partea vestică a localității Ilișua și Poiana Măgura. Aceste zone prezintă alunecări vechi, sau stabilizate, fenomene de curgere lentă, plastică, cu coeficient de stabilitate mic.

Pericolul de alunecare fiind iminent în cazul executării unor lucrări sau intervenții neadecvate (excavații sau taluzări mai înalte de 1,50 m, front de săpături mai lung de 10 – 15 m, supraîncărcarea taluzelor, etc.).

Din această cauză clădirile cu structură slabă (fundații din zidărie de piatră, beton simplu, fără centuri în fundații și în suprastructură) în general construcțiile vechi, construite înaintea anilor 70 au suferit degradări.

În aceste zone nu s-au luat măsuri de consolidare generale. Pentru remedierea degradărilor au fost luate măsuri improvizate, fără o expertiză sau proiect prealabil și mai ales în funcție de puterea materială a proprietarilor.

Construcțiile noi, executate în baza proiectelor, cu fundații și structură adecvate, la care s-au luat în considerare caracteristicile geotehnice ale terenului, nu prezintă semne de degradare.

În zone cu riscuri de alunecare apare deluviu argilos provenit din alterarea în loc a argilei marnoase de bază, în zonele cu pantă mare, unde apare un relief vălurit, în trepte. Prezența oglinzilor de fricțiune în masa de deluviu argilos – prăfos denotă tensiuni, care se descarcă în prezent prin mișcări de curgere lentă. Aceste suprafețe sunt ocupate de obicei de livezi. Străzile de pe versanți sunt lipsite de obicei de șanțuri de scurgere a apelor pluviale, astfel este favorizată infiltrarea.

Din această cauză construcțiile, amplasate în această zonă, cu structură slabă (fundații din zidărie de piatră, beton simplu, fără centuri în fundație și în suprastructură) au suferit degradări. Pentru remedierea degradărilor au fost luate măsuri improvizate, fără o expertiză sau proiect prealabil și mai ales în funcție de puterea materială a proprietarului.

Construcțiile executate pe baza proiectelor, cu fundații și structură adecvate, la care s-au luat în considerare caracteristicile geotehnice ale terenului, nu prezintă semne de degradare.

Tasari diferite

Asemenea probleme sunt puțin caracteristice în zona de luncă din localitatea Sărmășag (de exemplu în zona pătulelor de porumb din zona gării și moara nouă).

În lunca pârâurilor sunt zone, unde se găsesc strate nisipoase, prăfoase cu grad de îndesare mic și lentile de mâl. Grosimea acestor strate este din fericire mică, precum și adâncimea la care apar acestea este mică, în general pot fi depășite cu adâncimi de fundare relativ mici (1,50 – 2,00m).

Caracteristic acestor zone este și nivelul destul de ridicat al apelor freatice precum și agresivitatea lor.

Pentru construcțiile din această zonă se recomandă studii aprofundate înaintea începerii proiectării. Nu se impun restricții în ceea ce privește regimul de înălțime al viitoarelor construcții.

2.9. Echipare edilitara

Alimentarea cu apă potabilă

În prezent comuna Sarmasag dispune de un sistem centralizat de alimentare cu apa potabila doar in localitatea Sarmasag. Retelele de alimentare cu apa sunt realizate in proportie de peste 95 % in localitate. Sistemul de alimentare cu apa este realizat prin intermediul unei statii de captare cu o capacitate de 25 l/s, situata in zona sudica a localitatii si a unor rezervoare de inmagazinare cu o capacitate de 2x500 mc, situate pe strada Pomilor, de unde apa este distribuita gravitational. Apa potabila este asigurata prin intermediul unui numar de 7 puturi sapate cu o adancime de 8 pana la 11 m si un put forat cu adancimea de 90 m. Tratarea apei brute captate se realizeaza prin filtre lente de nisip si clorinare la statia de captare.

Pentru realizarea sistemelor de alimentare cu apa potabila din celelalte localitati nu s-au realizat pana in prezent studii sau proiecte in acest sens.

Canalizarea menajera

Cu exceptia satului Sarmasag, in prezent localitatile comunei nu dispun de sisteme de canalizare menajera, evacuarea apelor uzate efectuandu-se individual la nivelul unor fose septice amplasate in interiorul gospodăriilor.

Canalizarea pluvială - evacuarea apelor meteorice se face în general prin rigole stradale neamenajate. Apele meteorice sunt conduse în paraurile care străbat satele. Sarmasagul dispune de un sistem centralizat de colectare si epurare a apelor uzate menajere realizat prin intermediul rețelilor de colectare din material plastic (pvc), statii de pompare si o statie de epurare amplasata in zona nordica a localitatii. In prezent sunt in desfasurare lucrari de extindere a rețelilor de canalizare menajera pe diferite strazi din localitate conform proiectului nr.238/2009 intocmit de catre SC Creon Proiect SRL din Cluj Napoca.

In celelalte localitati evacuarea apelor uzate se efectueaza individual la nivelul unor fose septice amplasate in interiorul gospodăriilor.

Alimentarea cu energie termică

În zona studiată au existat rețele de energie termică pentru asigurarea apei calde menajere și încălzirea locuințelor, care au folosit drept combustibil un carbune inferior, lignitul, o resursa locala cu o putere calorica medie de 2000 kcal/kg. Un numar redus de unitati scolare si locuinte individuale mai folosesc in prezent acest tip de energie. Datorita preturilor ridicate si a lipsei de fonduri, primaria achizitioneaza anual din acest sector doar 20% din combustibilul necesar bunei functionari a institutiilor de care dispune, folosind in rest drept combustibil lemnul.

Alimentarea cu energie electrică

Situatia energetica existenta :

Alimentarea cu energie electrica a localitatilor apartinatoare comunei Sarmasag este rezolvata de la posturile de transformare racordate la axa de 20 KV Zalau –Sarmasag, Sarmasag - Simleu si semiaxa Sarmasag-Chiesd.

In comuna Sarmasag se afla Statia 110/20Kv, la care sunt racordate liniile de 20 KV din zona.

Liniile electrice de joasa tensiune din localitati sunt executate din conductori clasici de aluminiu tip funie sau torsadate, montati pe stalpi de beton armat.

In satul Sarmasag blocurile de locuinte sunt alimentate prin cabluri subterane.

Amplasarea posturilor de transformare, precum si puterea lor sunt conform tabelului de mai jos :

Nr Crt .	Localitatea	Nr. Locui -tori	Nr. gos pod.	PTA			L Retea 0.4kv (km)	Obs.
				Nr. PT A	Denumirea postului de transformare	P (KVA)		
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Sarmasag			15+ 1	PTA Ciocalab PTA St.epurare PTM-Colonie PTM- Sarmasag PTA –Vinificatie PTA- Sarmasag 7 PTA- Sarmasag1 PTA-Prestari Serv. PTA Camin Cult. PTA Sarmasag 8 PTM-Elite(Terti) PTM-Sarmasag2 PTM-Grup Scolar PTAb- Moara(Terti) PTA Pompa apa PTAb- Perspectiva	100 40 250 400 160 100 250 160 250 100 400 630 250 2x1000 160 160	17,2	
2	Lompirt			1+1	PTA-Sat PTA- Perspectiva	100 63	7,0	
3	Ilisua			2	PTA-Sat PTA- Ferma	160 40	5,8	
4	Moiad			4	PTA-Sat PTA-Pompa apa PTA Elite PTA Ferma IAS	63 160 160 250	3,1	
5	Poiana Magura						2,4	
6	Tarmure							
	Total			22+ 2				

Rețele de telefonie

Situatia existenta

Localitatile comunei sunt racordate la rețeaua de telefonie fixa prin centrale telefonice automate (CTA-) montate in localitatile Sarmasag si Lompirt.

Centralele telefonice sunt racordate la rețeaua de telecomunicatie Zalau-Sarmasag executata cu cablu cu fibra optica montat subteran.

In extravilan, intre sate rețeaua telefonica este executata aerian pe stalpi de lemn proprii sau montata subteran.

In intravilan rețelele de telefonie sunt montate pe stalpii rețelelor de distributie de joasa tensiune.

Repartizarea posturilor de telefonie fixa pe sate este :

- Sarmasag - 725 buc
- Lompirt - 172 buc
- Ilisua - 142 buc
- Moiad - 35 buc
- Poiama Magura - 2 buc

Semnalul de la telefonie mobila este bun in toate localitatiile comunei.

Gospodarie comunala

Actualmente la nivelul comunei colectarea si depozitarea deseurilor se realizeaza prin firma AVE societatea comerciala care desfasoara activitate de profil la Zalau si alte localitati invecinate. Potrivit estimarilor conducerii comunei, incepind cu anul 2010 activitatea va fi preluata de un serviciu local de gospodarie comunala organizat de primarie.. Punctele de depozitare a deseurilor de pe raza comunei au fost inchise. Deseurile se depoziteaza actualmente la rampa de la Criseni, urmind ca pe viitor sa aiba loc depozitarea la depozitul de deseuri ce se va realiza pe peritoriul loc. Dobrin.

Comuna Sarmasag alaturi de alte unitati administrative vecine va demara un proiect comun privind dezvoltarea colectarii selective a deseurilor in microregiune.

Localitatile arondate la acest proiect comun privind realizarea unei statii de transfer la Crasna sunt cele care apartin de urmatoarele unitati administrative: Simleu Silvaniei, Banisor, Bobota, Bocsa, Boghis, Camar, Carastelec, Chiesd, Cizer, Crasna, Halmasd, Horoatu Crasnei, Ip, Marca, Maeriste, Mesesenii de Jos, Nusfalau, Pericei, Plopis, Sig, Samsud, Sarmasag, Valcau de Jos si Virsolt.. Populatia deservita se estimeaza la 89.305 locuitori.

Gospodărirea apelor

Teritoriul comunei Sărmășag se încadrează în bazinul hidrografic al râului Crasna. Pe teritoriul comunei, Crasna primește ca afluent principal, pe dreapta, Valea Zălăului. De-a lungul timpului Valea Zălăului a fost mutată de mai multe ori. În anul 1860, înaintea construirii liniei ferate valea a fost scoasă din vatra satului și condusă pe la Vest de sat în Crasna. Apoi, pentru că prin inundațiile dese provoca mari pagube, în 1978 s-a săpat un nou canal, punctul de confluență cu Valea Crasnei fiind mutat mai în aval cu cca 2 Km.

Apele subterane sunt ape freatice și de stratificație pe care le întâlnim pe arealul comunei, provenind din depozitele aluviale de șes, ape freatice din depozitele coluvio-pluviale și din glacisuri, ape freatice din depozitele deluviale și din cele de terasă.

Stratele acvifere iau în general forma platoului argilos și sunt conforme cu înclinația acestuia. Așa se explică apariția lor în zonele colinare ca ape arteziene de luncă.

În complexul cărbunos de la Sărmășag orizonturile acvifere au un caracter captiv, nivelul piezometric fiind ascensional, cotele variind în jurul cotei de 265 m. Presiunile au variații mari de la 0 până la 260 mm coloană apă datorită structurii sinclinale a zăcămintului. Sursa de alimentare a acestor straturi o constituie precipitațiile atmosferice dar și apele văilor Zălăului și Crasnei, mai ales când nivelul lor este ridicat.

Alimentarea cu apă a localității Sarmasag se realizează în sistem centralizat prin intermediul unei captări prin 8 puturi amplasate pe malul drept al râului Crasna, la o distanță de 350 m de cursul de apă. Puturile sunt echipate cu pompe care asigură scoaterea apei din strat și pomparea ei la stația de tratare. Au fost construite o stație de deferare și demagnetizare, o stație de clorare cu clor gazos, instalații hidraulice de incintă, aducțiune apă potabilă, rețea de distribuție și rezervor de compensare de 1000 mc. Buna funcționare a sistemului este asigurată printr-un serviciu al primăriei. Neajunsuri mari se înregistrează la capitolul canalizare și epurarea apelor menajere, domeniu în care sunt necesare lucrări imediate pentru realizarea unui sistem centralizat, conform documentațiilor existente de profil.

2.10. Probleme de mediu

Comuna Sarmasag a beneficiat de-a lungul timpului de o dezvoltare puternică datorită existenței minei de carbune pe teritoriul ei. Firesc că în timp au apărut și problemele de mediu inerente. Agenția Județeană pentru Protecția Mediului Salaj, a monitorizat periodic potrivit legii atât lucrările de închidere și ecologizare ale exploatarilor mai vechi la care s-a renunțat cât și lucrările aferente exploatarilor de carbune de suprafață în care se lucrează actualmente. Sunt monitorizate elementele sol, aer, apă și încadrarea strictă în parametri normali și reconstrucția ecologică.

În ceea ce privește monumentele istorice până în prezent comuna Sarmasag figurează pe Listele aprobate prin Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2314 cu următoarele obiective:

Nr. crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresa	Datare
152	SJ-I-s-B-04914	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	“Kóvicses” și “Nova”	Epoca bronzului cultura Wietenberg
153	SJ-I-s-B-04915	Situl arheologic de la Lompirt,	sat LOMPIRT com. SARMASAG	“Kertek alja”	sec. II-III p. Chr.

		punct "Kertek alja"			
154	SJ-I-m-B-04915.01	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kertek alja"	sec. II-III p. Chr. Epoca romana
155	SJ-I-m-B-04915.02	Asezare	sat LOMPIRT com. SARMASAG	"Kertek alja"	Latène
401	SJ-II-m-B-05067	Cladire, fost notariat	sat ILISUA com. SARMASAG	245	sec. XVIII
402	SJ-II-m-B-05068	Biserica reformata	sat ILISUA com. SARMASAG	255	inc. sec. XVII
421	SJ-II-m-B-05077	Casa Sera Francisc	sat LOMPIRT com. SARMASAG	44	sec.XIX

Aceste obiective au fost figurate pe plansele PUG. Primele patru pozitii se regasesc si in studiul intocmit de catre specialistii Muzeului Judetean de Istorie si Arta ale carui obiective de natura arheologica se regasesc in prezentul memoriu. **Descrierea tuturor obiectivelor istorice cuprinse deja in Lista, (inclusiv a celor trei imobile din Ilisua respectiv Lompirt) cit si a zonelor de protectie aferente s-a facut in cadrul capitolului 3.10- Protectia mediului.**

Ca urmare intocmirii studiului istorico-urbanistic al comunei s-au desprins citeva concluzii referitor la necesitatea instituirii unor zone care sub aspectul prezentei unui fond construit valoros necesita tipuri diferite de abordare. Se observa mai jos ca unele constructii au fost propuse pentru clasare pe Lista monumentelor istorice. Dupa aprobarea clasarii de catre Ministerul Culturii si Patrimoniului National a acestora, fiecare obiectiv aprobat in parte va dobandi acelasi statut cu cele deja existente in Lista. Indiferent daca aceste cladiri vor fi clasate sau nu, ele trebuie sa beneficieze de protectie fiind necesara respectarea reglementarilor specifice introduse in RLU si obtinerea unui punct de vedere competent din partea Directiei Judetene pentru Cultura si Patrimoniul National. **Noile propuneri care au rezultat ca urmare intocmirii Studiului istorico-urbanistic sunt dupa cum urmeaza:**

SATUL SARMASAG

Propuneri pentru clasare:

- 1- Conacul Kemény, (Casa satului) din Șărmășag, str. Teilor nr.72/A, este cea mai veche construcție de pe teritoriul comunei;**
- 2- Biserica reformată din Șărmășag, str. Sălajului nr.18;**
- 3- Clubul minerilor situat pe str. Minerilor nr. 10B, la intersecția cu str. Trandafirilor.**

Zone de imobile cu statut urbanistic protejat:

- 1- „Zona locuințelor minerilor” cuprinde casele situate pe str. Minerilor între intersecția din fața incintei societății miniere și până la blocurile nr. 7 și G 39 (cu P+4 etaje);**
- 2- Clădirea gării feroviare situată pe str. Gării nr.34;**
- 3- Fosta moară, este o clădire industrială situata pe strada Morii adiacent fostului traseu al văii Zalăului,**

SATUL LOMPIRT

Propuneri pentru clasare:

- 1- Biserica reformată din satul Lompirt situată la nr.241**

Zone de imobile cu statut urbanistic protejat:

1- **Zona** demarcată pe drumul principal al satului Lompirt între casele cu numerele 252 și 242 spre N și între căminul cultural și casa cu nr. 53 spre S

SATUL ILISUA

Zone de imobile cu statut urbanistic protejat:

1- **Zona centrala** a satului Ilisua

In cazul tuturor imobilelor mai sus amintite anterior oricarui demers investitional este obligatorie obtinerea unui punct de vedere avizat din partea reprezentantilor DJCPN Salaj.

In cazul in care pe amplasamentul delimitat de prezentul P.U.G. se constata ca apar zone cu potential arheologic evidentiat intamplator ca urmare a actiunilor umane, altele decat cercetarea arheologica (lucrari de constructii, lucrari de prospectiuni geologice, lucrari agricole) sau ca urmare a actiunii factorilor naturali (seisme, alunecari de teren, eroziunea solului, etc.) se vor respecta prevederile legislatiei privind protectia patrimoniului arheologic - Ordonanta Guvernului nr. 43/2000 – republicata, privind protectia patrimoniului arheologic si declararea unor situri arheologice ca zone de interes .

In ceea ce priveste prezenta monumentelor naturale subliniem faptul ca pe teritoriul comunei, acestea nu se regasesc.

Comuna Sarmasag nu are pana in prezent pe teritoriul ei obiective industriale care sa afecteze pe viitor in mod negativ localitatile.. Aceasta situatie se doreste a fi pastrata si de actuala conducere a comunei.

Reteaua principala de cai de comunicatie este constituita din drumuri comunale, judetene si nationale, completata cu drumuri de camp.

Asa cum s-a mai amintit starea acestora este in unele cazuri rea, contribuind in mod negativ la viata economica si sociala a comunei.

In ceea ce priveste depozitarea deseurilor, acestea constau in rezultatul activitatilor casnice in principal iar depozitarea se realizeaza actualmente in cadrul rampei Criseni.

2.11. Disfunctionalitati

Cadrul natural de care se bucura comuna ofera conditii deosebit de favorabile.

Trebuie subliniat insa faptul ca in cazul unor topiri masive de zapada sau de precipitatii abundente, in zona cursurilor de apa se pot produce deversari pe portiuni restranse si in cantitati reduse. Si in aceste conditii sunt necesare lucrari hidrotehnice de amenajare si de prevenire impotriva inundatiilor. In vederea maririi capacitatii de preluare a volumului de apa se recomanda executarea si a unor lucrari de decolmatare cu inlaturarea vegetatiei spontane.

In zonele deluroase, in portiunile cu inclinari mari, fenomenele de siroire sunt pe alocuri insotite de fenomene de eroziune.

Combaterea acestor fenomene se va realiza prin infiintarea de santuri de scurgere pentru preluarea torentilor de versant.

Serioase disfunctionalitati semnalăm in cartierele de locuit de etnie rroma. Se impune rezervarea unor suprafete de teren pentru extinderea zonei de locuinte, solutionarea gravelor probleme tehnico - edilitare si de natura sanitara.

Masuri de protectie suplimentare necesita monumentele istorice mentionate anterior ca facand parte din Lista monumentelor istorice .

Se recomanda intocmirea unor documentatii tehnice privind restaurarea si reconditionarea monumentelor si accesarea unor programe de finantare prin intermediul reprezentantilor Ministerului Culturii si Patrimoniului National, potrivit legislatiei specifice.

Ca urmare analizelor efectuate in localitatile comunei, s-a constatat totodata prezenta unor cladiri inestetice si adeseori nefunctionale, proiectate de catre persoane care nu sunt arhitecti si care sunt realizate fara bun gust, cu nerespectarea unor principii elementare de arhitectura si urbanism. Semnalam faptul ca unele interventii constructive mentionate si in Studiul istorico-urbanistic altereaza unitatea arhitecturală a zonei. Aparitia unor volume nespecifice, a unor acoperisuri cu pante cel putin ciudade, aplicarea pe fatade a unor culori stridente si aplicarea unor placaje din faianță la soclu, etc. sunt elemente survenite ca urmare a inexistentei unor reglementări de urbanism menite să conserve specificul local al satelor și totodata caracterul de localitate minieră imprimat de-a lungul anilor in resedinta de comuna.

Este necesara deasemenea intocmirea unor documentatii tehnice pentru rezolvarea lipsei sistemului centralizat de canalizare si epurare a apelor uzate a celor cinci localitati. Asa cum am mentionat satul Tarmure este un caz aparte (are doar un locuitor)

O alta problema majora este cea aferenta cailor de transport care necesita serioase lucrari de reabilitare si modernizare cit si realizarea unor lucrari noi necesare pietonilor si biciclistilor.

Sintetizam pe localitati si pe domenii in tabelul de mai jos principalele disfunctionalitati si prioritatile generate de acestea.

Localitatea SARMASAG

<i>Domenii</i>	<i>Disfunctionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
<i>Circulatie</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Starea degradata a drumurilor judetene care asigura accesul in comuna 2. Strazi cu imbracaminte provizorie 3. Strazi cu imbracaminte din piatra degradate 4. Colmatarea santurilor stradale 5. Lipsa trotuarelor pe unele strazi 6. Lipsa unor piste pentru biciclisti 7. Neamenajarea unor intersectii 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reabilitarea acestor cai rutiere prin programe judetene 2. Executarea de imbracaminti definitive 3. Repararea portiunilor degradate 4. Masuri pentru intretinerea santurilor 5. Executarea trotuarelor 6. Executarea de piste pentru biciclisti 7. Modernizarea acestora
<i>Fond construit</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Insuficienta unor dotari existente: caminul cultural, etc 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Extinderea caminului cultural si a unor dotari existente
<i>Spatii plantate, agrement, sport, turism</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa unei zone de agrement 2. Lipsa parcurilor amenajate 3. Lipsa infrastructura in turism 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizarea unei baze de agrement 2. Amenajarea unor parcuri in intravilan 3. Amenajarea unor pensiuni turistice si functiuni cu profil turistic
<i>Probleme de mediu</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa sistemelor integral centralizate pentru: - canalizare menajera si statie de epurare 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea sistemelor centralizate pt: - canalizare menajera si statie de epurare
<i>Protejarea zonelor</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa protectiei fata de traseul retelelor de utilitati 2. Zone cu pericol de inundatii pe valea Zalaului 3. Inexistenta unor reglementări de urbanism menite să conserve specificul local al cladirilor și totodata caracterul de localitate minieră 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintare culoare de protectie 2. Realizarea lucrarilor hidrotehnice de protectie impotriva inundatiilor 3. Respectarea reglementarilor de urbanism propuse

Localitatea ILISUA

<i>Domenii</i>	<i>Disfuncionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
<i>Circulatie</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strazi cu imbracaminte provizorie 2. Strazi cu imbracaminte din piatra degradate 3. Colmatarea santurilor stradale 4. Lipsa trotuarelor 5. Intersectii nemodernizate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Executarea de imbracaminti definitive 2. Repararea portiunilor degradate 3. Masuri pentru intretinerea santurilor 4. Executarea trotuarelor 5. Modernizarea intersectiilor
<i>Fond construit</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa urmatoarelor dotari: punct sanitar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Construire si/sau amenajare in spatii existente
<i>Spatii plantate, agrement, sport</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa terenuri de sport modernizate 2. Lipsa unor parcuri amenajate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizare terenuri de sport 2. Amenajarea unor parcuri
<i>Probleme de mediu</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa sistemelor centralizate pentru: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - colectarea deseurilor menajere - alimentare cu apa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea sistemelor centralizate pt: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - colectarea deseurilor menajere - alimentare cu apa
<i>Protejarea zonelor</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa zonelor de protectie fata de culoarele tehnice si sanitare 2. Lipsa instituirii zonelor de protectie fata de monumentele istorice 3. Zone cu pericol de alunecari si inundatii 4. Inexistenta unor reglementări de urbanism menite să conserve si sa puna in valoare monumentele istorice si cladirile cu specific local 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea zonelor de protectie tehnice si sanitare 2. Instituirea zonelor de protectie si punerea in valoare a monumentelor 3. Realizarea lucrarilor de consolidare si a celor hidrotehnice de protectie 4. Respectarea reglementarilor de urbanism propuse

Localitatea LOMPIRT

<i>Domenii</i>	<i>Disfuncionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
<i>Circulatie</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strazi cu imbracaminte provizorie 2. Strazi cu imbracaminte din piatra degradate 3. Colmatarea santurilor stradale 4. Lipsa trotuarelor 5. Intersectii nemodernizate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Executarea de imbracaminti definitive 2. Repararea portiunilor degradate 3. Masuri pentru intretinerea santurilor 4. Executarea trotuarelor 5. Modernizarea intersectiilor
<i>Fond construit</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa urmatoarelor dotari: punct sanitar 2. Starea degradata a unor dotari: caminul cultural, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Construire si/sau amenajare in spatii existente 2. Reabilitarea caminului cultural
<i>Spatii plantate, agrement, sport</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa terenuri de sport modernizate 2. Lipsa unor parcuri amenajate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizare terenuri de sport 2. Amenajarea unor parcuri
<i>Probleme de mediu</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa sistemelor centralizate pentru: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - colectarea deseurilor menajere - alimentare cu apa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea sistemelor centralizate pt: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - colectarea deseurilor menajere - alimentare cu apa
<i>Protejarea zonelor</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa instituirii zonelor de protectie fata de siturile arheologice, culoarele tehnice si cele sanitare 2. Zone cu pericol de inundatii 3. Inexistenta unor reglementări de urbanism menite să conserve si sa puna in valoare monumentele istorice si cladirile cu specific local 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Instituirea zonelor de protectie fata de siturile arheologice, culoarele tehnice si cele sanitare 2. Realizarea lucrarilor hidrotehnice de protectie 3. Respectarea reglementarilor de urbanism propuse

Localitatea MOIAD

<i>Domenii</i>	<i>Disfunctionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
Circulatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strazi cu imbracaminte provizorie 2. Strazi cu imbracaminte din piatra degradate 3. Colmatarea santurilor stradale 4. Lipsa trotuarelor 5. Intersectii nemodernizate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Executarea de imbracaminti definitive 2. Repararea portiunilor degradate 3. Masuri pentru intretinerea santurilor 4. Executarea trotuarelor 5. Modernizarea intersectiilor
Fond construit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa urmatoarelor dotari: punct sanitar 2. Lipsa unor dotari: caminul cultural, etc 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Construire si/sau amenajare in spatii existente 2. Amenajarea caminului cultural in cladirea scolii
Spatii plantate, agrement, sport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa terenuri de sport modernizate 2. Lipsa unor parcuri amenajate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizare terenuri de sport 2. Amenajarea unor parcuri
Probleme de mediu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa sistemelor centralizate pentru: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - alimentare cu apa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea sistemelor centralizate pt: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - alimentare cu apa
Protejarea zonelor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa zonelor de protectie fata de culoarele tehnice si sanitare 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea zonelor de protectie tehnice si sanitare

Localitatea POIANA MAGURA

<i>Domenii</i>	<i>Disfunctionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
Circulatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strazi cu imbracaminte provizorie 2. Strazi cu imbracaminte din piatra degradate 3. Colmatarea santurilor stradale 4. Lipsa trotuarelor 5. Intersectii nemodernizate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Executarea de imbracaminti definitive 2. Repararea portiunilor degradate 3. Masuri pentru intretinerea santurilor 4. Executarea trotuarelor 5. Modernizarea intersectiilor
Fond construit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa urmatoarelor dotari: punct sanitar 2. Starea degradata a unor dotari: vechea scoala etc 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Construire si/sau amenajare in spatii existente 2. Reabilitarea cladirii si refunctionalizarea acesteia.
Spatii plantate, agrement, sport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa terenuri de sport modernizate 2. Lipsa unor parcuri amenajate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizare terenuri de sport 2. Amenajarea unor parcuri
Probleme de mediu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa sistemelor centralizate pentru: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - alimentare cu apa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea sistemelor centralizate pt: <ul style="list-style-type: none"> - canalizare menajera si statie de epurare - alimentare cu apa
Protejarea zonelor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa zonelor de protectie fata de culoarele tehnice si sanitare 2. Zone cu alunecari si pericol de inundatii 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infiintarea zonelor de protectie tehnice si sanitare 2. Realizarea lucrarilor de consolidare si hidrotehnice de protectie

Localitatea TARMURE

<i>Domenii</i>	<i>Disfunctionalitati</i>	<i>Prioritati</i>
Circulatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lipsa cale acces 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Executarea de investitii DC107
Fond construit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asigurarea unei solutii locale de alimentare cu energie electrica 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizarea investitiei
Spatii	-	-

<i>plantate, agrement, sport</i>		
<i>Probleme de mediu</i>	-	-
<i>Protejarea zonelor</i>	-	-

2.12. Necesitati si optiuni ale populatiei

Dorintele populatiei si cele ale conducerii primariei sunt legate de dezvoltarea armonioasa a comunitatilor din sate in strinsa corelare cu normele de mediu si cerintele unui trai decent din toate punctele de vedere. Se doreste deasemenea crearea cadrului legal pentru dezvoltarea imobiliara pe termen scurt si mediu, cit si pentru potentialele viitoare unitati de productie si servicii. Proiectantul este favorabil acestui demers in acest sens fiind formulate si propunerile din Planul Urbanistic General.

3. PROPUNERI DE DEZVOLTARE URBANISTICA

3.1. Studii de fundamentare

Asa cum s-a mai mentionat, studiile de fundamentare intocmite sunt Studiul topografic, intocmit pe baza ortofotoplanurilor - baza cartografica digitala a teritoriului comunei Sarmasag pe baza careia au fost figurate obiectele noi aparute (cladiri, drumuri, proprietati, etc.), Studiul hidrologic si geotehnic al comunei si Studiul de fundamentare pentru definirea, instituirea si delimitarea zonelor protejate care cuprind patrimoniu arheologic.

3.2. Evolutie posibila, prioritati

Evolutia viitoare a comunei Sarmasag este strict legata de potentialul natural, economic si uman al acesteia care este unul remarcabil. La frumusetea peisagistica si potentialul economic se adauga deosebitele resurse din domeniul turismului. Directiile de dezvoltare formulate au tinut cont de prevederile formulate in Planul de Dezvoltare Judetean 2007-2013. Comuna apartine de Unitatea Teritoriala de Planificare Zona Tara Silvaniei alaturi de alte 16 comune si avind pol de influenta si de dezvoltare com. Nusfalau. Zona dispune de o multime de puncte tari si oportunitati legate de resurse naturale si antropice, forta de munca, traditii si mediu prielnic de afaceri in zona.

Comuna are nevoie de fonduri substantiale pentru etapele imediat urmatoare atat de la nivel extern cat si central si local care pot fi atrase prin grija autoritatilor locale, judetene si nationale.

Nu in ultimul rind specificam faptul ca localitatile comunei Sarmasag cuprind o serie de cladiri reprezentative care confera identitate locala. Traditiile incetatenite in Sarmasag in domeniul mineritului ii confera acestuia specific industrial care merita a fi subliniat si protejat conform Legii nr. 6/2008. O dezvoltare armonioasa si durabila a satelor comunei nu

poate fi conceputa fara protejarea valorilor istorice mentionate, in caz contrar existind pericolul pierderii identitatii arhitecturale si culturale a acestora. In acest sens, alaturi de obiectivele istorice cuprinse in Lista monumentelor istorice au fost identificate si alte valori de patrimoniu cultural conform celor prezentate in Studiul istorico-urbanistic si in capitolul 3.10 Protectia mediului. In conformitate cu Studiul istorico-urbanistic s-au formulat propuneri de clasare pentru citeva cladiri cu potential istoric si arhitectural valoros iar anumite cladiri/zona au fost declarate zone de habitat cu identitate locala valoroasa, in aceste situatii pentru noi interventii de construire fiind necesara avizarea din partea Directiei pentru Cultura si Patrimoniul National Salaj.

3.3. Optimizarea relatiilor in teritoriu

Propunerile formulate urmeaza a contribui la optimizarea pozitiei comunei Sarmasag in teritoriu si inlesnirea drumului acesteia spre statutul de oras..

Cele mai importante modificari vor apare ca urmare a crearii conditiilor in vederea dezvoltarii investitiilor din domeniul productiei si turismului. Se prevad posibilitati de amplasare pentru o diversitate de obiective noi cu functiuni de productie si agrement si cazare. In consecinta unele suprafete din terenul extravilan vor capata statut intravilan prin cele doua functiuni majore amintite. La acestea se vor adauga suprafetele ce se introduc in intravilan in scopul crearii de utilitati tehnico edilitare si amplasarea utilajelor aferente

Dezvoltarea in teritoriu a comunei va contribui la dezvoltarea intregii zone si a judetului.

3.4. Dezvoltarea activitatilor

Dezvoltarea activitatilor de pe teritoriul comunei urmareste alaturi de consolidarea si dezvoltarea domeniilor existente, crearea conditiilor pentru o dezvoltare durabila si sanatoasa.

Deoarece se remarca lipsa unor servicii suficiente axate pe problema turismului accentul se va pune si pe acest sector important.

Deocamdata in localitatile comunei nu exista oferte de agroturism. Acestea si incurajarea acestui gen de activitati s-ar putea plia intr-un mod fericit pe potentialul existent al comunei.

Frumusetea peisajului si conditiile speciale existente au condus la propuneri in acest domeniu in fiecare din localitatile componente.

3.5. Evolutia populatiei

Asa dupa cum s-a mai prezentat numarului populatiei celor 6 localitati a cunoscut o scadere intre cele 2 recensaminte ale populatiei ..

Din pacate in ultimii ani populatia inregistreaza permanent valori descrescatoare care estimam ca vor continua inca o bucata de timp.

O data cu egalizarea valorilor retributiei fortei de munca, o buna parte a populatiei ocupata in strainatate va reveni motivata si de puternicul sentiment al apartenentei de plaiurile natale.

Asa dupa cum am amintit un fenomen demografic aparte cunoaste populatia de etnie rroma. Mentionam necesitatea accesarii unor programe de ocupare a fortei de munca pentru acest segment de populatie si incurajarea activitatilor specifice traditionale.

3.6. Organizarea circulatiei

Trama stradala existenta a fost propusa pentru modernizare prin lucrari de investitii si reparatii. Alaturi de aceste lucrari se impune executarea de trotuare, santuri si rigole in vederea evitarii neajunsurilor cauzate de lipsa acestora cat si modernizarea unor intersectii si statii de transport in comun.

Daca proiectele si lucrarile mai sus amintite vizeaza in linii mari traseele existente ale retelei rutiere, probleme aparte cunosc zonele propuse pentru extinderea intravilanului. Potrivit legislatiei in vigoare construirea in aceste sectoare se va putea face numai pe baza unor planuri urbanistice zonale care sa propuna si trasee de strazi noi in functie de situatia concreta de pe fiecare amplasament si proprietatile asupra terenurilor.

Ca urmare la extinderea perimetrului constructibil, limita acestuia raportata la drumul national DN 1F de intrare in satul Sarmasag corespunde pozitiei Km 110+361 m iar de iesire la Km 114+156 m.

Pentru satul Moiad, in viitorul contur intravilan, intrarea DN 1F se va realiza la pozitia Km 114+195 m iar iesirea la Km 116+510 m. In aceste zone intravilan nou introduse au fost propuse drumuri colectoare pe ambele sensuri de circulatie la care se vor realiza accese din DN 1F potrivit celor figurate pe plansele de reglementari urbanistice. Pe teritoriul localitatii Sarmasag au fost propuse pentru accesul din drumurile colectoare doua intersectii giratorii, una la Km 110+406 m in dreptul unei intersectii existente cu DJ 110 B si un drum de cimp existent iar cea de-a doua la nivelul Km 113+592 m. Pe teritoriul satului Moiad a fost prevazuta o singura intersectie noua de tip giratoriu in dreptul Km 115+426 m. Singurul acces la drumul national pe traseul aferent teritoriului intravilan propus al satului Moiad este unul existent, propus spre modernizare, aflat la Km 116+314 m.

Accesele auto existente situate pe teritoriul intravilan al comunei Sarmasag care s-au pastrat in relatie directa cu drumul national, sunt doar cele care se incadreaza in prevederile Normativului C 173/1986.

Mentionam ca pentru realizarea tuturor acestor lucrari de drumuri mentionate anterior, care se vor realiza cu prioritate, inaintea cladirilor care vor ocupa zona, va fi necesara intocmirea unor documentatii tehnice de profil care vor respecta toate etapele de avizare si aprobare potrivit legii (in principal fiind necesara si avizarea din partea Companiei Nationale de Autostrazi si Drumuri Nationale din Romania S.A.)

Toate constructiile din zona drumurilor vor respecta normele tehnice de proiectare avind grija la pastrarea zonelor de protectie a drumurilor conform Ordonantei de Guvern nr. 43/1997. Limita imprejmuirilor si a constructiilor va pastra distantele de min. 26 m pt. drumuri nationale, 24 m pt. cele judetene si respectiv 20 m pt. drumurile comunale. Aceste distante sunt necesare pentru amplasarea tuturor lucrarilor edilitare specifice mediului urban. Se va rezolva cu atentie circulatia pietonala prin prevederea de trotuare si acolo unde este posibil se vor prevedea si piste pt. biciclisti. O atentie deosebita se va acorda realizarii unor rigole pluviale pereate si santuri de protectie in vederea tratarii problemei scurgerii apelor pluviale pentru toate caile rutiere.

Se vor respecta deasemenea distantele minime prevazute in profilele transversale figurate pe plansele de reglementari urbanistice ale localitatilor pentru fiecare categorie de

drumuri. Atragem atentia asupra obligativitatii respectarii zonelor de siguranta figurate cu nuante mai inchise in profilele de strada prezente pe fiecare plansa de reglementari urbanistice (cite 13, 12, respectiv 10 metri din ax pentru DN, DJ, respectiv DC). Mentionam ca zonele de protectie pentru drumurile nationale, judetene si respectiv comunale sunt figurate cu nuante mai deschise in aceleasi profile si fata de axul drumului au valorile de 22, 20 si respectiv 18 metri. Reamintim deasemenea ca pe tot traseul acestor zone de siguranta si de protectie hasurate cu linii paralele pe plansele de reglementari urbanistice este obligatorie obtinerea avizelor din partea directiilor de specialitate anterior oricarei interventii si/sau autorizari de construire. Mentionam ca pentru comuna Sarmasag singurele portiuni unde fondul construit locativ existent din vechiul perimetru constructibil (si apartinand centrului istoric al satului) este direct implicat in aceste restrictii zonale sunt pe traseul drumului national in satul Sarmasag pe strazile Garii si Morii intre pozitiile Km 111+140 m si Km 113+212 m. Este necesara deasemenea reabilitarea si modernizarea tuturor intersectiilor existente reprezentate

3.7. Intravilan propus. Zonificare functionala. Bilant teritorial

Ca urmare celor prezentate anterior, extinderile propuse in cadrul noului Plan Urbanistic General vizeaza urmatoarele domenii:

- locuire si functiuni complementare - extinderea zonelor existente de locuire prin cuprinderea integrala a parcelelor existente si cuprinderea unor suprafete noi pentru care s-au formulat cereri;
- turism, agroturism- servicii de agrement, cazare, alimentatie publica, sport, etc.- cuprinderea suprafetelor de teren aferente in intravilan
- dezvoltarea activitatilor de productie industriala nepoluanta- cuprinderea celor existente, dezvoltarea acestora si prevederea unor obiective noi.
- rezolvarea tuturor utilitatilor tehnico-edilitare potrivit normelor europene si cuprinderea in intravilan a suprafetelor de teren necesare amplasarii utilajelor aferente.
- efectuarea unor corecturi care sa tina cont de conturul teritoriilor administrative furnizat de Oficiul Judetean de Cadastru si Publicitate Imobiliara cat si de contururile de proprietate delimitate potrivit ortofotoplanurilor efectuate de curind.

Prezentam in continuare tabelele cu bilanturile teritoriale propuse pentru cele 6 sate si bilantul cu teritoriul intravilan propus pe trupuri.

Bilant teritorial pe categorii de folosinta pentru terenurile din intravilan

LOCALITATEA SARMASAG

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	187.25	61.16	338.25	63.67
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	28.10	9.18	76.25	14.34
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	7.20	2.35	6.87	1.29
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	26.30	8.59	16.22	3.05
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	20.10	6.57	37.83	7.12
FEROVIAR	11.90	3.89	11.59	2.19
SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	4.35	1.42	22.73	4.29
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	6.07	1.15
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	15.80	5.16	4.58	0.86
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	5.15	1.68	10.87	2.04
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	306,15	100,00	531,13	100,00

Extindere intravilan localitatea Sarmasag = 224,98 ha

LOCALITATEA ILISUA

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	72.35	79.81	125.59	83.48
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	0.35	0.39	0.20	0.13
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	2.25	2.48	5.53	3.58
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	5.75	6.34	3.16	2.04
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	5.95	6.56	8.02	5.19
	-	-	-	-

SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	0.10	0.11	1.92	1.25
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	-	-
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	2.30	2.54	4.14	2.68
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	1.60	1.77	2.56	1.65
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	90,65	100,00	151,11	100,00

Extindere intravilan localitatea Ilisua = 60,46 ha

LOCALITATEA LOMPIRT

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	152.35	86.49	248.27	89.96
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	0.60	0.34	0.69	0.25
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	0.75	0.42	1.03	0.37
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	6.90	3.92	2.62	0.95
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	8.25	4.68	10.82	3.92
FEROVIAR	-	-	-	-
SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	1.30	0.74	5.92	2.15
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	-	-
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	4.40	2.50	4.69	1.70
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	1.60	0.91	1.93	0.70
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	176,15	100,00	275,97	100,00

Extindere intravilan localitatea Lompirt = 99,82 ha

LOCALITATEA MOIAD

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	49.50	79.71	96.56	46.03
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	1.85	2.98	52.85	25.19
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	3.15	5.07	22.56	10.75
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	1.90	3.06	18.11	8.63
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	3.30	5.31	13.29	6.34
FEROVIAR	-	-	-	-

SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	0.10	0.16	3.13	1.49
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	-	-
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	1.65	2.66	1.00	0.48
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	0.65	1.05	2.28	1.09
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	62,10	100,00	209,78	100,00

Extindere intravilan localitatea Moiad = 147,68 ha

LOCALITATEA POIANA MAGURA

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	12.40	66.67	47.13	91.98
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	-	-	-	-
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	-	-	-	-
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	2.30	12.36	0.55	1.07
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	0.95	5.11	1.95	3.79
FEROVIAR	-	-	-	-
SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	2.00	10.75	0.67	1.31
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	-	-
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	0.15	0.81	-	-
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	0.80	4.30	0.95	1.85
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	18,60	100,00	51,25	100,00

Extindere intravilan localitatea Poiana Magura = 32,65 ha

LOCALITATEA TARMURE

ZONE FUNCTIONALE	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan	Suprafata (ha)	Procent % din total intravilan
LOCUINTE SI FUNCTIUNI COMPLEMENTARE	3.90	43.09	12.64	96.23
UNITATI INDUSTRIALE SI DEPOZITE	-	-	-	-
UNITATI AGRO-ZOOTEHNICE	-	-	-	-
INSTITUTII SI SERVICII DE INTERES PUBLIC	-	-	-	-
CAI DE COMUNICATIE SI TRANSPORT din care:				
RUTIER	0.60	6.63	0.50	3.75
FEROVIAR	-	-	-	-

SPATII VERZI, SPORT, AGREMENT, PROTECTIE	4.40	48.62	0.19	0.02
CONSTRUCTII TEHNICO-EDILITARE	-	-	-	-
GOSPODARIE COMUNALA, CIMITIRE	0.15	1.66	-	-
DESTINATIE SPECIALA	-	-	-	-
TERENURI LIBERE	-	-	-	-
APE	-	-	-	-
PADURI	-	-	-	-
TERENURI NEPRODUCTIVE	-	-	-	-
TOTAL INTRAVILAN	9,05	100,00	13,33	100,00

Extindere intravilan localitatea Tarmure = 4,28 ha

Total extindere intravilan comuna Sarmasag = 569,87 ha

Bilant al teritoriului intravilan propus pe trupuri

LOCALITATEA SARMASAG

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
A1	Localitatea propriu-zisa	524.78
A2	Zona de agrement	1.99
A3	Rezervor de apa vechi	0.46
A4	Captare apa	3.90
	TOTAL	531,13

LOCALITATEA ILISUA

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
B1	Localitatea propriu-zisa	143,75
B2	Ferma	2,76
B3	Distilerie	0,09
B4	Anexa agricola	0,33
B5	Cimitir	4,18
	TOTAL	151,11

LOCALITATEA LOMPIRT

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
C1	Localitatea propriu-zisa	275.70
C2	Distilerie	0.27
	TOTAL	275,97

LOCALITATEA MOIAD

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
D1	Localitatea propriu-zisa	209,78

	TOTAL	209,78
--	--------------	---------------

LOCALITATEA POIANA MAGURA

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
E1	Localitatea propriu-zisa	51,25
	TOTAL	51,25

LOCALITATEA TARMURE

SIMBOL TRUP	DENUMIRE TRUP	SUPRAFATA (ha)
F1	Localitatea propriu-zisa	13,33
	TOTAL	13,33

Total intravilan propus=1232,57 ha

3.8. Masuri in zonele cu riscuri naturale

Pentru zonele cu riscuri naturale inventariate si delimitate pe planuri se impun urmatoarele masuri:

- interdictie de construire atat in zonele afectate de inundatii periodice cat si in cele cu alunecari de teren pana la eliminarea producerii lor;
- promovarea unor lucrari de investitie pentru eliminarea cauzelor (amenajari hidrotehnice si diguri de aparare, amenajari, plantatii de fixare si consolidari de versanti in cazul alunecarilor de teren;

3.9. Dezvoltarea echiparii edilitare

Alimentarea cu apă

Analizand situatia actuala a sursei de apa existente in localitatea Sarmasag in ceea ce priveste capacitatea acesteia si a necesarului de apa potabila pentru celelalte localitati, se observa necesitatea realizarii unui sistem de alimentare cu apa centralizat, separat pentru localitatile Poiana Magura, Ilisua si Lompirt, captarea de apa existenta asigurand necesarul doar pentru localitatile Sarmasag si Moiad

Sistemul propus presupune realizarea unei gospodarii de apa in loc. Poiana Magura compusa din put forat, statie de pompare, statie de clorinare, rezervor de inmagazinare si instalatii hidraulice aferente, amplasate la cota 308,00 m, de unde apa sa fie distribuita gravitational in loc. Ilisua si Lompirt prin intermediul conductelor de polietilena de inalta densitate cu PN 10 bar avand diametre cuprinse intre 125 si 63 mm. Pe traseul retelei de alimentare cu apa se vor amplasa camine de rupere de presiune, camine de vane si hidranti de incendiu exteriori cu montaj suprateran.

In localitatea Tarmure se propune realizarea unui microsystem de alimentare cu apa compus din retele de distributie din conducte de polietilena de inalta densitate, put sapat si statie de pompare si clorinare cu montaj subteran.

Sistemele de distributie propuse sunt preponderent arborescente, fiind prevazute deasemenea si inele de distributie pentru asigurarea unui control cat mai sporit al instalatiilor. Diametrul conductelor de alimentare cu apa va fi de minim 63 mm. Pe traseul acestora s-au prevazut camine de golire, de aerisire, de rupere de presiune, camine de vane amplasate la intersectii si hidranti de incendiu cu montaj suprateran.

Situatia estimativa a retelelor de alimentare cu apa in comuna Sarmasag :

Localitate	Retea apa existenta [m]	Retea apa propusa [m]	Camine de vane propuse [buc]	Hidranti de incendiu propusi [buc]	Hidranti de incendiu existenti [buc]	Rezervor de inmagazinare [buc]
Sarmasag	19600	5000	12	4	36	1
Moiad	-	3000	4	5	-	-
Tarmure	-	500	2	1	-	-
Poiana Magura	-	2600	6	2	-	1
Ilisua	-	8300	16	6	-	-
Lompirt	-	7200	12	6	-	-

Soluții privind instalațiile cu hidranți de incendiu exteriori

Echipare tehnică

Pentru asigurarea cantităților de apă necesară combaterii incendiilor, se propune realizarea instalațiilor cu hidranți de incendiu exteriori (potrivit prevederilor Normativului NP 086 - 2005), adică rețeaua de distribuție a apei potabile va fi echipată cu hidranți exteriori, care trebuie să asigure condițiile de debit și presiune necesare stingerii incendiilor după caz.

Destinația zonelor propuse conform P.U.G., este in majoritate pentru locuințe individuale și colective mici, deci soluția propusă satisface cerința de apă pentru combaterea incendiilor. Pentru alte funcțiuni se vor prevedea conditii suplimentare pe baza unor Planuri urbanistice zonale si de detalii.

Soluții tehnice de realizare

Hidranti de incendiu exteriori vor fi hidranți supraterani, amplasați pe conducte cu diametre de 100 mm.

Hidranti se dotează cu accesorii, în funcție de scenariile de siguranță la incendiu, intocmite pentru situațiile cele mai nefavorabile, în conformitate cu normele de dotare.

Jeturile de apă realizate cu ajutorul hidranților exteriori, trebuie să atingă toate punctele combustibile ale clădirilor protejate, considerand raza de acțiune a hidranților în funcție cu lungimea furtunului. Distanța între hidranții de incendiu exteriori va fi de maxim 120 m, la rețelele la care presiunea apei asigură lucru direct de la hidranți.

Hidranții, se amplasează la distanță de minim 5 m de zidul clădirilor pe care le protejează și la 15 m de obiectivele care radiază intens căldură în caz de incendiu.

Poziția hidranților de incendiu exteriori și a căminelor de vane pentru instalații de incendiu se marchează prin indicatoare. Standardul de referință este STAS 1478 - 1990.

Numărul hidranților exteriori se determină astfel încât fiecare punct al clădirilor să fie atins de numărul de jeturi în funcțiune simultană, debitul însumat să asigure debitul de apă de incendiu prescris pentru fiecare tip de clădire.

Hidranții exteriori de incendiu se vor amplasa la 2 m distanță de bordura părții carosabile a drumului. Debitul specific al hidranților de incendiu exteriori s-a considerat de 5 l/s.

Pentru asigurarea condițiilor necesare privind executarea instalațiilor de stingere a incendiilor, conform indicativ NP 086 - 05, s-au prevăzut să se monteze în plus fata de cei 34 hidranți existenți în satul Sarmasag și 4 bucăți hidranți supraterani noi, iar în satele Ilisua și Lompirt câte 6 bucăți. În satul Moiad sunt propuși 5 hidranți, în Poiana Magura 2 iar în satul Tarmure 1. Aceștia vor fi dotați cu toate accesoriile pentru situațiile cele mai nefavorabile în situații de incendiu. Amplasarea lor se va face conform planurilor anexate, cu respectarea condițiilor tehnice de montare a acestora.

Canalizarea menajeră și pluvială

Pentru evacuarea apelor uzate menajere din localitățile Poiana Magura, Ilisua și Lompirt se propune realizarea unui sistem de colectare centralizat cu deversarea apelor uzate la rețelele existente din localitatea Sarmasag. În urma unor studii detaliate se va propune mărirea capacității stației de epurare din Sarmasag, în cazul în care acest lucru va fi necesar.

Apele uzate menajere din loc. Moiad se propun a fi dirijate către rețeaua existentă în localitatea Sarmasag iar pentru localitatea Tarmure, având în vedere numărul redus de locuitori stabili înființarea unui sistem centralizat nu numai că nu este rentabil dar nici nu va putea funcționa corespunzător fapt pentru care soluția optimă de evacuare a apelor uzate menajere este utilizarea individuală a bazinelor de vidanșare etanșe.

Sistemul de evacuare și epurare al apelor uzate menajere propus este constituit dintr-un ansamblu de conducte colectoare realizate din material plastic (PVC), cămine de vizitare, de racord, stații de pompare ape uzate în zonele în care curgerea gravitațională nu poate fi realizată și stații de epurare compacte.

Calitatea apei deversate către emisar va respecta prevederile din NTPA 001/2002.

Pentru stațiile de pompare ale apelor uzate menajere se vor utiliza pompe submersibile cu tocător, amplasate în cămine vizitabile, comandate prin intermediul unor traductoare de nivel. Conductele de refulare ale pompelor vor fi din polietilenă cu dn 63 mm

Panta de montaj a conductelor va urmări panta terenului și va asigura transportul apei uzate la o viteză minimă de autocurățire de 0,7 m/s pentru un grad de umplere de maxim 85%. În cazul în care, datorită pantei prea mari de montaj a conductei, se depășește viteza maximă admisă de 4 m/s se vor prevedea cămine de rupere de pantă. Diametrul conductelor din rețeaua de canalizare va fi de minim 250 mm. Curgerea apelor uzate menajere se realizează gravitațional spre stațiile de epurare, amplasate la o distanță de 300 m față de intravilanul localităților. În zonele în care nu se poate asigura curgerea gravitațională a apei uzate se propune utilizarea stațiilor de pompare.

Situația estimativă a rețelelor de colectare a apelor uzate menajere în comuna Sarmasag :

Localitatea	Lungime retea existenta [m]	Lungime retea propusa [m]	Camine de canalizare propuse [buc]	Statii de epurare [buc]
Poiana Magura	-	2500	51	Marirea capacitatii statiei de epurare existenta la Sarmasag daca este necesar
Ilisua	-	7400	132	
Lompirt	-	7800	148	
Sarmasag	13000	5600	100	1
Moiad	-	3000	54	

Alimentarea cu gaze naturale

In prezent incalzirea locuintelor se face pe baza de combustibili solizi (lemne de foc) iar prepararea hranei se realizeaza cu lemne de foc si gaze lichefiate (butelii). Combustibilii solizi au un randament de ardere de 60% iar gazele naturale au un randament de ardere de peste 90%.

Localitatile comunei Sarmasag nu sunt prevazute cu sisteme de distributie a gazelor naturale combustibile, nefiind realizate pana in prezent studii sau documentatii in acest sens. Posibilitatile de asigurare cu gaze naturale combustibile sunt fie din zona localitatii Simleu Silvaniei fie din localitatea Hereclean de la magistrala de distributie existenta in cadrul unui proiect de anvergura ce va asigura alimentarea cu gaze naturale a tuturor localitatilor de pe traseul drumului national DN1F.

Sistemul de distributie al gazelor naturale combustibile propus, va fi realizat din conducte de polietilena cu montaj ingropat, dupa cum urmeaza:

Localitatea	Lungime retea [m]	Camine de vane [buc]
Sarmasag	20000	70
Moiad	3200	6
Tarmure	-	-
Poiana Magura	2400	5
Ilisua	8000	12
Lompirt	7000	10

Rețele de telefonie și cablu TV

Deocamdata nu se impune extinderea rețelei de telefonie fixa.

Pe străzile nou create prin Planul Urbanistic General sunt prevăzute rețele de telefonie și TV cablu prin extinderi din rețelele existente.

Acestea se vor realiza pe baza unor documentații tehnice întocmite și avizate de organele abilitate în acest scop, realizând traseele prezentate în acest proiect.

Pe străzile nou create și pentru cele existente unde nu sunt rețele de telefonie, se propune realizarea acestora ca rețele aeriene pe stalpi.

O altă variantă pentru realizarea rețelelor de telefonie ar fi realizarea acestora în variantă subterană în canale de beton prefabricate, în condiții de coexistență cu rețelele electrice de joasă tensiune, sau montarea în subteran a rețelelor în țevă de protecție. La aceste variante sunt necesare montarea cutiilor de distribuție în vederea racordării abonaților la rețea.

Dimensionarea și executarea rețelelor noi de telefonie propuse, se vor face, prin proiecte tehnice, întocmite și avizate de organele abilitate în acest scop la solicitarea populației.

Alimentarea cu energie electrică

Situația energetică proiectată:

Capacitatea de transport și starea rețelelor de 20 kv existente sunt corespunzătoare și satisfac necesitățile de energie ale populației.

Extindere de medie tensiune și instalări de noi posturi de transformare sunt necesare în satul Sarmasag, unde este un proiect pentru montarea unui post tip anvelopa lângă drumul DN 1F și în satul Lompirt la ieșirea spre Ilisua. Posturile de transformare se vor racorda la rețelele de medie tensiune existente în zona.

Satul Tarmure nu este electrificat. Satul nu prezintă perspective de dezvoltare și pentru cele câteva gospodării (parasite în majoritate) existente, momentan electrificarea prezintă costuri f. ridicate.

Rețelele de distribuție de joasă tensiune din intravilanul localităților au fost amplificate și extinse pentru preluarea puterii crescute.

3.10. Protecția mediului

În vederea eliminării surselor de poluare se formulează următoarele propuneri și măsuri:

- Proiectarea în cel mai scurt timp, executia și punerea în funcțiune a sistemului de canalizare, apa menajeră și stație de epurare pentru toate satele comunei.
- Comuna Sarmasag alături de alte unități administrative vecine va demara un proiect comun privind dezvoltarea colectării selective a deșeurilor în microregiune.

Localitățile arondate la acest proiect comun privind realizarea unei stații de transfer la Crasna sunt cele care aparțin de următoarele unități administrative: Simleu Silvaniei, Banisor, Bobota, Bocsa, Boghis, Camar, Carastelec, Chiesd, Cizer, Crasna, Halmasd, Horoatu Crasnei, Ip, Marca, Maeriste, Mesesenii de Jos, Nusalau, Pericei, Plopis, Sig, Samsud, Sarmasag, Valcau de Jos și Virsolt.. Populația deservită se estimează la 89.305 locuitori.

- Amenajarea celor 35 puncte de colectare selectivă a deșeurilor prevăzute pe raza comunei vor respecta același termen de punere în practică.
- Realizarea lucrărilor de stabilizare a terenurilor și a celor privind taluzarea împotriva inundațiilor ocazionale cât și a lucrărilor de spații verzi de protecție prevăzute.
- Executia sistemelor de spații verzi de agrement propuse.

- Respectarea zonelor de protecție instituite.

În ceea ce privește obiectivele cuprinse pe Lista monumentelor istorice, menționăm pentru partea de arheologie prezentarea făcută de specialiștii muzeului județean de istorie și artă iar apoi facem prezentarea aferentă cladirilor monumente istorice existente în Lista.

Potențialul arheologic al zonei este insuficient cunoscut și exploatat. Informația provine îndeosebi din descoperiri vechi, fortuite, cărora nu li se cunoaște nici măcar locul de unde provin. În hotarul comunei, se pare către localitatea Moiad a fost descoperit un mic tezaur compus din 7 monete de tip Dyrrachium, care s-ar afla în colecția MNM Budapesta.¹ Un alt tezaur, ajuns în colecția Muzeului din Cluj, compus din 12 plăci din aur în formă de barcă, legate câte patru cu sârmă din același metal ar fi fost descoperit tot în zona comunei.² Piese, cu destinația probabilă de inele de buclă, nu prea au un corespondent foarte apropiat în zona Bazinului Carpatic, însă au fost datate la sfârșitul epocii bronzului – începutul primei epoci a fierului.³ Mult mai cunoscut este un alt tezaur, intrat în patrimoniul Muzeului din Cluj prin donație în 1941. Tezaurul al cărui loc de descoperire a rămas până acum necunoscut se compune din obiecte de podoabă realizate din argint: brățări de diferite tipuri, fibule, un pandantiv și patru fragmente de sârmă de argint. Tezaurul a fost atribuit perioadei dacice „clasice”, mai precis celei de-a doua jumătăți a sec. I. î. Hrs.⁴ Deși aceste descoperiri nu sunt foarte utile demersului nostru, cu o aplicabilitate practică concretă, am socotit necesar să le trecem pe scurt în revistă tocmai pentru a sublinia afirmația din debutul acestui paragraf referitoare la potențialul arheologic al zonei comunei Sărmășag.

Deocamdată însă cunoaștem doar două zone ce necesită protecție datorită patrimoniului arheologic care a fost evidențiat. Ambele situri se află în zona localității Lompirt.

Punctul „*Kövecses / Nove*” este cunoscut de prin anii '80 ai secolului trecut. Se află la nord-nord-est de localitate, la ieșirea din sat către DN 1 F, pe partea stângă a străzii, la limita terasei înalte pe care se află satul actual. Limita sud-sud-estică a sitului este reprezentată de traseul străzii, spre nord și nord-vest de limita terasei, iar spre vest-sud-vest situl se mai întinde cca. 150 m de la limita estică a terasei. Limita zonei de protecție a sitului se situează spre est la 290 m de DJ 110 B, spre nord la limita până la Valea Zalăului, spre vest la 420 m de DJ 110 B, iar spre sud la limita drumului de țară ce pornește din strada principală către vest. Situl se află pe Lista Monumentelor Istorice – jud. Sălaj (**SJ – I – s – B - 04914**). Cu ocazia periegezei efectuate în luna martie 2003 din acest punct au fost adunate materiale ceramice cu decor de tip Coțofeni⁵, și ceramică Wietenberg⁶ din perioada mijlocie a epocii bronzului. Cu ocazia unei cercetări preventive efectuate în același an au fost descoperite, suplimentar, dovezi de locuire din epoca romană și evul mediu timpuriu.⁷ Toate aceste descoperiri dovedesc că este vorba despre o locuire a sitului pe parcursul mai multor etape ale preistoriei și istoriei.

Cel de-al doilea sit arheologic se află în punctul numit „*Kértalja*”. Pe Lista Monumentelor Istorice - jud. Sălaj are codul de sit **SJ – I – s – B – 04915**. Situl se află la est de sat, la cca. 350 – 400 m de ultimele case de pe str. „*Nova*”. Limita zonei de protecție se

¹ Roska 1942, p. 184, nr. 251.

² Roska 1942, p. 214, nr. 12.

³ Popescu 1956, p. 198, fig. 138/9-11; Rusu 1972, p. 48, nr. 53. pl. VIII/2.

⁴ Glodariu 1968, p. 409-418.

⁵ Inedite în colecția MJIA Zalău, nr. inv. C.C. 66/2007.

⁶ Inedite în colecția MJIA Zalău, nr. inv. C.C. 68-69 / 2007.

⁷ Băcuț – Crișan S., - Băcuț – Crișan D. 2008, p. 184-185, nr. 93.

află spre nord la baza terasei, pe drumul de țară, la vest la 76 m de ultima casa existentă pe strada Nove, spre sud și est până la un afluent al Vaii Zalaului. Materialul arheologic ce se află în colecția Muzeului din Zalău⁸ aparține perioadei romane / post-romane. Delimitarea naturală a sitului este următoarea: spre nord-nord-est limita terasei (locul unde terasa coboară spre zona de luncă), spre sud drumul de țară aflat la cca. 30 m de locul unde apar materiale arheologice, spre vest, nord-vest albia unui torent astăzi sec, iar spre est limita se află la cca. 100-150 m de albia acestui torent.

Biserica reformată din satul Ilișua, (Cod: SJ-II-m-B-05068), este o construcție în stil neogotic cu dimensiuni max. în plan de 13,80x30,83 m, o arie construită de 264,60 mp. și înălțimea liberă de 6,76 m. Sanctuarul octogonal este închis în trei laturi iar pereții cu grosime variabilă (0,87-1,15 m) sunt consolidați cu 6 contraforți de susținere. Două uși de acces sunt prevăzute cu arce ascuțite gotice. Două balcoane (coruri) sunt dispuse la est și vest la etaj. Are un altar frumos și o orgă minunată. Însemnarea de pe tavanul bisericii stă mărturie asupra anului și condițiilor ridicării acestui frumos monument de cult :

« *Din strângerea sârguincioasă a predicatorului Reverend **Boloni Pal**, din bunăvoința cuvioasă a lui Gencsi Gyorgy și a soției lui, doamna Dobay Banga Erzsebet, în timpul preoției Reverendului **Visky Marton** a fost terminat (acest lăcaș nn.) la **6 iulie 1711** ».*

Între anii **1871 – 1872** cu ocazia renovării și modernizării bisericii a fost ridicat și turnul din piatră, (5,30x4,25x cca.36,00 m.) care adăpostește trei clopote, iar săpăturile de întărire a fundației au dus la descoperirea unei catacombe, mărturie existenței unei vechi biserici. O notă din însemnările istorice, “monument datat **Anno Domini 1500**” atestă acest fapt, al prezenței uneia din cele mai vechi biserici romano – catolice din zonă.

Conacul Gencsi din satul Ilișua, (Cod: SJ-II-m-B-05068), cum îi spun localnicii, situat în zona centrală, în vecinătatea bisericii reformate, la nr. 245, este o clădire de sec XVIII, ce a aparținut familiei Gencsi, nobili maghiari care au stăpânit moșia satului până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Aceasta este realizată din caramidă și piatră, are forme în plan rectangulare și regimul de înălțime parter.

Un număr de 22 de stâlpi masivi din piatră și caramidă formează un frumos portic pe laturile vest, nord și est, flancând în mod reușit decroșul intrării principale. Planșeul cu grinzi de stejar masiv susține șarpanta acoperită cu învelitoare de țiglă solzi. Din păcate actualmente nu se poate intra în incintă deoarece aparține unei persoane private, care lipsește din țară.

Clădirea, fost notariat, a avut de-a lungul anilor tot felul de întrebuințări; până în 1954 a fost sediu de primărie, apoi a servit utilităților cu caracter tradițional și cultural. Actualmente clădirea aparține unei persoane private care a efectuat lucrări de conservare.

Având în vedere că potrivit Legii urbanismului și amenajării teritoriului nr. 350/2001, este obligatorie întocmirea unor planuri urbanistice zonale atât pentru monumente și zona de protecție a acestora cât și pentru zona centrală a satului Ilișua, în mod firesc apare soluția întocmirii în comun a PUZ-ului, potrivit legislației de profil (Anexa la Ordinul MTCT nr. 562/2003). **Zona de protecție a celor două monumente este dată de următoarele limite:**

N: malul sudic al pârului Măgura,

E : limitele de est ale parcelelor caselor cu nr. 19 și 90 (inclusiv parcela neconstruită) și a școlii generale,

S : limita sudică a curții școlii generale și cea a casei cu nr. 261/A

V : limita de vest a casei cu nr.261/A și până la cea de vest a Conacului Gencsi

Casa monument istoric din satul Lompirt (Cod: SJ-II-m-B-05077) este o construcție parter ridicată în sec. XIX, care a aparținut mătușii poetului Ady Endre, Sera Francisc, locație des frecventată de poet după moartea bunicilor acestuia. Casa bunicilor unde acesta poposea înainte, a dispărut, terenul fiind donat de moștenitori cu ani în urmă pentru construcția școlii actuale situată vis-a-vis de biserica reformată.

Casa este realizată cu fundații de piatră și zidărie de cărămidă parțial nearsă, cu grosimi exterioare de 60 cm. și respectiv de 35 cm. pentru pereții interiori. Cele opt încăperi și o prispă centrală, sunt reunite într-un volum unitar (de aprox. 20,60 m. x 10,20 m.) prevăzut cu o șarpantă de lemn în patru ape acoperită cu învelitoare de tablă. Forma cea mai avansată și gravă de deteriorare a monumentului este în partea din spate unde s-au prăbușit cu totul unii pereți. Măsurile de conservare/restaurare și securitate a cetățenilor sunt absolut obligatorii din partea proprietarilor și a autorităților locale. Zona de protecție a monumentului este următoarea:

N-limitele de nord ale parcelelor de la casele cu nr.243 și pînă la nr.252

E-limita estică a casei cu nr. 252 și drumul adiacent căminului cultural

S- limita sudică a parcelei aferentă monumentului

V- limita vestică a parcelei de la casa cu nr. 48.

Mentionam obligativitatea autoritatilor locale si judetene de a nu autoriza nici un fel de lucrari de construire in zonele de protectie indicate pentru monumentele istorice **si Zonele ce contin habitat cu identitate locala valoroasa (mentionate in prezentul Memoriu cit si in Studiul istorico-urbanistic)** fara avizul Directiei judetene pentru cultura si patrimoniul national Salaj, potrivit **Legii nr 422/2001**. Recomandam contactarea institutiilor mai sus amintite, prealabil demararii oricarui demers investitional in zonele mentionate si figurate pe plansele de reglementari ale celor trei localitati.

In cazul in care pe amplasamentul delimitat de prezentul P.U.G. se constata ca apar zone cu potential arheologic evidentiat intamplator ca urmare a actiunilor umane, altele decat cercetarea arheologica (lucrari de constructii, lucrari de prospectiuni geologice, lucrari agricole) sau ca urmare a actiunii factorilor naturali (seisme, alunecari de teren, eroziunea solului, etc.) se vor respecta prevederile legislatiei privind protectia patrimoniului arheologic - Ordonanta Guvernului nr. 43/2000 - republicata (M. Of. 352/2005) privind protectia patrimoniului arheologic si declararea unor situri arheologice ca zone de interes national).

3.11. Reglementari urbanistice

Interventiile urbanistice au urmarit realizarea unei structuri compacte a teritoriului intravilan cu trupuri strict delimitate de functiunile pe care natura activitatii o impune (localitatea propriu zisa, rampa de gunoi provizorie, statie de epurare ape uzate, etc.).

Au fost figurate si instituite zonele de protectie pentru obiectivele cu valoare istorica conform Listei monumentelor istorice (2004) si studiului istoric elaborat de Muzeul judetean de istorie.

Zonele de protectie sanitara si tehnica fata de diversele obiective, retele tehnico - edilitare si elemente naturale sunt cele mentionate in anexa la prezentul memoriu tehnic.

Pentru zonele nou introduse in intravilanul satelor, mentionate in plansa de Reglementari, acolo unde nu sunt retele tehnico-edilitare si retele stradale, s-a instituit

interdicție temporară de construire în vederea întocmirii unor planuri urbanistice zonale pentru clarificarea tuturor aspectelor de urbanism necesare.

Mentionăm necesitatea respectării interdicției definitive de construire în zonele care prezintă riscuri naturale și servituti de protecție.

3.12. Obiective de utilitate publică

Lista obiectivelor de utilitate publică prevăzute în P.U.G. este următoarea:

Localitatea SARMASAG

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categorie de interes			Suprafața	Lungimea	Observații
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	Extindere cămin cultural			•			
2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat
GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Dezafectare și ecologizare rampa provizorie de colectare deseuri			•			Colaborare la punerea în funcțiune a stației de transfer Crasna
2.	Amenajarea a 14 puncte de colectare selectivă a deșeurilor			•			
CAI DE COMUNICATIE							
1.	Reabilitarea DJ 110 B			•			Investiție județeană
2.	Modernizarea îmbrăcămintilor rutiere existente			•			
3.	Executare de trotuare și rigole			•			
4.	Modernizare intersecții de străzi			•			
5.	Amenajarea unor piste pentru bicicliști			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apă</i>						
1.	Construire rețele de alimentare cu apă			•		5000 m	
2.	Construire rețea de hidranți			•			4 bucati
3.	Construire camine vane			•			12 bucati
	<i>Canalizare menajera</i>						
4.	Extindere rețea canalizare menajera			•		7650 m	Analizarea capacității stației de epurare existentă
5.	Camine de vizitare canal			•			100 bucati
	<i>Rețele electrice și telefonie</i>						
6.	Extinderea rețelei existente de energie electrică și construire PT			•			Pt zonele nou introduse în intravilan

7.	Extinderea rețelei existente de telefonie			•			idem
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
8.	Infiiintare retea de alimentare cu gaze naturale			•		20000 m intrav.	
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport Respectarea prevederilor formulate privind protectia fondului construit valoros cu specific local Instituirea zonelor de protectie			•	•		Intocmirea documentatiilor de specialitate si respectarea procesului de avizare/aprobare prevazut de lege
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiiintarea de plantatii de protectie fata de: - zonele cu alunecari - culoarele de transport rutier - valea Zalaului				•		Se vor intocmi studii geotehnice si hidrotehnice de specialitate
2.	Infiiintarea serviciului local de colectare a deseurilor			•	•		
APARAREA TARII, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Localitatea ILISUA

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categoria de interes			Suprafata	Lungimea	Observatii
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	-amenajare punct sanitar			•			
2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat
GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Amenajarea a 6 puncte de colectare selectiva a deseurilor			•			
CAI DE COMUNICATIE							
1.	Modernizarea imbracamintilor rutiere existente			•			
2.	Executare de trotuare si rigole			•			
3.	Modernizare intersectii de strazi			•			
4.	Amenajarea unor piste pentru biciclisti			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apa</i>						
1.	Construire rețele de alimentare cu apa			•		8300 m	
2.	Construire retea de hidranti			•			6 bucati
3.	Construire camine vane			•			16 bucati

	<i>Canalizare menajera</i>						
5.	Infiintare retea canalizare menajera			•		7400 m	
6.	Statie epurare ape uzate			•			
7.	Camine de vizitare canal			•			132 bucati
	<i>Rețele electrice si telefonie</i>						
8.	Extinderea rețelei existente de energie electrica			•			Pt zonele nou introduse in intravilan
9.	Extinderea rețelei existente de telefonie			•			
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
10.	Infiintare retea de alimentare cu gaze naturale			•		8000 m	
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport			•			
2.	Respectarea prevederilor formulate privind protectia fondului construit valoros cu specific local Instituirea zonelor de protectie			•			Intocmirea documentatiilor de specialitate si respectarea procesului de avizare/aprobare prevazut de lege
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiintarea de plantatii de protectie fata de: - zonele agro-industriale - culoarele de transport rutier - zonele de risc			•			Efectuarea unor lucrari geotehnice si hidrotehnice
APARAREA TARII, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Localitatea LOMPIRT

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categoricia de interes			Suprafata	Lungimea	Observatii
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	Reabilitare camin cultural			•			
2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat
GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Amenajarea a 6 puncte de colectare selectiva a deseurilor			•			
CAI DE COMUNICATIE							
1.	Modernizarea imbracamintilor rutiere existente			•			
2.	Executare de trotuare si rigole			•			
3.	Modernizare intersectii de strazi			•			

4.	Amenajarea unor piste pentru biciclisti			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apa</i>						
1.	Construire retele de alimentare cu apa			•		7200 m	
2.	Construire retea de hidranti			•			6 bucati
3.	Construire camine vane			•			12 bucati
	<i>Canalizare menajera</i>						
4.	Infiintare retea canalizare menajera			•		7800 m	
5.	Camine de vizitare canal			•			148 bucati
	<i>Rețele electrice si telefonie</i>						
6.	Extinderea rețelei existente de energie electrica si realizarea unui PT			•			Ext. pt. zonele nou introduse in intravilan
7.	Extinderea rețelei existente de telefonie			•			
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
8.	Infiintare retea de alimentare cu gaze naturale			•		7000 m	
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport			•			
2.	Studierea si punerea in valoare a asezarilor arheologice Respectarea prevederilor formulate privind protectia fondului construit valoros cu specific local Instituirea zonelor de protectie			•			Intocmirea documentatiilor de specialitate si respectarea procesului de avizare/aprobare prevazut de lege
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiintarea de plantatii de protectie fata de: - zonele agro-industriale - culoarele de transport rutier - zonele de risc			•			Se vor intocmi studii de specialitate
APARAREA TARII, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Localitatea MOIAD

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categoria de interes			Suprafata	Lungimea	Observatii
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	-Reabilitare si refunctionalizare scoala -amenajare punct sanitar			•			
2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat

GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Amenajarea punctelor de colectare selectiva a deseurilor			•			6 buc.
CAI DE COMUNICATIE							
1.	Modernizarea imbracamintilor rutiere existente			•			
2.	Executare de trotuare si rigole			•			
3.	Modernizare intersectii de strazi			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apa</i>						
1.	Construire retele de alimentare cu apa			•		3000 m	
2.	Construire retea de hidranti			•			5 bucati
3.	Construire camine vane			•			4 bucati
	<i>Canalizare menajera</i>						
4.	Infiintare retea canalizare menajera			•		3000 m	
5.	Camine de vizitare canal			•			54 bucati
	<i>Rețele electrice si telefonie</i>						
7.	Extinderea retelei existente de energie electrica			•			Pt zonele nou introduse in intravilan
8.	Extinderea retelei existente de telefonie			•			
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
9.	Infiintare retea de alimentare cu gaze naturale			•		3200 m	
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport		•				
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiintarea de plantatii de protectie fata de: - zonele agro-industriale - culoarele de transport rutier			•			
APARAREA TARII, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Localitatea POIANA MAGURA

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categoria de interes			Supra-fata	Lungimea	Observatii
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	Reabilitare scoala			•			
2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat
GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Amenajarea a 2 puncte de colectare selectiva a deseurilor			•			

CAI DE COMUNICATIE							
1.	Reabilitarea DC 105			•			
2.	Modernizarea imbracamintilor rutiere existente			•			
3.	Executare de trotuare si rigole			•			
4.	Modernizare intersectii de strazi			•			
5.	Amenajarea unor piste pentru biciclisti			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apa</i>						
1.	Construire put forat, rezervor apa si statie pompare, statie clorinare						
2.	Construire retele de alimentare cu apa			•		2600 m	
3.	Construire retea de hidranti			•			2 bucati
4.	Construire camine vane			•			6 bucati
	<i>Canalizare menajera</i>						
5.	Infiantare retea canalizare menajera			•		2500 m	
6.	Camine de vizitare canal			•			51 bucati
	<i>Rețele electrice si telefonie</i>						
7.	Extinderea retelei existente de energie electrica si schimbarea celei necorespunzatoare			•			Ext. pt. zonele nou introduse in intravilan
9.	Extinderea retelei existente de telefonie			•			
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
10.	Infiantare retea de alimentare cu gaze naturale			•		2400 m	
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport			•			
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiantarea de plantatii de protectie fata de: - zonele cu alunecari - culoarele de transport rutier - valea Magura			•			Se vor intocmi studii de specialitate
2.	Infiantarea sistemului de colectare a deseurilor			•			
APARAREA TARI, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Localitatea TARMURE

Nr. crt.	Domenii (Denumirea)	Categoricia de interes			Suprafata	Lungimea	Observatii
		N	J	L			
INSTITUTII PUBLICE SI SERVICII							
1.	-amenajare punct sanitar			•			

2.	Construire pensiuni agro-turistice			•			Initiative particulare sau public-privat
GOSPODARIE COMUNALA							
1.	Amenajarea unui punct de colectare selectiva a deseurilor			•			
CAI DE COMUNICATIE							
1.	Reabilitarea DC 107			•			
2.	Modernizarea imbracamintilor rutiere existente			•			
3.	Executare de trotuare si rigole			•			
4.	Modernizare intersectii de strazi			•			
INFRASTRUCTURA MAJORA							
	<i>Alimentare cu apa</i>						
1.	Construire put forat si statie pompare si clorinare						
2.	Construire retele de alimentare cu apa			•		500 m	
3.	Construire retea de hidranti			•			1 bucata
4.	Construire camine vane			•			2 bucati
	<i>Canalizare menajera</i>						
5.	Infiintare retea canalizare menajera			•		1930 m	
6.	Construire bazine vidanjare etanse			•			-
	<i>Retele electrice si telefonie</i>						
7.	Realizarea unui sistem local de alimentare cu energie electrica			•			
	<i>Alimentare cu gaze naturale</i>						
SALVAREA, PROTEJAREA SI PUNEREA IN VALOARE A PARCURILOR NATURALE, REZERVATIILOR NATURALE SI A MONUMENTELOR ISTORICE							
1.	Amenajarea parcurilor si terenurilor de sport			•			
SISTEME DE PROTECTIA MEDIULUI							
1.	Infiintarea de plantatii de protectie fata de: - culoarele de transport rutier			•			
2.	Infiintarea sistemului de colectare a deseurilor			•			
APARAREA TARI, ORDINEA PUBLICA SI SIGURANTA NATIONALA							

Nota: Pentru zonele propuse a fi introduse in teritoriul intravilan al comunei se recomanda potrivit Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului si urbanismul (modificata si completata) intocmirea unor Planuri urbanistice zonale si de detaliu.

In functie de configuratia propunerilor concrete aprobate in aceste documentatii de urbanism vor rezulta caracteristicile dimensionale ale principalelor obiective de utilitate publica necesare acestor zone (drumuri, retele tehnico-edilitare, etc.)

Identificarea tipului de proprietate asupra terenurilor se efectueaza in baza Legii nr. 213/1998 privind proprietatea publica si regimul juridic al acesteia (republicata) si a setului de acte normative privind proprietatile asupra terenurilor.

Prin H.G. nr. 966/2002 (completata prin hotariri de guvern ulterioare), privind atestarea domeniului public al judetului Salaj precum si al municipiului Zalau, oraselor si comunelor din judetul Salaj a fost aprobat si domeniul public al comunei Sarmasag care include toate cele 6 sate

In seria terenurilor proprietate publica de interes national amintim suprafetele ocupate de piriuri si afluenti. Terenurile proprietate publica de interes judetean sunt doar cele aferente drumurilor judetene in cazul comunei Sarmasag.

In categoria terenurilor proprietate publica de interes local intra drumurile comunale si vicinale, piata publica, retelele de alimentare cu apa si cele de canalizare care urmeaza a se executa in viitorul apropiat cu terenurile ocupate de dotarile, instalatiile si constructiile aferente, terenurile ocupate de institutiile publice locale precum primaria, biblioteca, caminul cultural, dispensarul, gradinitele si scolile, fantanile, etc.

In comuna nu sunt terenuri proprietate privata (a statului) de interes national si nici terenuri private ale administratiei teritoriale de interes judetean.

Marea majoritate a terenurilor apartin proprietatii private a persoanelor fizice sau juridice.

Prin achizitionarea unor suprafete din aceste categorii urmeaza a se rezolva amplasarea unor dotari de utilitate publica precum cai de acces pentru terenurile nou introduse in intravilan.

Mentionam ca anumite categorii de obiective pot sa fie realizate si cu initiative private putand face obiectul atentiei unor investitori privati (punct sanitar, terenuri de sport si agrement, etc.) context in care terenurile aferente vor ramane in aceasta categorie.

Granitele intre incadrarea proprietatilor pe viitor ca fiind particulare sau publice pentru constructiile propuse nu sunt foarte rigid trasate, ele trebuind sa se adapteze modificarilor economice si sociale pe care le-a cunoscut si le va cunoaste societatea.

4. CONCLUZII - MASURI IN CONTINUARE

- Principalele directii de dezvoltare sunt cele care au fost prevazute in planurile de dezvoltare regionale si judetene ele vizand urmatoarele domenii:

- Echiparea tehnica a teritoriului in toate cele sase sate
- Implementarea sistemului centralizat de alimentare cu apa, de canalizare apa menajera si statie de epurare (proiectare si identificare surse de finantare a investitiei);
- Incurajarea relansarii activitatilor agricole traditionale;
- Dezvoltarea colectarii selective a deseurilor si amenajarea unor spatii verzi de protectie si agrement ;
- Reabilitarea retelei de drumuri publice de legatura cu teritoriile administrative inconjuratoare, consolidare si constructie noua de poduri;
- Valorificarea superioara a potentialului turistic al localitatilor prin diversificarea si ridicarea calitativa a serviciilor oferite, punerea in valoare a tuturor resurselor si o corecta conservare si protejare a mediului natural.

Aceasta dezvoltare ar contribui la relansarea economico-sociala a celor 6 sate in corelare cu programul propriu de dezvoltare.

Prin Ordonanta de urgenta a Guvernului nr. 7/2011 pentru modificarea si completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului si urbanismul, se insista asupra necesitatii crearii unui mediu inconjurator sanatos si echilibrat ecologic, asupra pastrarii peisajelor naturale si construite existente cit si la pastrarea si punerea in valoare a identitatii arhitecturale si culturale a localitatilor. Demersurile propuse prin prezentul PUG sub aspectul protectiei monumentelor istorice si a zonelor cu habitat arhitectural si urbanistic valoros au rolul de a spori atractivitatea sub aspect cultural si turistic a satelor comunei atit pe plan national cit si european.

In urma intocmirii Studiului istorico-urbanistic, la o analiză mai detaliată s-a propus cuprinderea pe Lista monumentelor istorice (clasarea pe lista), in plus fata de cele trei cladiri existente deja, a patru noi edificii valoroase d.p.d.v. istoric si cultural, trei în Șărmășag (conacul Kemeny, biserica reformată și clubul minerilor) și unul în Lompirt (biserica reformată), pentru care se vor iniția demersurile de clasare. Dupa clasarea acestora potrivit prevederilor legale, vor beneficia de acelasi statut existent actualmente pentru cele din Lista monumentelor istorice, adica este necesara obtinerea avizelor de specialitate pe toata aria cuprinsa de zona de protectie (inclusiv monumentul propriu-zis) din partea forurilor prevazute prin lege; Ministerul Culturii si Patrimoniului National si Ministerul Dezvoltarii Regionale si Turismului, dupa caz. Deasemenea s-a instituit regimul de „Zone cu habitat construit valoros” (protecție urbanistică) pentru trei zone de construcții localizate în zonele centrale ale satelor Lompirt, Ilișua și respectiv vechea zonă locativă minieră din Șărmășag. Clădirile gării și cea a vechii mori din Șărmășag vor dobîndi acelasi statut (clădiri protejate urbanistic). Pentru aceste categorii pentru orice tip de demers investitional mentionat in Regulamentul local de urbanism, este necesara consilierea prealabila (avizarea) de specialitate din partea reprezentantilor DJCPN Salaj. Șărmășagul este una dintre primele localități din județul Sălaj care deține un fond imobiliar legat de activitățile industriale, protejat d.p.d.v. istoric și cultural.

Materializarea programului de dezvoltare ar urma sa fie posibila numai printr-o abordare pozitiva si in echipa din partea tuturor factorilor implicati: investitori locali, primarie, institutii judetene si nu in ultimul rand ministere.

Obtinerea unor finantari externe in tandem cu cele locale, constituie cheia rezolvarii neajunsurilor existente.

In urma analizelor efectuate, elaboratorul P.U.G. apreciaza ca nu exista constrangeri si prezenta unor limite fizice care sa franeze dezvoltarea celor doua localitati. Nu exista pozitii diferite intre proiectant si beneficiarul documentatiei, primaria Sarmasag

Pentru continuitatea si aprofundarea propunerilor generale reglementate prin PUG este obligatorie intocmirea unor Planuri Urbanistice Zonale pentru terenurile care au instituite interdictii temporare de construire. De asemenea se vor comanda Planuri Urbanistice de Detaliu (dupa caz), studii de fezabilitate, fezabilitate, proiecte tehnice si detalii de executie pentru toate obiectivele de utilitate publica mentionate.

Intocmit,
arh. Nejur Doina

